

MİMAR SİNAN

4. En Muh. Büyük Üstad Mesajı Can ARPAÇ
7. Message of the M.W. Grand Master Can ARPAÇ
9. Hugo Projesi ve Masonluk Doğan YALIM
17. İspanyol Obedyansına bağlı Selanik Locaları M. Fuat AKEV
27. Fethi Erden Ahmet AKKAN
33. Alimol Salih Kerur Ahmet AKKAN
43. Rusya'da Masonluk Faliş ERKŞAN
47. Masonluğun Nuru Raşid TEMEL
51. Tanrı, Din, İnsan V. Vitali GÜZELBAHAR
67. Masonun Niyazi Yusuf KÖKDAMAR
70. Eşilik Keparal ÇERMAN
77. Masonik Filateli Brezilya'dan İngiltere'ye
fransa'dan Amerika'ya Bir Filatelik Gazinti İsmail İŞMEN
85. Hürmetler Leticasının İsrafil Gazisi M. Fuat AKEV
87. Aziz Hattırasına Faliş ERKŞAN
90. Localardan Haberler Mimar SİNAN
96. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

Kapak Kompozisyonu : ŐİNASI BARUTÇU
YENİLİK BASİMEVİ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 1993

MİMAR SİNAN

**Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
tarihî, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.**

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : Cavit YENİCİOĞLU

Yazı İşlerini fiilen idare eden : Reşad UMUR

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR. PARA İLE SATILMAZ

SAYI : 90 Nuruziya Sokağı 25, 80050 - Beyoğlu Tel : 249 24 51 ARALIK 1993

4. En Muh. Büyük Üstad Mesajı Can ARPAÇ
7. Message of the M.W. Grand Master Can ARPAÇ
9. Hugo Projesi ve Masonluk..... Doğan YALIM
17. İspanyol Obedyansına bağlı Selanik Locaları M. Fuat AKEV
27. Fethi Erden Ahmet AKKAN
33. Ahmet Salih Korur Ahmet AKKAN
43. Rusya'da Masonluk Faliş ERKSAN
47. Masonluğun Nuru Raşid TEMEL
51. Tanrı, Din, İnsan V. Vitali GÜZELBAHAR
67. Masonun Niyazı Yusuf KÖKDAMAR
70. Eşitlik Koparal ÇERMAN
77. Masonik Filateli Brezilya'dan İngiltere'ye
Fransa'dan Amerika'ya Bir Filatelik Gezinti İsmail İŞMEN
85. Hümanitas Locasının İsrail Gezisi M. Fuat AKEV
87. Aziz Hatırasına Faliş ERKSAN
90. Localardan Haberler Mimar SİNAN
96. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

EN MUH.. BÜYÜK ÜSTAD MESAJI

Sevgili Kardeşlerim,

Geçen yıl 1992'ye veda etmek, 1993'ü karşılamak üzere olduğumuz günlerde yayınlanan Mimar Sinan Dergimizin 86'ıncı sayısında "Sizlerden yeni çalışma dönemimizde, içinizdeki Masonluk ateşini, geçmiş yıllardakinden daha çok körüklemenizi istiyorum. Ve bu ateşin ışığında bir atılım yaparak; bir Robenson gibi tek başımıza ama bir canlının hücreleri gibi omuz, omuza; Masonluk yolunda olmanın saklanılacak bir şey değil, onur duyulacak bir yaşam biçimi ve insanlarla bütünleşen bir ayrıcalık olduğunu dost-düşman herkese göstermenizi bekliyorum." diye yazmıştım. Pek çok Kardeşimiz ikili görüşmelerimizde benimle aynı düşünceyi paylaştıklarını ve bu konuda bireysel olarak ellerinden geleni yapmaya çalışacaklarını söylemişlerdi. Pek çok Kardeşimizin de bana hiçbir şey söylemedikleri halde, ellerinden geleni esirgemediklerini hissediyorum.

Bu duygularım bana eski bir Kardeşiniz olarak mutluluk veriyor. Ama aslında geride bıraktığımız

1993 yılında hislerimden de öteye geçen bir gerçek var. Bu gerçek, siz Kardeşlerimin insanların ve Türk Masonluğunun yararına gönüllü olarak yaptığınız yardımların gözle görülür, elle tutulur şekilde artmasıdır. Bosna Hersek'te yaşanan insanlık dramına uzattığımız elin, ilik nakli gereken gencecik bir San'atçı kızımıza ve böbrek nakli gereken bir Kardeşimize desteğimiz ve pek çok Locamızın kendi bünyeleri içersinde yürüttükleri hayır işlerinin yanı sıra; Lokallerimizin daha kullanışlı ve bize daha yakışır bir hale gelmesi yeni lokaller ve Mabetler kazanmamız için Kardeşlerimizin gönülden gelen bir coşkuyla el ele vermeleri diye özetlenebilir.

Kuşkusuz bu el ele veriş ilk kez veya sadece 1993 yılına has değildir. Biz sonsuz doğuya göçmüş bütün Kardeşlerimizin ortak çabalarıyla bugüne getirdikleri Türk Masonluğunu destek olarak; Ulusumuz, İnsanlık ve Masonluk için en iyiyi, en güzeli gerçekleştirmek ve bu yolda bizden sonra gelecek Kardeşlerimizin daha başarılı olabilmelerini sağlamak için çalıştık. Tıpkı bizden önceki Kardeşlerimizin yaptıkları gibi. Diğer bir deyişle tıpkı çocukların ana babalarına olan borçlarını kendi çocuklarına ödemeleri gibi...

Bu nedenle Kardeşlerim, özveriniz, çabanız, omuz omuza sergilediğiniz güzellikler için teşekkür etme yetkisini kendimde göremiyorum. Ama bu teşekkürün bizden sonraki Kardeşlerimizin gönlünde yer bulacağına inanıyorum.

Ve hiç şüphem yok ki, 1994 yılında da tüm çalışmalarınızı Masonluğa yakışır biçimde sürdürerek başladığımız işleri bitirmeye çaba harcayacaksınız. Eskisinden daha çok; ben değil biz, benim Locam değil Türk Masonluğu, şunlar yapılsın değil, ne yapabilirim anlayışı içersinde; sadece kendi görüşünüzle ve kendi başınıza değil, gelenek ve kurallarımıza göre çalışa-

caksınız, hepinizin ortak yanı akılcı, disiplinli ve özveriyle yürütölen bir çalışma olacak. By-
lece başvuru toplamı 1300'ü geçen Mason bur-
sundan yararlanacakların sayısını arttırma-
mız, Sev Vakfını kuran Kardeşlerimizle el ele
verip topluma dönük katkılarımızı yaygınlaş-
tırmamız, Lokal binalarımıza dönük projeleri-
mizi ve inşaatlarımızı başlatmamız, hızlandır-
mamız hatta tamamlamamız Türk Masonları-
nın saygın, güvenilir ve iyi insanlar olduklarını
yaşam şeklimiz ve ahlki davranışlarımızla
perinlememiz, sözde değil, gönülde Kardeş
olmamız ve Masonluk yoluna girmenin büyük
sorumluluğunu şerefle taşımamız hızla gerçek-
leşecek; 1994'de 85'inci yaş gününü kutlaya-
cak olan Türk Masonluğu sonsuza kadar uza-
nan insanlık yolunda saygın bir kuruluş olarak
yarınlara doğru başarıyla ilerleyecektir. Bu
inançla ve en iyi dileklerle bütün Kardeşleri-
min ve sevdiklerinin Yeni Yıllarını kutlar, Hr
ve Kabul Edilmiş Türk Masonlarının nice 85 yıl-
lar boyunca lkemize ve btn insanlara ya-
rarlı olmasını dilerim.

Kardeş Sevgilerimle,

Can ARPA

Büyük stat

MESSAGE OF THE M.W. GRAND MASTER

My dear brethren,

Last year, during the days when we were about to say "goodbye" to 1992 and "welcome" to 1993 I had written the following words in the 86th issue of Mimar Sinan.

"During our new period of labour I want you to enliven the fire of Masonry in yourselves more than the previous years and in the light of this fire I expect you to prove to everyone, friend or foe, by making a dash forward alone like Robinson Crusoe but also united with each other like the cells of a living organism, that to be on the road of Masonry is not something to be concealed but an honourable way of life and a privilege which unifies with all men.

A lot of my brethren told me during our conversations that they share the same idea and that they individually will do their best. I also feel that alot of my brethren also did their best without telling me anything.

As an old brother of yours, I derive great happiness from these feelings. However, there is a reality in 1993 which surpasses my feelings. This reality is the increase of your help extended voluntarily towards the betterment of humanity and Turkish Masonry. This can be summarised as our hands being extended to the human drama taking place in Bosnia-Hercegovina, support being given to a very young artist girl who needed a marrow transplant and a brother of ours a kidney transplant, a lot of our lodges performing charity work within themselves and our brethren working hand-in-hand with a heartfelt joy to make our buildings to be more practical and befitting to us, thus gaining more temples and new buildings.

Undoubtedly such unification of hands are not peculiar only to 1993. We worked in order to provide the best for our nation, humanity and Masonry and to enable those brethren who will come after us to be more successful, by using

the Turkish Masonry, which has been brought up to these days by the united efforts of our brethren who passed to the Eternal East, as a support, just like our brethren before us did. In other words just like children paying to their children what they owed to their parents.

For this reason, my brethren, I cannot see myself authorised to thank you for your sacrifices, efforts and the beautiful work you portrayed by working unitedly; but I strongly believe that this gratitude will take its place in the hearts of the brethren coming after us.

And I have no doubt that also in 1994 you will continue all your efforts in a manner befitting Masonry an finish the work we started. You will work more than ever with the concept of: not "I" but "we"; not "my lodge" but "Turkish Masonry", not "these must be done" but "what can I do". You will work not only according to your views and alone, but according to our tenets and rules. Your common factor will be a work carried out by logic, discipline and sacrifice. By increasing the number of the applicants of the Masonic Scholarship which surpassed the figure of 1300, uniting our efforts with our brethren who founded the Sev Foundation and broadening the limits of our social activities, to accelerate or even finish our projects for our buildings, to strengthen the belief that Turkish Masons are respectful, trustworthy and good people by our ways of living and conduct, being brethren not in words but in hearts and to carry the responsibility of being a Mason will thus be realised and Turkish Masonry, which will celebrate its 85th anniversary in 1994, will continue on its way towards the future as a respectful institution on the road of humanity towards eternity.

With such a belief I wish a very happy and prosperous New Year to all my brethren and their loved ones and also wish that Turkish Free and Accepted Masons be useful to our country and to all human beings for many 85 years to come.

Fraternally,

**Can ARPAÇ
Grand Master**

HUGO PROJESİ VE MASONLUK

Derleyen: A. Doğan YALIM

Tabiat kanunları, şu anda mevcut biyolojik formların çok geliştirilmesine müsaade etmektedir ve bu yeni formların tasarlanması, giderek sratlenen lde mümkün hale gelmektedir.

şu anda üzerinde çalıştıkları Human Genome ya da kısaca Hugo Projesi, bilim adamlarının, insanın, bariz değişik özellikleri ve davranışları olan insan sonrası veya insan ötesi yaşam formlarına değişimini tasarlamalarını mümkün kılacak şekilde, genetik kodların tam bir haritasını çizmeleri sonucunu verecektir.

Bu, insan yazgısını plnlama kabiliyeti, insan değerler bakımından çok büyük anlam ifade eder. Meselâ, yaşlanma çözümlenebilir ve değiştirilebilir biyokimyasal bir prosestir. İnsanların mkemmел bir gençlik gücü ve faaliyeti ile bin yıl yaşayabildiklerini farz edelim: bu uzun süre içinde bir insanın ka çocuğu olacaktır? Karı koca kaç yıl bir arada yaşayacaklardır? Genç bir ocuk, kendisi kadar genç gözüken büyük-büyük-büyük babası hakkında neler düşünecek, neler hissedecektir?

Zekâ ve haz duyguları, nörobiyolojik belirtilerdir ve bunlar da değıştirilebilirler. Beynin haz merkezlerinin direkt uyarılması ile aşırı hazlara erişmek mümkün olursa insanlar tabii hazlarla ilgilenirler mi? Süper zekâyâ sahip nesiller yetiştirmeyi ciddi istiyor muyuz? Eğer istiyor isek, geleceğın bu dâhîleri ve süper insanları kendi yaşamları ve içinde yaşadıkları dünya için neler yapacaklar? Bu geleceğın dâhîleri ve süper insanları ne cins daha çok değıştirilmiş insanlar tasarlayacaklardır? Ve bu daha çok değıştirilmişler neler yapacaklardır? Davranış özellikleri değıştirildiğinde hâlâ, nesillerini devam ettirme güdüsüne sahip olacaklar mı? Plânlanmış birçok değışim sonucunda ortaya çıkacak türlerin, hayat zincirini devam ettirmeye istekli olmalarını sağlayabilecek miyiz?

İnsanlığın Geleceğini Kim Kontrol Edecek?

Açıkçası, hepimizin katkıları ile gelişen ve hepimizin ortak malı olan insanî özellikler ve insanlığın geleceğı tehlikededir. Buna rağmen insanın geleceğini kimin veya kimlerin kontrol edeceğı de belli değildir. Seçim ile iş başına gelen hükümetler, kısa dönemli meselelerle ilgilenirler ve bu yüzden, hiçbir zaman, gelişmeler kontrol edilemez hale gelmeden harekete geçmezler. Bu teşhisin aksi doğru olsa idi, bugün bir çevre sorununuz olmazdı. Eğer, hâlâ yeryüzünde mevcut ise, diktatörler, söz konusu büyük gücü kendilerine avantaj sağlamak için ve kötü istikamette kullanacaklar ve meselâ, robot benzeri humonoid ücretli askerler üretimini plânlayacaklar -lütfen gişe rekorları kıran Terminator filmini hatırlayınız- yada kendilerinin binlerce kopyasını çıkartarak sabotaja kurban gitme ihtimallerini yok edeceklerdir.

İnsanlığın kaderi tehlikede olunca en iyi rehber yaşama içgüdüsüdür. Yaşama içgüdüğü herkesin paylaştığı temel değerlerden biridir ve toplumun yaşamına da aksettirilmiştir. Bu nedenle geleceğı topluca alınamak kararlar yönetmelidir.

Biyoteknolojinin bu geniş etkilerine rağmen genetik mühendisliği konusunda, çoğunlukla biyoetik uzmanlarına ve bilim adamlarına hasredilmiş ve çok kısıtlı konularda fikrî münakaşalar yapılmaktadır. Halbuki tehlikede olan teknik metodlar değil, teknolojinin insanlık üzerindeki sonuçlarıdır. Bu potansiyel sonuçlar hakkında herkesin fikrinin eşit önemi olması gerekir. Ama, yeryüzünde hiçbir otoriteden, bugüne kadar, insan biyoteknolojisi konusundaki çalışmalara devam

edilip edilmemesi konusunda yaygın bir müzakere, şumullü bir referendum yapılması çağrısı gelmemiştir.

Elbette ki, insanlığın geleceği, hepimizi yakından ilgilendirir. Biyoe-tik, kamunun ilgisini cezbeder. Bu husus, tüp bebekler, suni döllenme, vekil anneler, beyin nakli ve ömrün uzatılması gibi konuların basında geniş ölçüde akis bulması ile doğrulanmaktadır. Ama bilim makinası denetimden âzade ve giderek artan bir hızla çalışmaktadır. Bu çalışmalar bize, daha uzun ömür, daha geliştirilmiş zekâ, hoşumuza gitmeyen işleri bizler yerine yapacak robotlar gibi imkânlar vaad etmektedir. Açıktır ki, insan yaşamındaki söz konusu değişikliklerin dünyanın her tarafındaki tüm insanlar tarafından arzu edildikleri farzedilmektedir. İnsanların neler istediklerini uzmanlar daha iyi bildiklerinden ne isteklerini doğrudan insanlara sormak zahmetine katlanılmamaktadır.

Bazı yazı, New York'taki Rockefeller Üniversitesinde ve Amerika Birleşik Devletleri Milli Standartlar Bürosunda çalışmış ve halen Yeni Zelanda'da Canterbury Üniversitesinde kıdemli araştırmacı olarak çalışan Michael Moutner'in, şu anda belki de yayınlanmış bulunan "A Constitution of Direct Democracy" isimli kitabından kısaltılarak The Futurist Dergisinin Temmuz-Ağustos 1992 sayısında yayınlanan bir makaleye dayanmaktadır.

Michael Moutner, Yeni Zelanda'da, Christ Church'de, Canterbury Üniversitesinin devamlı eğitim bölümünde verdiği Büyük Düşünceler-Gelecek için Muhteşem Plânlar kurslarına katılan öğrencileri ile bu yazıda üzerinde durulan konuları münakaşa etmek imkânını bulmuştur.

Bu kursta, uzayın geniş ölçüde iskânı, kompleks bir biyokimyasal proses olarak yaşamın değeri gibi gelecek ile ilgili çeşitli konular ile uğraşılıyordu. Kursu katılanların yaşları 20 ilâ 70 arasında değişiyordu. Katılanların çoğu yüksekokul mezunu veya teknik öğretim görmüş ve fakat akademik meslek sahibi olmayan kişiler idi. Dolayısıyla rastgele seçilmiş bir grup ya da örnek addedilemezlerdi.

Bu kişilerle gelecek 100 yıl içinde olması muhtemel gelişmeleri, vukuu en çok istenilen gelişmeyi artı % 100 ve olması en az arzu edilen gelişmeyi eski % 100 ile puanlandıran bir anket yapılmıştır. Ankete katılanlardan muhtemel her gelişme hakkında yazılı açıklamalar yapmaları da istenilmiştir. Bu ankette sorulan sualler ve verilen cevapların dağılımı aşağıda tekrarlanmıştır.

İnsanlığın Geleceği Hakkında Anket

Gelecek yüzyıl içinde aşağıda belirtilen gelişmeler olabilir. Bu gelişmeler hakkındaki görüşlerinizi en çok istenilenden hiç istenilmeyene doğru sıralayınız.

1. Genetik Mühendisliği bitki ve hayvan türlerinin islahı için kullanılacaktır.	+ % 87
2. Cüceliği tedavi etmek için hastalara, tevarüs edilmeyen genler aşılacaktır.	+ % 30
3. Kalp hastalıklarını tedavi etmek için hastalara tevarüs edilmeyen genler aşılacaktır	+ % 22
4. Cüceliği önlemek için cücelik riski bulunan ailelere tevarüs edilen genler aşılacaktır	+ % 32
5. Kalp hastalıklarını önlemek için riskli ailelere tevarüs edilen genler aşılacaktır	+ % 26
6. Tüm hastalıkları önlemek için bütün insanlara tevarüs edilen genler aşılacaktır	+ % 8
7. Genetik Mühendisliği tüm hastalıkları tedavi edip, açlığa da son verecektir	+ % 30
8. Genetik Mühendisliği insanları hastalıklardan ve açlıktan etkilenmeyen değişik türlere çevirecektir	+ % 34
9. Üstün zekâsı ve fiziki dayanıklılığı olan üstün insanlar geliştirilecektir	+ % 21
10. Kişinin ve ailenin genetik mühendisliği, kişisel kararlara bırakılacaktır	+ % 14
11. İnsan genetiğine hiçbir sebeple müdahale edilmesine müsaade edilmeyecektir	0
12. Bütün yaşayan nesnelerin genetik gelişmeleri tabiata bırakılacaktır	- % 14
13. Geri zekâlı kişilerin zekâ seviyeleri normal seviyeye çıkartılacaktır	+ % 13
14. Tüm insanların zekâ seviyesi 10 puan yükseltilecektir	0

15. Tüm insanların zekâ seviyesi 100 puan yükseltilecektir	- % 44
16. Herkesin zekâ seviyesini istediği kadar arttırmasına müsaade edilecektir	- % 18
17. İnsan zekâsı, beyne yerleştirilecek kompüterler ile arttırılacaktır	- % 71
18. Ortalama ömür, 200 yıl kadar arttırılacaktır	- % 6
19. Ortalama ömür, hudutsuz olarak arttırılacaktır	- % 61
20. Nüfus serbestçe artacak; hastalıklar, açlık ve savaş tarafından doğal olarak dengelenecektir	- % 59
21. Mecburi kısırlaştırma yolu ile her aileye bir çocuk uygulaması zorlanacaktır	- % 61
22. Doğal doğurganlığın yerini test tüpü bebekler alacaktır	- % 73
23. Kol gücü gerektiren bütün işleri robotlar yapacak, insanlar haftada 2 gün çalışacaklardır	- % 6
24. Tüm işleri robotlar yapacak, insanlar devamlı tatil yapacaktır	- % 66
25. İnsanlardan üstün, ancak insanlar tarafından kontrol edilen robotlar yapılacaktır	- % 47
26. Dünya, vasat insanlar, üstün insanlar ve robotlar tarafından paylaşılacaktır	- % 10
27. Vasat insanlar, üstün insanlar ve robotlar ayrı dünyalarda fakat birlikte mevcut olacaklardır	- % 36
28. Üstün güçlü ve zekâlı robotlar, canlıların yerini alacak; sonra da, evren nüfusunun çoğunluğunu teşkil edeceklerdir	- % 77
29. İnsanların çoğu uzay kolonilerinde ve daha ileri yaşam standartlarında yaşayacaklardır	- % 3
30. Evren, insanlar tarafından istilâ edilecektir	0
31. Gelişmiş insan sonrası türler insanların yerini alacak, sonra da uzay nüfusunun çoğunluğunu teşkil edeceklerdir	- % 25

32. Yönetim, bir süper bilgisayar tarafından sağlanacaktır - % 79
33. İnsan Mühendisliğinin yasaklanması veya teşviki ve nizamlanması:
- a- Devlet tarafından yapılmalıdır, - % 100
- b- Doktorlar, bilim adamları ve din adamları gibi uzmanlardan kurulu paneller tarafından yapılmalıdır, 0
- c- Halk jürileri tarafından yapılmalıdır, - % 62
- d- Referandumlar yolu ile yapılmalıdır, - % 38
- e- Uluslararası toplantılar ve anlaşmalar ile yapılmalıdır. - % 20
34. Gelecek, herhangi bir müdahaleye tabi olmaksızın kendi yolunu takip etmelidir - % 25
35. Geleceği kontrol edecek kanunlar kabul edilmelidir - % 18

Yukarıdaki tablo, ankete katılanların verdikleri cevapların sonucudur. Değerleme, çok arzu edilir gelişme için + %100 puanı ile hiç arzu edilmeyen gelişme için - %100 puanları arasında yapılmıştır.

Anket sonuçları göstermiştir ki, mevcut insanî şartlardan aşırı uzaklaşıldığında cevaplar da negatif olmaktadır. Demek ki, bu açık fikirli cevap verenler arasında bile, insan özelliklerindeki temel değişmelere karşı bir muhafazakârlık, bir tutuculuk vardır. Bu tesbit, insan isteklerine hizmet edecek gelişmeler konusunda da doğrudur.

Meselâ, ölüm korkusu en yaygın güdülerden biridir. Buna rağmen insanların sonsuz yaşama ulaşabilmeleri gelişmesi - %61 ile puanlanmıştır. Herkes daha zeki olmayı arzu ederken, tüm insanların zekâ seviyesinin 100 puan yükseltilmesi - %44 ile puanlanmıştır. İnsanların birçoğu çalışmayı hor gördüğü halde, insanların tüm çalışma yüklerinden azade kılınmaları istikametindeki gelişme; - %66 ile değerlendirilmiştir.

Ankete katılanlar yazılı açıklamalarında da aşırı değişiklikler konusundaki şiddetli muhalefetlerini tekrarlamışlardır. Ankete katılanların çoğu, bu teknolojik gelişmeleri sağlamak yerine insani değer yargılarını takviye etmek veya en azından bu teknolojik gelişmeleri sadece

insanî değer yargılarının gelişmesine yardımcı oluyorsa kabul etmek gerektiğini vurgulamışlardır. Meselâ, sadece üzerinde anlaşmaya varılmış bir kıymet hükümleri grubu bakımından insanları daha iyi kılacaksa insanların zekâ seviyeleri yükseltilmelidir. Önce yaşam kalitesi yükselir ise, yaşam süresi de uzatılmalıdır. Üstün insanlar, insanî değerler ve sevgi konusunda aydınlatılabilecekse, yaratılmalıdır. İnsanlar evreni, mevcut çevre koşullarında istilâ edecektir, beyanına verilebilecek sadece bir cevap vardır; Tanrı evrene acısın...

Tüm bunlara rağmen bilim, kendi yolunda gelişmesini sürdürmektedir. Bilim adamları, merak, ihtiras ve bir nevi güç duygusu ile hareket ederler. Bilim adamları aynı zamanda topluma gelişme olarak nitelendirdikleri veya en azından gelişmeyi temsil ettiğini farz ettikleri bir tarzda hizmet etmek isterler. Muhtemelen araştırmaları üzerinde tesis edilecek takyidattan korktukları için kamuya danışmayı, kamu ile işbirliği yapmayı istemezler. Birçok bilim adamı için araştırma özgürlüğü mukaddestir.

Oysa ki bilim, bir insan teşebbüsüdür. Bütün diğer insanî teşebbüsler gibi bilim de önce yaşama hizmet etmelidir. Eğer toplumun yaşama içgüdüğü için bir tehlike sezinleniyorsa bu işaretler herkes tarafından ciddiye alınmalıdır.

Davranış değişiklikleri normal şuurlu dürtülerin yerini alacaksa, Genetik Mühendisliğinin plânladığı gelişim bir tehlike doğurabilir mi, sorunun cevabı, evet olmalıdır. Değiştirilmiş türler, sadece, yaşamın daima nesilden nesile intikal ettiğini zekânın telkin etmesi halinde yaşamın devamlılığını sağlayabileceklerdir.

Bu ahlâkî aksiyom emniyet altına alınana kadar yaygın ve temel bir güdü olan yaşama güdüsüne dayanmak durumundayız. Halkın sağ duygusu cidden basiretlidir. Bu nedenle, bu sağ duyuyu en iyi yansıtan politik sistemleri kullanırız. Genetik Mühendisliğinin plânladığı evrimin başlangıcında, demokrasinin hayati önemi olan rollerinden biri budur.

Sonuç olarak, insan geleceğini büyük ölçüde tehdit eden Genetik Mühendisliği sahasında bugün anlaşılabilir bir başı bozukluk mevcuttur. Bu başıbozukluğun hükümetler gibi hantal organlar yerine bizzat insanlar tarafından kontrol altına alınması tercihe şayan görülmektedir. Evet ama, hangi insanlar? Bu soruya benim şahsi cevabım, birçok başkaları yanında ve belki de öncelikle Masonlar olacaktır.

Çünkü, M. Fuat Akev üstadımızın Mimar Sinan Dergisinin 85. sayısında yayınlanan İnisiyasyonun Felsefesi başlıklı çalışmalarında da belirttikleri gibi, Masonun önce kendi benliğini incelemesi, daha sonra çevresine geçmesi ve nihayet evrenin analizini yapmaya başlaması yeterli değildir. Her Mason, Masonluktan elde ettiklerini, kişisel olanakları oranında ve kişisel eğilimleri istikametinde haricî âlemde de uygulayarak topluma yararlı olmalıdır.

İSPANYOL OBEDYANSINA BAĞLI SELÂNİK LOCALARI (1907-1909)

"Massoneria Española y America" adlı kitaptan

Tercüme eden: Mehmet Fuat AKEV

20. asrın başlarında Selânik şehrinin nüfusu 170.000 olup, bunların yarısı kadarı sefarat musevileriydi. Bu durum, İspanya'ya yakın bir Masonluğun doğuşunu büyük ölçüde kolaylaştırmıştır.

Selânik'te lâtîn obedyanslarına bağlı (Fransa, İtalya, Romanya) müteaddid localar mevcuttu. Bunların üyeleri, çoğunlukla musevi idi. Sefarat yahudilerin evlerinde İspanyolca konuşmaları, İspanya ile bir bağlantı kurulmasını teşvik etmiştir.

Sefarat yahudilerinin, İspanyolca dilinde çalışan bir Loca kur-

mak istediğini anlayan Amon de Mendoza isimli, New-York doğumlu bir musevi doktor, bu fırsatı kullanarak, İspanya'da İberya Genel Şurası (Conseil General Ibérique) isimli, gayrimuntazam bir teşekkülden Selânik'teki sefarat musevilerinden birkaçını etrafına topladı. Bu Museviler, bu suretle anavatanları olan İspanya ile bir yakınlaşma olabileceğini de umuyorlardı.

İspanya Masonluğunun Osmanlı İmparatorluğu'nda doğuşu, İmparatorluğun tam bir siyasî ve iktisadî çöküş içinde olduğu sene-

lere rastlar. İtalya, Fransa, İngiltere gibi memleketlerin, o devirde İmparatorluk hudutları içerisinde faal bir Masonluğu vardı. Bu durum, 1909'da Osmanlı Y.Ş.'nin kurulması ile sona erecektir.

İspanya B.Meşriğine ait ilk muntazam Loca, 6 Nisan 1907'de PERSEVERANCIA ismi altında ve 292 No. ile Selânikte kurulmuştur (SEBAT).

Perseverancia Locası üyeleri, iki sene sonra 25/1/1909, İstanbul'da CONSTITUTION (Meşrutiyet) Locasını (No.309) kurdular. Bundan sonra, İspanya B.Meşriğine ait iki Loca daha kurulacaktır: Selânik'te FAZİLET (No.310-22/4/1909) ve Edirne'de UHUVVET (No.314-20/11/1909).

Daha sonra İspanya Obedyansı-na bağlı HİMMANUEL Rose Croix Hâkim Şapitr'i kuruldu. Bu Şapitr, 20 sene müddetle çalışmıştır. Son zaptı 1927 tarihli-dir.

Amon de Mendoza'nın karışık karakterli bir maceraperest olduğu anlaşıldığında, Selânik'teki İspanyol Masonluğunun başına Maissa isimli bir K. geçmiş ve hepsi Osmanlı vatandaşı olan 8 Kardeşle beraber (biri İtalyan tabaası idi) PERSEVERANCIA Locasının kurucusu olmuştur ve Muntazam İspanya B. Meşrikin den 2.4.1907'de 292 No.lı Patent'i almışlardır. Locanın ilk görevli-leri şunlardır:

Ust. M. Samuel B. Maissa 3°

1. Naz. Jacob A. Sasson 3°

2. Naz. Gabriel Perahia 3°

Hat. Leon Sagui 3°

Kât. Oskar Mizrahi 3°

Hemen sonra, daha 10 K. intizama avdet etmiş ve L.'ya katılmıştır. İspanya B. Meşr., Selânik'teki Locadan büyük sitayişle bahseder ve resmî bülteninde yazılar yazar.

Kuruluşundan altı ay sonra, Locanın üye sayısı 30'a, sene sonunda 44'e yükselir.

Aidat 2,25 frank olup, tekris için alınan para 100 Frank'tı. 4 Komisyon kurulmuştu: Adalet, Mâli Kom., idarî kom. Hasenat Kom. İç tüzük İspanyolca yazıldığından, Locanın bu lisanda çalıştığı anlaşılmaktadır.

Loca, eskiden MAKEDONIA Rİ-SORTA'ya ait (İtalya Obedyansından) eski bir binada çalışmakta idi.

1908 seçimlerinde, aynı görevli-ler tekrar seçilmişti.

Loca, o zaman bir Banka kurmayı da tasarlamıştı.

Ağustos ayında, İspanya B. Meşr'i, Perseverancia Locasına "üstün hizmet" takdirnamesi vermiştir.

Bilâhare, Mâbed Makedonia Ri-sorta'nın binasının yanında inşa edilen bir ilâve binaya taşınmıştır. En önemli olaylardan biri de Dr. Rıza Tevfik'in, Üst. derecesine yükseltilmesi olmuştur. Rıza

Tevfik için: "tanınmış bir hekim, üstün bir felsefeci, faal bir liberal ve belâğath bir hatip olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca da, L.K.'lerinden Cavit Bey, Rıza Tevfik ve Mehmet Arifin, yeni Osmanlı Meclisine girmelerinden dolayı, Loca'ya tebrik yazıları gelmiştir.

1908 sonlarında, Locanın mevcudu 87 kişi idi.

1909 seçimlerinde, görevlilerin bir kısmı değişmişti:

Moise Salomon : Üst. Muh.

Oskar Mizrahi : 1. Naz. (Önce Kât. idi)

Salomon Menahem : 2. Naz.

Ahmet Rain : Hat.

Jozef Şalom : Kât.

Perseverancia Locası, Messina ve Calabria'da vuku bulan büyük

depremde zarar görenler için 400 Peseta yardım göndermiştir. Bu meblağ, İspanya Localarının gönderdikleri en yüksek paradır.

İspanya B. Meşrikinde bulunan muhaberatın, bu Locanın 1927'ye kadar çalıştığı anlaşılmaktadır.

CONSTITUCION (Meşrutiyet) LOCASININ İSTANBUL'DA KURULUŞU (1909-No.309)

Perseverancia Locasının 3 muhterem üyesinin Parlamentoya seçilmesi, Başkentte yeni bir Locanın kurulmasına sebep olmuştur.

Selânik'teki Ana Locanın bazı üyeleri 25.11.1908'de toplanıp, İstanbul'da bir Loca kurmaya karar verdiler. Locanın ismini

Locanın 87 üyesinin dağılımı şöyle idi:

50 yaşın üstünde :	3	Evli :	47
40-49 yaş	44	Bekâr :	30
30-39 yaş	13		
21-29 yaş	27		

Tüccar	28	Aktar	2
Memur	21	Dişçi	2
Bankacı	3	Polis Müd.	1
Komisyoncu	6	Mühendis	
Doktor	5	Banka memuru	1
Öğretmen	4	Eczacı	1
Sanayici	4	Ziraatçı	1
Avukat	2	Binbaşı	1
Kambiyocu	2	Satış memuru	1
		Acente	1

"Meşrutiyet" koydular ve iki gün sonra, Görevlilerin İs'adı yapıldı. İspanya B. Meşrikinde, İncil üzerine, sadakat yemini yapıldı. İs'ad edilen görevliler şunlardı:

Üst. Muh. **Mehmet Cavit**
(Süveys)

1. Naz. **Rıza Tevfik**

2. Naz. **Mehmet Arif**

Hat. **Ömer Talât**

Teşr. **Kibar Kerim**

Haz. Em. **Mehmet Balcı**

Kât. **David H. Nahum**

Muhafız **Kâzım Balcı**

Bunların hepsi 3° idi.

Locanın başındaki ilk 3 görevlinin, Meb'us KK. olduğu görülüyor. Locanın ilk üç toplantısı, bir K'in evinde yapıldı; fakat uygun bir lokalin bulunması büyük bir zorluktu. En nihayet, bir İtalyan Locasının çalıştığı bir mâbede gelişmesi kararlaştırıldı.

Locaya, kısa bir zaman içinde, birçok Harici teklifi geldi. Bunla-

rın arasında İstanbul Meb'usu Hüseyin Cahit ve Bağdad Meb'usu İsmail Hakkı, bir Doktor: İhsan Paşa ve bir Kale Subayı olan Hilmi Efendi bulunuyordu. Hüseyin Cahit, "son zamanlarda vaki olan siyasî olaylardan dolayı" Selânik'te tekris edilmişti.

Locanın resmî kuruluşu, 17 Mayıs 1909'da, diğer Localardan gelen kalabalık heyetlerin iştirakiyle yapıldı. Temsil edilen Localar Bizansyo Risorta, Calcedonia (İtalya), La Renaissance (Fransa), "Leuchte am Goldenen Horn (Almanya) ve Selânik'teki Locaların temsilcileri Perseverancia (İspanya), "Lavoro y Lux" ve "Macedonia Risorta" (İtalya) ve "Veritas" (GODF).

Locaya gelen talepler gittikçe çoğalmakta idi ve kısa bir zaman içinde muhtelif mesleklerden, çok muhterem kişiler önlük taktı:

Locanın, o zaman 18 üyesi vardı:

Mehmet Cavit

Rıza Tevfik

Ahmet Arif

Osman Talât

David H. Nahum

Mehmet Sarım Kibar

Mustafa Ekrem

Mehmet Ziya Balcı

Ali Kâzım Balcı

Dario Errera

Mehmet Emin

Mehmet Remzi

Abdurrahman Naşir

Fadıl Ali Kibar

Avni İpekçi

Ali Macit Karakaş

Cahit

Hakkı

Ali Reşat (*Vefa Lisesi Müd.*)

Kemal Ömer (*Tüccar*)

Mustafa Arif (*Meb'us*)

Saadettin (*Memur*)

Hüseyin Louat (*Tip. Dr.*)

Sendi (*Vezir-i-Azam Emir Subayı Yardımcısı*)

Ülema Fehmi Bey'in kabulü, büyük bir memnuniyet yaratmıştır zira, bu din adamı yeni fikirlere açık, geniş görüşlü liberal bir insan olup, istibdada ve bağınazlara karşı mücadele eden bir kimse idi.

Osmanlı Y.Ş.'nin 1909'da kuruluşu, İspanya B. Meşriğine ait Locaların, millî teşekküle katılmasını mecburiyet haline getirmiştir. İspanyollar, bu geçişe kısa bir mektuplaşmadan sonra razı oldular. İspanyollar, Osmanlı Y.Ş.'nin mevcudiyetini, İstanbul'da çalışan 4 No.lı Şafak Locasının "Uhuvvet" Locasının evrakı içinde bulunan bir sertifikadan öğrenmişlerdi.

Meşrutiyet Locasının Osmanlı Obedyansına geçişi, Şubat 1910'da gerçekleşmiş ve bu husus, "Resmî Bültenin" Mart nüshasında yayınlanmıştır.

310 No.lı FAZİLET LOCASI-NIN SELÂNİK'TE KURULUŞU (1909)

Masonluğun, Selânîk şehrinde yayılması ve Müslüman KK.lerin Localara girmesi neticesinde, Türkçe dilinde çalışan bir Locanın kurulmasına ihtiyaç göstermiştir. Perseverancia Locası, bu sebebi makul görerek, İspanya

A. Saltiel (*Ticari şirket memuru*)

Ali Reşat (*Gazeteci*)

Hakkı Galip (*Tip Dr.*)

Fehmi (*Ülema ve Meb'us*)

B.Meşr.'ne başvurmuş ve olumlu cevap almıştır. Fazilet ismi konulan bu Locanın geçici envarının müracaatı üzerine, İspanya B. Meşr. 1909 Nisan ayında 310 No.lı patenti bu Locaya vermiştir.

Loca, Perseverancia Locasının lokâlinde çalışacaktı. Muhaberat Fransızca olarak yürütülecek. Kısa bir zaman sonra, aynı zamanda Fransızca, Türkçe ve İspanyolca dillerine vakıf Moise Alfandari isimli bir Haricî Fazilet Locasına alınmıştır. (Persev. Locasından transfer).

23.1.1909 tarihli, ana Loca "Perseverancia"nın bir kararı ile aşağıdaki Kardeşler ayrılıp, Fazilet L.'ni kuracaklardır:

Mustafa Hüsnü (Renan) 3° Merasim Üst. - Tüccar

Mehmet Nizami (Hirsch) Tüccar 2°

Mustafa Besim (Nil) Tüccar 3°

Ziya Molla (Mexico) 2°

Ahmet Rakım (Cadix) Tüccar, 3° Hatip

Mehmet Rıza Kibar (Roma), 2°
- Tüccar

Ahmet Cemal (Kemal), Tüccar,
1° (İsmi Djenal olarak yazılmıştır)

Ali Kemal (Balkan), Avukat, 1°

Bu 8 kurucunun adedi, kısa zamanda 24'e yükselecektir.

Bu teşebbüs, 10 yıl önce eski rejimin baskısı yüzünden akim kalmıştı. Müteakip aylarda, Fazilet Locası birçok muhterem hariciyi tekris etmiştir:

Fazilet Locası, diğer Localarla beraber, kuruluşunun ertesi günü olan 18 Ekim 1909'da, İspan-

Bunların dağılımı şöyledir:

40-49 yaş	5	Evli	22
30-39 yaş	16	Bekâr	2
21-29 yaş	3		
Tüccar	7	Avukat	3
Sanayici	1	Memur	1
Polis müf.	1	Yayıncı	1
Öğretmen	1	Asker	1
Rantiye	1	Profesör	2
		Devlet Memuru	2
		Bankacı	1
		Resmi memur	1
		Jandarma Subayı	1

Fazilet Locası KK'inden Azmi Bey, Selânik Polis Şefi iken, İstanbul'da nizamı yerleştirmek için Başkente çağırılmıştı. Aynı zamanda, Hat. Rıza Tevfik, Meşrutiyetin müdafaası için kurulan bütün komisyonlara dahil olduğu ve üstün bir faaliyet gösterdiği için, Şeref Ünvanı verilmesi için B. Üstada teklif edilmişti.

İstanbul Yüksek Ticaret Okulu'nun eski hocalarından Celâl Bey de Kızılay ismi ile Fazilet Locasında tekris edilmişti. Onun teşviki ile Türkiye'de, Kızılhaç'a benzer bir teşkilâtın kurulmasına Fazilet Locası önyak olmuş; fakat, kendisi İstanbul'a gittiğinde, bu teşebbüsün daha önce yapıldığını öğrenmiştir.

ya'da idam edilen Francisco Ferrer isimli bir Mason için yapılan bir miting'e katılmıştır. Bu miting'e Selânik'in ileri gelenlerinden 10.000 kişi iştirak etmiştir. Bu mitingten sonra, İstanbul'daki İspanya sefaretine bir protesto yazısı yazılmış ve miting "Dincileri yeren sloganlar atılarak" dağıtılmıştır.

Fazilet Locası, Ocak 1910'da Kızılay'ın kuruluş törenlerine katılmıştır. 18 Temmuz 1910'da, İspanya B. Meşr.'i, bu faaliyetleri için, Fazilet Locasına Şeref payesi vermiştir.

Fazilet Locasının diğer bir faaliyeti, Hukuk Mektebi Profesörlerinden Celâl Derviş K.'in vasıtasıyla ölüm cezasının kaldırılması

Ali Rıza (Mahkeme Başkanı)

Ahmet Edip (Polis Müdürü)

Mihran Cavacyan (Avukat)

Leon Faraci (Avukat)

Mustafa Ramziz (Avukat)

İbrahim Mazlum (Askeri Doktor)

Mahmut Adil

(Kavala'da tütün tüccarı)

Mustafa Efendi (Subay)

Mustafa Vasıf (Subay)

Tahsin Bey (Subay)

Muhammed Talât (Subay)

Sami Bey (Başsavcı)

**Süleyman Kemal ve
Başkalari**

(İlk Mektep Müfettişleri)

Kostaki Mammelidis

(Temyiz mahkemesi üyesi)

Milkiyadis Karagidi

(Temyiz mahkemesi üyesi)

Fuat Bey (Doktor)

Hafız Abdülrahman

(Bankacı)

Saly : (Gemi kaptanı)

Tahir Efendi

(Gümrük Memuru)

için yapılan bir girişime katılmak olmuştur.

Diğer taraftan da Fazilet Locası, Kadın Haklarının müdafaası için harekete geçmiş ve Adil K. bu konuda mühim konuşmalar yapmıştır.

Fazilet Locasının bu faaliyetleri ve laisisme olan imanı, Locayı fanatik dincilerin hedefi yapmış ve Fazilet Locası, toplantılarını merkezden daha uzak bir mâbette yapmak mecburiyetinde kalmıştır (bu dinci gruplar, müslüman olduğu gibi yahudilerden de müteşekkil bulunuyordu). Çalışmalar, dış mahallede bulunan Veritas Locasının lokalinde devam etmiştir.

Loca K.leri arasında, Selânik Masonluğunda başgösteren bir

ayrılış hareketinden doğan bazı karışıklıklar görülmüştür.

Fazilet Locasının, İspanya ile muhaberatı 1911'de Türk, İtalyan savaşıdan dolayı, kesilmiştir.

EDİRNE'DE 314 No.LI UHUVVET LOCASININ KURULUŞU (1909)

1909 Sonbaharında, Perseverancia Locasının teşvikiyle, Selânik'teki İtalyan Localarına mensup Masonlardan bir grup, birçok Yahudinin yaşadığı Edirne'de bir Loca kurulmasına karar vermiştir. Locanın ismi (Kardeşlik, demek olan) UHUVVET olacaktı.

Tüzüklere göre yapılan seçimler, neticesinde görevliler şunlardı:

Üst. M. : **Mahmud Nedim 3°**

1. Naz. : **Mazhar Müfit 3°**

2. Naz. : **Mehmet Rauf 3°** (Raif Mahmut?):

Hat : **Salomon de Toledo**

Kât : **Leon Papo**

Teşr : **Nesim Bensussan**

Merasim Üst : **Nesim Bensussan**

Mahf. : **Nesim Benbassat**

Haz. Em. : **Jak Bensussan**

Meslek ve yaş grubu olarak, üyelerin taksimatı şöyle idi:

Tüccar	4	40 yaşın üstünde	1
Profesör	2	30-40	3
Acente	2	20-30	5
Memur	1		
		Evli	3
		Bekâr	6

Hız. Em. : **Jak Bensussan**

Teşr : " "

Muhafız : **Nesim Bensussan**

UHUVVET Locasının resmi açılışı, 21 Mart 1910'da yapıldı. Törene, Selânik'teki ana Locadan gelen bir heyet katılıyordu. Mevcut bütün K.lerde büyük bir heyecan hâkimdi. Lokal çok ufak olduğundan, şehir dışına taşınmasına karar verildi.

Üst. Muh. Mahmud Nedim, tahsilini tamamlamak için Paris'e gittiğinden ve Mahmud Raif de İzmit'e tayin olduğundan, 1910 seçimlerinin neticesinde aşağıdaki görevliler ilân edildi:

Loca mevcudu, İtalya, Fransa ve Yunanistan Obedyanslarına bağlı KK'in de katılmasıyla, kısa zamanda arttı. Edirne Masonları, orta ve yüksek sınıflardan idi.

Üst. Muh. : **Mazhar Müfit**

1. Naz. : **David B. Elyezer**

Hat : **Salomon de Toledo**

Kât : **Leon Papo**

Loca KK.den bazılarının isimleri şunlardı : (1910-1911 yıllarında)

Jozef Mişrani : Komisyoncu
Jozef M. Rodrigez : Bankacı
(GODF'a ait Proodos L.'dan)
Marko Haim : Tüccar (Edirneli)
Kâzım Müfit : Vali
Samuel Azaria : Tüccar
(Labor et Lux L.'dan)
Rifat Osman : Askerî hekim
Nizam Emin Berf : Piyade Subayı
Salomon Benbasat : Muhasebeci
Jakob Elfasa : Tüccar
Yusuf Ziya : Tüccar
Georges Constantinides : Dişçi
(Yunanistan B. Meşr.'ne ait
Thespis L.'dan)

Moiz M. de Taranto : Tüccar
(Labor et Lux Locasından)
Moiz Mauri : Eczacı
Haim B. İzak : Tüccar (Kilkisli)
Simon Toledo : Tıp Dr.
Albert Benbasat : Tüccar
Nathali Bruno: Demiryollarında
memur
Salomon F. Ferrero :
Banka Müdürü
Moiz Varsano : Banka Memuru
Solomon De Toledo :
Banka Memuru
Saul Aelion : Banka Memuru
George Florides : Bankacı

Sultan'ın Edirne'ye yaptığı ziya
ret münasebeti ile, 1910'da bir-
çok Meb'us KK.UHUVVET Loca-
sını ziyaret etmiş ve 30 Ekim
1910, da fevkalâde bir celse
akt'edilmişti. Bu celseye katılan-
lar arasında, Edirne Meb'usları
Dr. Riza Tevfik ve Faik KK. De
değış Meb'usu Süleyman K.
Gümölcine Meb'usu Fehmi Hoca

(din adamı) ve Gümölcine'den
Carasso K. vardı.

1911 seçimleri, aşağıdaki netice-
leri vermiştir:

Üst. Muh. : **Moiz Papo 3°**
1. Naz. : **David Elyezer 3°**
2. Naz. : **Nesim Benbasat 3°**
Kât. : **Jozef Papo 3°**
Kât. Yard. : **Jozef Mitrani 1°**
Merasim Üst. : **İzak Rodrigez, 1°**
Haz. Em. : **Salomon Benbasat 1°**
Muhafız : **Nesim Bensussan 1°**

UHUVVET Locasının, İspanya
B. Meşriki ile olan muhaberatı
1912'de kesilmişti. Esasen, Lo-
canın 1911 Ağustos ayında, İs-
panya B. Üst.'na yazmış olduğu
bir mektupta, "son zamanlarda
Türkiye'de vuku bulan anti-ma-
sonik hareketler yüzünden, Loca
çalışmalarına ara verileceği" bil-
dirilmişti.

Kanaatimizce, Locanın esas ka-
panma sebebi, Fazilet Locasında
olduğu gibi Türk-İtalyan harbi-
nin patlak vermesi olmuştur.

.....

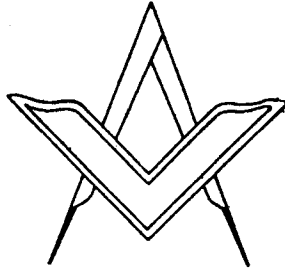
Selânik'teki Mason Localarının
Hürriyet mücadelesindeki rolü,
hepimizin malûumdur. İspanyol
Masonluğu, Türk Masonluğuna,
ancak 1909 yılında (yani İngiliz,
Fransız ve İtalyan Masonluğun-
dan çok sonra) katılmıştır. Buna
rağmen, İspanya B. Meşr.'ne ait
Localar, her ne kadar teşkilât

olarak Hürriyet mücadelesine katılmamış ve siyasi bir faaliyette bulunmamış ise de, Jön Türk ve İttihat ve Terakki Fırkasının ileri gelen azaları, bu Localarda çalışmıştır ve bunların nur'undan feyz almıştır.

İspanyol Masonları nasıl 1820'de Kral Ferdinand'ın istibdadına karşı mücadele etmişlerse, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki İspanyol Locaları Kardeşleri, Abdülhamit'in tahttan indirilmesi ve hürriyetin hâkimiyeti için savaşmışlardır.

Perseverancia ve Fazilet Locaları, Mason düşmanlarının hücumlarına uğramıştır.

Locaların hayatı farklı olmuştur. Perseverancia "Ana Locası" 5 yıl yaşamıştır (Yuanlıların Selâniğe girmelerine kadar-1922). Meşrutiyet Locası, Osmanlı B. Meşriki-ne 1909'da katılmış ve 20 yıl yaşamıştır. Selânik'teki Fazilet Locası ve Edirne'deki Uhuvvet Locası, 1912 İtalya harbi sebebiyle kapanmıştır.

FETHİ ERDEN

(1895-1966)

Onüçüncü Büyük Üstadımız (1953-1955)

Ahmet AKKAN

Selânik Posta Telgraf Müdürü olarak Paris'teki İttihat ve Terakki erkânı ile muhaberesi dolayısıyla idama mahkûm edilecek iken mucize kabilinden kurtulan ve bilâhare zahire ticareti ile uğraşan Hacı Hasan Firi Efendi'nin oğlu Fethi (ERDEN), 1895 tarihinde Selânik'te doğmuştur. İlk tahsilini Selânik Akça Mescit Mektebi'nde, orta tahsilini Yadigâri Terakki, lise tahsilini İttihadi Terakki Lisesinde tamamlamış ve 1918'de İstanbul Tıp Fakültesi'nden mezun olmuştur. Tıp tahsili esnasında Osmanlı Bakterioloji Laboratuvarı'na devam etmiş ve sertifika almıştır. Askerliğini İzmir Merkez Hastanesi Bakterioloğu olarak yapmış, Birinci Harbiumumi'de İzmir Şehir Bakterioloji Laboratuvarı'nda çalışmıştır. 1919'da Cerrahpaşa Hastanesi asistanlığına tayin edilmiş, 1924'de aynı hastanenin laboratuvar şefi olmuştur. 1943'de Haseki Hastanesi Başhekimisi olmuştur. Cerrahpaşa ve Haseki Hastanelerinde çalışırken, 25 sene zarfında munzam vazife olarak, Cerrahpaşa ve Haseki Hastaneleri Frengi Dispanseri Tabibliği, çiçek aşılarının hazırlandığı Telkikhane Müdür Muavinliği, GS Lisesi dok-

torluğu, Şişli Sıhhat Yurdu, Teşvikiye Sağlık Evi, Ermeni Surpagop ve Esnaf Hastanesi Laboratuvar Şefliği'nde bulunmuştur. İki senelik Başhekim iken tekrar askere davet edilmiş, Sarayburnu ve Gümüşsuyu Askerî Hastaneleri Bakteriologluğu'nu yapmış, terhisi müteakip 1946'da Beyoğlu Belediye Hastanesi Bakteriolog ve Başhekimliği'ne tayin olarak emekliliğine kadar bu görevde kalmıştır.

Tıp tahsili esnasında, Tıp Talebe Cemiyeti'nde faal vazife almış, Türk-lük ve milliyetçilik cereyanlarında ön saflarda yer almış, Türk Ocağı Umumî Kâtibi ve 1931'de bu müessesenin bir sene reisliğini yapmış-tır.

Türk Tıp Cemiyeti, Türk Hekimleri Dostluk ve Yardımlaşma Cemiyeti, Etıbbâ Odası, Çocuk Esirgeme Kurumu, Tayyare Cemiyeti, Topkapı Gençler Mahfeli, Kadın Birliği kuruluşlarında çalışmalar yapmış, görevler almış, ekserisinde başkanlık yapmıştır.

2 meslekî kitabı, birçok mecmuada neşredilmiş bakterioloji ve Hayatî Kimya ile ilgili makaleleri vardır.

Beyoğlu Hastanesi'nden 1960 senesinde emekli olan Dr. Fethi ER-DEN, K., evli ve bir kız çocuk babası idi.

23 Şubat 1966'da 71 yaşında ebedî maşrıka intikal etmiştir.

MASONLUĞU:

1928 yılında Muhibban-ı Hürriyet Locası'nda tekris olmuştur. Mayıs 1929'da kalfa, Teşrinisani 1930'da Üstad olmuştur.

Mayıs 1948'de uyanmış, 1949'da kurulan 7 numaralı Hürriyet Locası'nın 13 matrikül numaralı üyesi idi.

1953 senesinde, 1953-1955 dönemi için Büyük Üstat seçilmiştir.

Bu dönem, Türkiye'deki masonluğun en buhranlı fakat düzene gidişin başlangıcı idi. Süprem Konsey tarafından 1909 senesinde üniversal masonluk kaidelerine uymayan bir şekilde kurulmuş ve 1948 senesinde gene süprem Konsey tarafından uyandırılmış olan locaların kuruluş hele uyandırılış şekli birçok karışıklığa ve huzursuzluklara sebebiyet vermişti. Dr. Fethi ERDEN K., B.Ü. Üs.lık devresinde, Süprem Konsey tarafından "Ünite Teşkilâtı" ismiyle bir talimatname yapılmış ve İstanbul, Ankara, İzmir Üniteleri kurulmuştu. Bilâhare, 26 Haziran 1955'de Süprem Konsey yeni bir beyanname ile "Bölgesel Büyük Localar" kurulmasını öngörmüş; 1955-1957 dönemi için İstanbul Gran Loju'na Dr. Fethi ERDEN, Ankara Gran Loju'na Kemalettin

APAK, İzmir Gran Loju'na da Hamdi Nüzhet ÇANÇAR KK.ler Büyük Üstat seçilmişlerdir.

Bu karışıklıklar, 1956 Şubat'ına kadar devam etmiş; 5 Şubat 1956'da İstanbul Konvanı'nda Dr. Ekrem TOK, Büyük Üstad, Fethi ERDEN Büyük Üstat Kaymakamı olarak görülmektedir. Halbuki, bu tarihten 6 ay evvel Ankara Konvanı'nda 12 Ağustos 1955'de Ahmet Salih KORUR Büyük Üstat seçilmişti.

Not : 1954-1956 seneleri arasında Türkiye'deki Masonluk ikinci buhranlı devresini geçirmiştir.

Birincisi, 1930-1935 olayları (bak.MİMAR SİNAN sayı 82)

Bu ikinci buhranlı devre için bak: MİMAR SİNAN sayı 84 Suha UMUR K.: "1965 Olayları" sayfa 31-32.

BUYUK MAHFİL

EBEDİ MESRUKA :23/2/966 No.333/117

Matrikul No. n: 13.

ERDE

25

FOTO

ERDEN

PETMİ

HACI PİKRİ

SEL 1895

B.

Soyadı

Adı

Baba Adı

Doğum T.

Medeni Hali : Dr.Bakır.

Stüdi ve iş adresi : Tokatım Mergelik sokak No.1

44.05.34

Ev adresi : Osmanbey Rumeli caddesi Köseoğlu Ap.

Tel. : 48.02.36

Takvîti : T.C.

Alış durumu : Evli mi ? Evli

Çocuk adedi : 1.Kız

Ana Mahfil : HURRIYET

MUTİBBANİ HURRIYET

Tokris : 1928 Def : /5/1929

Uyanış : /5/1948 Det : /11/1930

Tokotomul Mah. luo havale tarihli :

İ-Ofa halinde youl Ana mahfil :

Febeunı :

Diak. adı :

Vasifo :

Tarihı :

Intizanı :

Fevkalâde hizmetler :

VAZİFELERİ
SENESİ VE VAKİFE ADI

İSTANBUL BÜYÜK MAHFELİ
MUKRİYAT

LA GRANDE LOGE D'ISTANBUL

Matrikül No. 15

İsim : Fethi
Soy adı : E r d e n
Baba adı : Hacı Hasan Fikri
Doğum yeri ve tarihi : Söğüt 1311
Tahsil derecesi : Yüksek
Meslek : Doktor (Bakteryolog)
Mesguliyet : Beyoğlu Zukur hastanesi başhekimisi
Tabiiyet : T. A.
Aile durumu : Evli - 1 kızı

Tek. Tarihi

Ref. Tarihi

Us. Tarihi

1928 M. Hür.

1929

1930

Beyoğlu Belediye hastanesi
İş adresi : Taksim Meşelik Sokak Ferah ap.
Osmanbey Rumeli Caddesi Kuseoğlu Ap. 6
Ev adresi : Florya Şenliköy Orman Sokak

Tel. 44.84.79
44.08.34
48.08.36
73.83.44

Lo. mührü
ve
imza

TÜRK
YÜKSELTME CEMİYETİ
YARDIM SANDIĞI

İSTANBUL:1/3/966

Muhterem Localara

Usul Muh. ve Aziz KKI.

Şubat ayı zarfında (2) Kardeşimizin daha Ebedi Mevrika intikal ettiğini elemle bildiririz. Ka. UL. MI. ndan xamiamıza başka acı göstermemesini, bütün Kardeşlerimize sabır ve sıhhat vermesini dileriz.

B A Ş K A N

RE'FET HAKUL

No.	Adı ve soyadı	Locaları	Tarihi
333/117	Dr.Fethi Erden B.	Hürriyet	23/2/1966
334/118	Tahsin Ernar B.	Uyanış	26/2/1966

AHMET SALİH KORUR

(1905-1982)

Ondördüncü Büyük Üstadımız (1955-1960)

Ahmet AKKAN

Salih Bey ile Havva Hanım'ın oğlu Ahmet Salih (KORUR), (1321) 1905 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Kocamustafapaşa kazası, Hacı Demir mahallesi Meydan Sokağına kayıtlıdır.

Askerliğini 1922 senesinde İmalâtı Harbiye ustası, er olarak yapmıştır. 14.9.1925'de Mudanya Kadastro ressamı, 1926'da Mudanya Kadastro mühendisliği, 1928'de Ankara Kadastro Fen Memurluğu, Ankara Tapu Fen Memurluğu, 1928-1936 arası Ankara Merkez Fen Müdür Muavinliği görevlerini yapmıştır. 5.7.1935'de Ankara Hukuk Fakültesi'nden iyi derece ile mezun olmuştur (Diploma No. : 763). 1936'da Merkez Fen Başmüfettişliği, 1937-1939 Merkez Kadastro Müdürlüğü, 1939-1945 arası, Teftiş Heyeti Reisliği, Tapu ve Kadastro Umum Müdür Muavinliği ve Umum Müdürlüğü, 1945 Toprak İşleri Genel Müdürlüğü ve

1950 Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü,

12.7.1950 Başbakanlık Müsteşar Vekilliği,

31.7.1950 Başbakanlık Müsteşarlığı,

1952'de İç İşleri Müsteşar Vekilliği,

1956'da Maliye Vekâleti Müsteşar Vekilliği,

1957'de Başvekâlet Millî Emniyet Hizmetleri Reis Vekilliği ile

28.10.1957 Başvekâlet Müsteşarlığı resmî görevlerinde bulunmuş;

27 Mayıs 1960 Askerî İhtilâlini müteakip 5434 sayılı Kanunun muad-
del 39. maddesi hükmüne göre 30.5.1960 tarihinde emekliye sevk edil-
miştir.

Hacı Bayram Veli torunlarından Nezihe Hanımla evlenmiş olan kar-
deşimizin iki kız, bir erkek çocuğu olmuştur.

30.1.1982 tarihinde İstanbul'da ebedî maşrika intikal etmiştir.

MASONLUĞU:

1.10.1933 günü Ankara'da Cumhuriyet Locası'nda nura kavuşmuş-
tur.

1935 uyku devresinden sonra 1.11.1949 tarihinde DOĞUŞ Muh.:
L.: 'nda uyanmıştır (Vesika 1) (Matrikül No. : 48).

1953-1954 devresinde DOĞUŞ Muh.: L.: Üs.: Muh.: liğini yapmıştır.

12.8.1955 Ankara Konvanı'nda Ankara Gran Loju Büyük Üstadı seçil-
miştir. Ekrem TOK K.: 'in de İstanbul Konvanı'nda İstanbul Gran Lo-
ju Büyük Üstadı olması üzerine aralarında bir anlaşma yaparak nihai
ve müşterek İstanbul Konvanı'nda;

16 Aralık 1956'da Bağımsız Türkiye Büyük Locası Büyük Üstad seçil-
miştir. Ankara, cemiyetin merkezi olmuştur. 21.4.1957'deki korkon-
dato, Süprem Konsey H.B.Â.i Hâzım Atıf KUYUCAK ile Bü.:Üs.: Ah-
met Salih KORUR arasında imzalanmıştır.

27 Mayıs 1960 askerî ihtilâlini müteakip, 9.12.1961 tarihinde Yüce
Adalet Divanı tarafından mahkûm edildiğinden matrikülden 176 nu-
maralı tamim ile çıkarılmıştır (Vesika 2-3).

Ahmet Salih KORUR K.: 'in, 11 Mart 1973 tarihinde Büyük Kurul Ka-
rarı ile PINAR Muh.: L.: 'sında intizama dönmesi kararlaştırılmış

(Vesika 4) ve 27.3.1973 tarihinde PINAR Muh.: L.: 'nda 46 matrikül numarası ile intizama avdet etmiştir (Vesika 5). 16.11.1976'da Fahri Aza olmuştur.

Kurtuluş Olgunlaşma Locası'nda ve Ankara H. Şapitri'nde ve Etiler Areopaji'nda 22 dereceye kadar gelmiş olan kardeşimiz, 1973'de Gerçek Areopaji'nda 30 dereceye ve 1.5.1977'de Aktif 33 dereceye terfi etmiştir (Vesika 6).

"O'nun Türk Masonluğunun bağımsızlığı ve intizamı ile ilgili girişim-lerindeki önderliği, bu davada yılmayan bir azimle ve ısrarla, biteviye gerçeği belirtmeye çalışan ve düzen içinde uğraşan, mücadele eden Mason kardeşlerinin davranışlarına ve çalışmalarına kuvvetli ve cesur destek sağlaması, kısa bir süre içinde semeresini vererek Türk masonluğunun evrensel masonluk içinde lâıyk olduğu şerefli ve saygın yerini almasına imkân kazandırmıştır."... "Üstat inanarak yaptığı şeyleri hiçbir zaman reddetmemiştir. İdaresi dışında verilen görevleri dahî başarmak için her zaman büyük bir azim, iman ve sabırla çalışmış, her türlü fedakârlığı önce kendinde denemiş ve başarı kazanmıştır..." diyor Sezgin TAŞKIRAN. (DOĞUŞ YILLIĞI No.9 1987 7).

Vasika 1

75

BOYUK MAHFİL

FAHRETTİN AZA 16.11.1976

KED. MASY 30.1.1982

939/723

DOĞUŞ Matrikül No. sı : 48.
PINAR..... 46.

K O R U

FOTO

K O R U ADEMET SALIH

IST: 1905

Soyadı Adı Baba Adı Doğum T.

Medeni Halli :

Mevlâki ve ismi adresi : Başvekilâet Kıştöğarı Ankara (Emekli)

Ev adresi : Evkaf Ap. Kapı. 3 No. 2 Ankara Arkada

Takvîyâ : T.C. Aile durumu : Evli mi ?

Çocuk adedi : 2 Kız 1 Erkek

Ana Mahfili : DOĞUŞ

Cumhuriyet : 1/10/1933

Uyumu : 1/11/1949

Tekâmüddi Mah. lise havale tarihi :

İstifa halinde yâni Ana mahfili :

Tebenni :

Mah. adı

Vasife

Tarîhi

28/11/1961 Kaydı silindî TAKİM 176 No. 28/12/1961

İstizam : 27/3/1973 TARİHİNDE PINAR LOCASINDA İNTİZAMA AYDET ETMİŞTİR.

Fevkâlâde kınacılar

YAKINLARININ İSİMLERİ VE VASİFELERİ

TÜRKİYE

Hür ve Kabul Edilmiş Maaşlılar
BÜYÜK LÖCASI

ANKARA Vcd.
DOĞUŞ Mah. Lc.

Sayı :
Eki :

U. Y. V. Ş.
K. Y. Ş.

ANKARA

9.12.1961

Türk Mas. Bü. Dış. Heyetine

İstanbul

Dış. Matrikülümüzden çıkarılması

Pek. Muhs. Bü. Üs. ve Az. Üs. Lari

9.10.1961 Gün ve 100 sayılı Lev. nızla tamin olunan emirleriniz, Muhs.

Loo. nızın 28.XI.1961 Tarihli ceasesinde okunmuş ve Yüce Adalet Divanı tarafından m.
kda edilmiş bulunan, aşağıda isimleri yazılı zevatin Loo. nız Matrikülünden çıkarılma
rı kardeşlerimizin de tasvibine iktiran etmiştir.

Keyfiyetten bilgi alınmasını rica eder, kardeşçe sevgi ve saygılarını
arz ederiz.

Pek. Muhs. Bü. Üs. Ve Az. Üs. lar.

Haz.

Revat Menduh Altar

Üs. Muhs.

Ali Rıza Oktay

Kfi.

Fuat Atasegun

Adı ve Soyadı

Matrikül No. Lari

I- Ahmet Salih Kırur

48

II- Burhanettin Onat

116

III- Nusret Kirişçioglu

156

IV- Sedat Baran

150

V- Basri Aktaş

54

VI- Hayrettin Erkmen

153

VII- Nurettin Fuat Akpınar

164

Mb.

121
V. 3
K. U. : YA : YÜ : SA : NA

T A M İ M

İstanbul:28.XII.1961

No.176

KUH

10. s. 22

Us. Muh. ve Aziz KK.

Muh. BU. Loos tarafından evvelce temin edilmiş olan 9 EKİM. 1961 tarih ve 100 sayılı levhaya ittiba edilerek aşağıda isimleri yazılı DOKUZ B'in mensubu bulundukları Muh. Lo. ler tarafından matrikül kayıtlarının silinmiş olduğu bildirilmiş ve BU. Daimi Hey'etinin 23.XII.1961 tarihli toplantısında keyfiyetin ilanına karar verilmiştir.

İttifakınıza arz eder, bu vesile ile K. ce sevgi ve saygılarımızı sunarız.

Us. Muh. ve Aziz KK.

Solâhiyeti mahsusus ile

BU. K.

Muh. YUKSELİŞ Lo. sinden:
AZİZ RONABAR B.

Muh. ATLAS Lo. sinden:
İSAK ALTABEF B.

Muh. DOĞUŞ Lo. sinden:
Ahmet Salih Korur B.
Burhanettin Onat B.
Nusret Kırıgıoğlu B.
Sedat Baran B.
Bisri Aktaş B.
Hayrettin Erkenen B.
Nurattin Fuat Alpkarlı B.

Varlık 4

A. S. Korum
Şahsi dosya

0286

12 Mart 1973

PINAR Muhterem Locasına,

Üstadı Muhterem, Aziz Kardeşim,

11 Mart 1973 tarihinde toplanan Büyük Kurulumuz, Önceki Büyük Üstadlarımızdan Ahmed Salih Korum E. Min Muhterem Locanızda intizama dönüşmesini oybirliğiyle karar altına almıştır .

Gereğiniz yapılmasını ve Büyük Üstad imzalı ekli levhanın Fikret Çeltikçi Kızım eliyle kendisine iletilmesini, ve noticenin bildirilmesini rica ederim.

Kardeşçe sevgi ve saygılarımla,

Nafiz Ekmen
Büyük Sekreter

TÜRKİYE
HÖR ve KABUL EDİLMİŞ MASONLARI
BÜYÜK LOCASI
LOCA **PINAR**
VADI **İSTANBUL**

Ev. Ul. M. nı
anarak

Türk Yükseklik Merkezi
5 Nisan 1973
No.

TARİH 5.4.1973

MATRİKÜL HAREKETLERİ

☐ TEKRTS	☒ KATILMA	☐ KATILDIĞI Loc'da G.M.
☐ KALFA	☐ AKTİFLİK	☐ İSTİFA
☐ USTAT	☐ İSTİFADAN DONDÖŞ	☐ DEVAMSIZLIK
☐ FAHRI	☐ DEVAMSIZLIKTAN DONDÖŞ	☐ BORÇLULUKTAN G.M.
☐	☐ BORÇLULUKTAN DONDÖŞ	☐ CEZADAN G.M.
☐	☐ CEZALILIKTAN DONDÖŞ	☐ DİŞ ALEM'E JADE

Soyadı **KORUR** Adı **AHMET SALİH** Matrikül No **46**

Gündemine girdiği karar oturumunun tarihi, **27.3.1973**

Katılma halinde, muhasebeye esas olacak ayrılma tarihi

Önceki Loca/ları (Gerekli haller için)

Borçlarının miktarı Loca, Sandık, Sandık,

Pek Sayın Büyük Sekreter,

Yukanda soyadı, adı ve hakkındaki matrikül hareketine esas olan karar tarihi belirtilen, **AHMET SALİH**

KORUR Kardeş hakkındaki **KATILMA** işleminin yapılması hususu kardeş sevgi ve selâmlarıyla rica olunur, Pek Sayın Büyük Sekreter,

Sekreter

A. Döğen

ALİ DÖĞEN

SOYADI, ADI

Büyük Sekreter

MÜHÜR

İMZA

TARİH

SOYADI, ADI

Be. Muhterem

Cudi Tuncer Gürsoy

CUDI TUNCER GÜRSOY

SOYADI, ADI

Büyük Kurulun tasdiki	☐
Büyük Sekreterin ilânı	☐
	☐
	☐

11288 AHMET SALIH KORUR

ATÖLYESİ : Y.S./AKT1F
REMİZİ LOCASI:

(33° AKT1F/EDEB1 MASRIK)
DOĞUM TARİHİ: 01/03/1905
DOĞUM YERİ : İSTANBUL
BABA ADI : SALIH

DERECE	DURUMU	ATÖLYESİ	H.TARİHİ	ACIKLAMA
30°	FAAL	GERCEK	AR.	09/10/1973
31°	FAAL	Y.H.D.		07/06/1974
32°	AKT1F/FAAL	YDD/AKT1F		03/10/1975
33°	AGRAJE/FAAL	Y.S./AGRAJE		27/06/1976
33°	AKT1F/FAAL	Y.S./AKT1F		01/05/1977
33°	AKT1F/EDEB1 MASRIK	Y.S./AKT1F		30/01/1982 BL.939/723 LİSTE

EVLAĞI MİLLET AKKAR

KURUM VE KANUN KURULUŞU
NABONAL TUTANAK LOKALI
No. 2123

İstanbul 4. Haziran 1982

Liste No. 103

Muharrem Lokalleri

Hasan Muharrem ve Eşi Kardeşler

Özellikle, Pınar ve Hayat (1982) yılları
içinde abdestimayarak tutuklu eden (3) kardeşin adını yazarak
bildiririm.

Evrenin Ulu Kurbanından uzun müddet
başka adı göstermemesini, bütün kardeşlere sabır ve saflık
vermesini dilerim.

D.U.

SIRA NO.	ADI	SOYAD	LOKAL	TARİHİ
935/723	Abdül Celil	KORUR K.	PINAR	30.1.1982
940/724	Göçer	AYDINDURAZ K.	AFENE	4.8.1982
941/725	A. Bendi	PEYİRCİOĞLU E.	KARACILIK	3.5.1982
942/726	Evlent	REŞİPOVA K.	DEVİRİM	9.5.1982
943/727	Dimitri	PAHOELERA K.	SEVOI	13.5.1982

ARŞİVİZDEN BİR BELGE

AHMET AKKAN

* ٦١٥٠
دعوتیه
تورکیا مشرقی اقلیتی ۲۶ کانون مابین ۱۹۲۷ پرستان آستان
ییلدیز مالدو لکندره ویردیج باقوریه ذات عالیله یی و حورن ایلد کسرتیف ایلد

پر دوقوریه ایلک مالدو لکندره ویردیج باقوریه

* ٦١٥٠

Invitation
L'Op. Civ. de C. a l'honneur de
vous inviter un grand bal qui donnera le
pied de poutre dans les salons de
Fidus de Yildiz.

Cette invitation qui est strictement personnelle, donne
lieu a des accompagnés sans limite.

DAVETİYE

Türkiye Mâsrik-ı Azamî 27 Kanun-u Sanî 1927 Perşembe akşamı Yıldız
salonlarında vereceği baloya zati-i ailesinin davet ile kesh-i şeref eyler

Bu davetiye iki hanımla birlikte tesfir hakkını bahş eyler.

RUSYA'DA MASONLUK

Yazan : Michel Garder

Fransa Y.Ş.'si H.B.Â. Kaymakamı

Çeviren : Falih ERKSAN

İlk olarak Rusya'da Masonluk 1731 senesinde, İngiltere Büyük Locası Büyük Üstadı Lord Lowne'nin teşebbüsleri ile ihdas edildi. O zaman Pek Muh. John Philipps adında bir albay "Rusya Eyalet Büyük Locasının" kuruluşuna öncülük etmişti. Halbuki Rusya'da Masonluğun hakikî kuruluşu hakkında ancak 1762 yıllarında, İmparatoriçe Büyük Katerina'nın ilgi ve yakın müzahe-retinden sonra, Masonluk'tan alenen söz etmek mümkün olabilmıştır. Katerina'nın arzu ve isteği ateistik temayülü engellemek, Voltaire ve Fransız Ansiklo-

pedistlerin tesirlerinden korumak ve hakikî anlamıyla Rusya'ya uygun, dirayetli ve yeni bir zümre oluşturmaktı. Bu tarihlerde Rusya Masonluğu, İngiltere, Prusya ve İsveç Masonluğunun tesirleri altında bulunuyordu.

Memleketin her tarafındaki Localarda ve Novikov, Shwars ve Elaguin gibi bağımsız Masonlar, Rusya Masonluk camiasına, sivil ve asker her iki kesimden birçok önemli şahısları ve 18. asrın son 20 yılları içersinde Avrupa'nın önemli mehafilinden olan kimse-leri aralarına katmışlardı. Çar

Aleksander I.in hükümrânlığı sırasında, 19. asrın ilk 20 yılları içerisinde Rusya Masonluğu "Altın Çağını" yaşamıştı. O tarihlerde Rusya'nın seçkin kimseleri Masonluğa intisap etmiş, fakat ne yazık ki ve maalesef, bu devir, fanatik ve batını fikirlerle sahip olan Barones Krüdner'in etkisi altında kalan Aleksander I.in zamanında son buldu. Barones'in tavsiyesi üzerine, Çar 1921 senesinde bütün masonik faaliyeti yasaklattı. 1925 yılında, Birinci Aleksander'in ölümünden sonra, bazı Masonların da dahil olduğu ve çarlık rejimini demokراسi idaresine geçirecek bilinçsiz ve başarısız bir darbe teşebbüsüne girilmiştir. Bu teşebbüs Nikolas I.'in Rusya'da Masonluğu bir kez daha kanun dışı ilân etmesine sebep olmuştur.

Rusya'da Masonluk kısa bir müddet daha gizli bir şekilde devam ettirilebilmiş ise de, 19. asrın ikinci yarısından sonra tamamıyla ortadan kaybolmuştur. Fransa Büyük Locası (Grand Lodge) ve (Grand Orient) a mensup Fransız Masonları Petersburg ve Moskova'da gizli gizli Localar kurma teşebbüsünde bulunmuşlarsa da 20'nci yüzyılın başlarında bunda pek başarılı olamamışlardır. Buna rağmen devamlı ikamet veya seyahat dolayısıyla yurt dışına çıkabilen Ruslar bu esnada Almanya'da, Fransa'da ve İngiltere'de Masonluğa tekris edilmişlerdir.

1917'deki Şubat ihtilâlinden sonra, Rusya'da bazı Localar yeni-

den faaliyete geçmiş, fakat bunlardan hiçbirini cereyan eden sivil iç harpler dolayısıyla ve bunu takip eden 1917 Ekim ihtilâli esnasında çalışma imkânı bulamadı. Dört yıl devam eden sivil savaş sonunda Bolşevikler bir kere daha Masonluğu yeni Sovyetler Birliği içerisinde yasakladılar.

1921'de Fransa'da, gurbette, yeni bir Rusya Masonluğu, PMn. Kandaurov K.in başkanlığı altında kurulmuş oldu. Bu Kardeş bilahare Rusya'nın Fransa Başkonsolosluğuna atandı. Kandaurov K. Fransa Büyük Locası (Grand Lodge Nationale Francaise) ve aynı zamanda Fransa Yüksek Şurası üyesi idi. Birinci Dünya Savaşı esnasında ve ondan önce yurtdışında tekris edilmiş olan bazı Rus Masonlar da Fransa'daki bu Rusya Masonluğunun kuruluşunda hazır bulundular. Bu teşebbüs ve kuruluş çok kısa zamanda büyük başarı kazandı, zira Rusya'dan Fransa'ya muhaceret devamlı olarak artmaktaydı. Kısa bir zaman içerisinde beş Rus sembolik Locası ve Grand Lodge National Francaise'e bağlı özel Rusya kolu kuruldu. Yine bu süre içerisinde Fransa Yüksek Şurası'nın jüridiksiyonu altında "Amici Philosophiae" adı ile bir Olgunlaşma Locası, "Astree" adıyla bir Şapitr, "Ordo Ab Chao" adıyla bir Areopaj ve "Rossia" adında bir de Konsistoir (Yüksek Danışma Divanı) tahsisi ve tesisi yapılmış oldu. 400'ün üzerinde Rus Masonu kendi memleketlerinde kullandıkları hakikî ve ori-

jinal ritüelleri ile ve Eski ve kabul edilmiş Skoç Riti'ne bağlı olarak, 22 Rue de L'Yvette- Paris adresindeki kendi Mâbet ve Binalarında 30'lu yılların başlarında çalışmalarını böylece sürdürdüler.

1929 ve 1935 yıllarındaki Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti Yüksek Şûraları Dünya Konferanslarında, "Rusya Hâkim Büyük Umumi Müfettişleri Konseyi"nin Rusya Yüksek Şûrası'nın bir bölümü olarak, Gurbette ve Fransa Yüksek Şûrası bünyesi içerisinde kurulması teklifinde bulunulmasına karar verildi. Bu Konsey resmen 1939'da kurulmuş oldu, ancak bu arada da İkinci Dünya Savaşı da başlamış bulunuyordu. 1940 yılının Haziran ayında Fransa Almanya'nın taarruzuna maruz kaldı ve işgal edildi. Masonluk ise bu istilânın ilk kurbanlarından biri oluyordu.

2. Dünya Savaşı'nın hitamından sonra, yaşamlarını sürdürebilmiş olan Rus asıllı Masonlar bütün müşkülâtlara rağmen çalışmalarını devam ettirebilmek için her gayreti gösterdiler. Harpten evvelki mâbetlerini ve bütün masonik gereçlerini kaybetmişlerdi, ancak Sembolik Localar Fransızların gösterdiği kolaylıklardan yararlanabiliyorlardı ve böylece Masonik çalışmalarını devam ettirdiler.

1965'de Fransa'daki Rus Masonlarının birçoğu Hâkim Büyük Amir Charles Riandey ve Fransız Masonlarının önerileri üzerine muntazam Masonluğunu tercih-

lerine uymaya karar verdiler. Grand Loge Nationale Francaise bünyesi içerisinde iki Loca tesis ettiler. Rusça konuşarak çalışan bir Loca olan -Astree ve Ukraynaca konuşan bir Loca olan Vox Ucrainac. İşte bu devre içerisinde Fransa Yüksek Şûrası Jüridiksiyonu altında çalışan bütün üniteler çalışma aktivitelerini yeniden başlattılar, ancak Aralık 1992 tarihine kadar tahsis ve tesisi yapılamamış olan "Rossia" istisna teşkil ediyordu. Rusya Branşı üyesi olan iki kardeş; bunlar Fransa Yüksek Şûrası aktif üyesi olup, sonra Ebedî Meşrika intikal eden PMn. Serge Theakston 33. K ile Fransa H.B.Â. Kaymakamı PMn. Michel Garder, 33 K. idi.

Bu iki Kardeşin emel ve gayeleri Rusya ve Ukraina'da Masonluğun yeniden doğuşuna katılabilmekti. Rusya'da Masonluğun yeniden doğuşunun ilk adımı 14 Ocak 1992'de Paris'de atıldı, aynı gün Moskova'dan gelen George Dergachev K. yeni kurulan "Harmony" Locasının Üstadı Muhteremliğine seçildi. Bu toplantıdan sonra Moskova'dan gelen KK.lerle birlikte "ASTREE" Locasındaki çalışmada PMn. Michel Garder, 33 K. "Fransa'da yetmiş sene Rus Masonluğu" konulu bir konuşma yaptı. Rus Masonluğunun yeniden doğuşunun ikinci adımı ise 8 Eylül 1992 tarihinde Moskova'da yaşandı. Bu toplantıya Pek Muhterem Yves Tres tournal K.in öncülüğünde ve PMn. Michel Garder K.inde refakat ettiği Grand Loge National

Fransaise'den bir delegasyon'da katıldı. Üstadı Muhterem George Dergachev K. buradaki ilk resmî toplantıda Harmony Locasının görevli KK.inin is'adlarını yaptıktan sonra 12 haricinin de Masonluğun çıraklık derecesine tekrislerini yaptı.

İşte, o zamandan itibaren Harmony Locası 24 üyesi ile aktif ve verimli bir şekilde çalışmalarına devam etmekte. Bu KK.ler Moskova'da oldukça geniş bir apartman dairesi bulmuşlar ve burasını masonik bir mâbet haline getirmişler. Bu Loca haftada bir toplanıyor. İlk toplantılarından birinde ise, beş yeni adayın tekrisini gerçekleştirmişlerdir. Bu KK.ler Saint Petersburg ve Moskova'da oldukça geniş bir tanıtma programı hazırlamışlar ve kısa zamanda iki yeni Loca daha açmayı ümit etmektedirler. Yine bu KK.ler Novosibirsk'teki tanınmış ilim Merkezi olan Acadé- ingorodok'a kadar etki alanlarını yaymaya gayret göstermektedir-

ler. Üstadı Muhterem Dergachev K. devamlı olarak Paris'teki M. Garder K. ile temasta olup, 1993 yılı içerisinde yeni iki veya üç Loca daha açmayı ümit etmektedir.

"The Scottich Rite Journal, Mart 1993"

Not: Michel Garder K.imizin bir özelliği var.

Michel Garder 6 yaşında iken Rusya'dan ilk olarak İstanbul'a gelmiş, Burgazada'da babası ile birlikte bir müddet kaldıktan sonra İstanbul'da iki sene daha yaşamış ve sonra buradan Paris'e giderek, oraya yerleşmiş. Masonluğa Fransa'da inisiye olan Garder K. Fransa Yüksek Şûrası H.B.Â. Kaymakamlığına kadar yükselmiş, Rusca, Fransızca, İngilizce ve Almanca'yı çok iyi konuşan Garder K.imiz 3 Mayıs 1993 tarihinde Fransa'da Ebedî Maşrika intikal etmiştir.

MASONLUĞUN NURU

Raşid TEMEL

Şimdi şöyle bir düşünelim: Kendi arzumuzla girdiğimiz Masonluğa ne yapmaya geldik? Bunu biliyor muyuz? Belki girerken tam olarak bilmiyorduk, ama girdikten sonra bunu iyice anladık mı? Şimdi ise, hiç düşündüğümüz oluyor mu? Bunlar olmuyorsa, akıntıya kürek çekiyoruz demektir. O zaman ne kendimize ne de Masonluğa bir yararımız olmayacak demektir. Amaca giden, yani hedefe varacak yolu tıkayıp, ona ulaşamıyorsak, o zaman Masonlukta işimiz ne?

Masonluk bir ahlâk ve fazilet sistemidir.

Masonluğun esas gayesi, bireyin karakterini ve bilgisini kuvvetlendirmektir. Bu suretle toplumun niteliğini, bilhassa manevî ve ahlâkî kıymetlerini düzeltmek ve değerlendirmektir.

Ben, 47 yaşında Mason oldum. O güne kadar işimle gücümle meşguldüm. Ayrıca okumak, resim yapmak, bric oynamak, sporla meşgul olmak gibi işlerle ilgileniyordum. Ahlâk ve fazilete ters düşen bir şey yapmamakla beraber, ahlâk ve fazileti ön planda düşünmek hiç aklıma gelmemişti. Yani bu konuyu kendi haline bırakmıştım. Masonluğu öğrenmeye başladıktan sonra ki, halâ öğreniyorum, ahlâk ve fazilete nasıl bakılması lâzım geldiğini ve bunun hayatımızda en önemli erdemlerden biri olduğunu anlamaya başladım.

Şimdi ise kaybolanı bulmak, kardeşliğimizin öğretilerini anlamak ve hayatın sorunlarının cevaplarını vermeye çalışarak, Masonik hayatının 34'üncü yılına gelmiş bulunuyorum. Bu saydıklarımın cevapları nerededir? Locamızın yemin kürsüsünün üzerindedir. Üç büyük nur dediğimiz Kutsal kitaplar, gönye ve pergel.

Kutsal kitaplar, yaşam kurallarını ve yaşamımızı nasıl idare etmemiz gerektiğini; yasalarına uygun olarak, Allah'a ulaşmayı ve diğer görevlerimizi yerine getirmemizi, manevî yolumuzda yürürken, bize öğretir.

Gönye, hareketlerimizi gönye üstünde, yani ahlâk ve faziletle yönetmemizi ve bütün insanlarla olan ilişkilerimizde bu kurala uyacak şekilde hareket etmemizi öğretir.

Pergel ise, daireyi çizerken hareketlerimizi, sınırlandırmamızı, nefsimize hâkim olmamızı öğrettiği gibi, içinde yaşadığımız dairenin sınırları içinde kalmamızı da öğretir. Ayrıca, başka birinin dairesine girdiğimiz zaman saygılı olmamızı, aksi halde diğer bir kimsenin haklarına, onun dairesi içinde tecâvüz etmiş olacağımızı hatırlatır.

Locamız bize çalışmalarımızı Tanrı'ya ithaf etmemizi, zihinlerimizi bilgi ile kıymetlendirmeyi, bütün insanlarla beraber çalışmayı, adalet, barış ve uyum içinde yaşamayı; ahlıktan, adaletsizlikten ve savaştan arınmış bir dünya için mücadele etmemizi öğretir. Ayrıca daha mükemmel bir insan olmak için gayret göstermemizi ister.

Bütün kardeşlerimizle ortak olmamız nedeniyle, iyi bir koca, iyi bir baba, iyi bir dost, komşu ve kardeş olmamızı öğreniriz. Başkalarının fikirlerini saygı ile dinlemeyi; bizi dinleyenlere ve locaya, kendi fikirlerimizi zorla kabul ettirme gibi baskılara yönelmemeyi öğreniriz. Unutmayalım ki, hayatımız bize Allah'ın bir armağanıdır. Bizim Allah'a armağanımız ise, hayatımızı gönyeye göre değerlendirmek olmalıdır. Şahsî çıkarı da müşterek çıkarda aramamız lâzımdır. Ayrıca zorlayıcı, menedici ve adaletsiz olan her şeyi bozmaya gayret harcamamız lâzım geldiğini de öğreniriz. Değişmesi bize ait olmayan, bizi ilgilendirmeyen şeylere de pek karışmamamız uygun olacaktır.

Dış âleme barışsever kişiler olarak çıkıp zavallılara yardım etmeye çalışmak, böylece titremeyen dost ellerle onları kalkındırmak, dertlerine dikkatle kulak vermek ve yardım etmek için gereken gücü locamızdan alırız. Dertli başlarını koyacak bir yer ve onları kötülüklerden koruyacak şekilde, imkân bulduğumuz oranda, omuz vermeye teşvik ediliriz. Böylece onlara en az zarar gelmesini sağlamış oluruz. Masonların sadece kardeşlerimize değil, Mason olmayanlara da yardım et-

mekle mükellef olduklarını da unutmayalım. Masonluk hiçbir zaman sadece kendi üyelerine pay dağıtan bir şirket değildir.

Masonlar tesviye üzerinde buluşmaya alışık olduklarından, başkalarıyla olan işlerini iyi, dürüst bir şekilde yaparlar, bu hizmetlerine karşılık kârlı bir gelir için başkalarını dolandırmaya kalkmazlar. İşte bu, komşusuyla ve bütün etrafındakilerle barış içinde yaşayan bir kimse-nin doğruluk ölçüsüdür. Karşılıklı işlerimizi bu kadar sade bir şekilde uygulamak birçok kimsenin hayal ettiği ve bir gün hepimizin ulaşma-yı beklediği bir idealdir.

Masonlar ve kardeşler olarak birbirimiz hakkında iyi konuşmamız, yahut da susmamız bize öğretilmiştir. Ne kadar basit bir kural. Başka-ları için iyi konuş, yani kötü ve arkasından konuşma. Acaba bugünün Dünyasında bu böyle midir? Yani insanlar birbirleri hakkında iyi ko-nuşurlar, söz ve hareketleriyle başkalarını incitmez, kırmazlar mı? Kendisini korumaktan yoksun bir durumda olan bir kimseye zevkle hücum eden kimselere hiç rastlamıyor muyuz? bazen bu yıldırımlar ve dedikodularda bizim de payımız yok mu? Doğru olsun yanlış olsun, bir hatanın intikamını almak için başkasına hücum etmemiz doğru mudur?

Susmasını bilme yeteneği, konuşma yeteneğinden daha kıymetlidir. İnsanlar ekseriya çok konuşur ve kafalarından ziyade dilleriyle konu-şurlar. Masonlar olarak bir kardeşin aleyhinde konuşmamak, yanlış bir şey yapsa bile güzelliikle kulağına fısıldamak ve hatâsını düzeltme-si için kendisine fırsat vermemiz lâzımdır. Bunlar için yemin etmemiz gerekir. Birçok Büyük Locaların yeminlerinde bulunan bu konu, bizim yeminimizde unutulmuştur. Bizim ritüeli yapanlardan biri olarak bu-nu o zaman hatırlayamadığım için kendimi suçluyorum.

Kardeşlik ucuz bir şey değildir. Herkes de kardeş olamaz. Kardeş ol-mak için ona lâıyk olmak lâzımdır. Lâıyk olmayanların kardeşliği boş laftır ve hiçbir işe yaramaz. Eğer biz kardeş Masonlar isek, evvelâ dost olalım, sonra da sevgimizi şefkatimizi esirgemeyelim.

Albert Pike diyor ki: "Onurlu bir insan, kardeşler arasındaki münaka-şa ve kavgalara çok üzülür. Sadece aşağı ve onurlu olmayanlar uyuş-mazlıklardan zevk alırlar. İnsanları birbiri hakkında kötü düşünme-ye sevk eden hareket, bir insanın yapabileceği en aşağılık bir iştir. Komşusu hakkında iyi düşünmek, güçlükleri şiddetlendirme yerine sakinleştirmek, dostların düşman olmalarını önlemek, düşmanları da dost olmaya razı etmek bir Masonun üzerinde çok çaba harcaması ge-reken görevidir. Bunları yapabilmek için evvelâ kendi ihtiraslarımızı kontrol etmesini bilmeli ve sabırlı olmalıyız. Çünkü hiddet ve şiddet,

basiretin profesyonel düşmanıdır. O öyle bir fırtınadır ki, insan kendi sesini duymadığı gibi, dışardan gelen yardım sesini de duyamaz!"

Yapacağımız iş basit. Kendimizi locamıza adayalım. Üç derecenin açık hakikatlerini ve öğretilerini ve her derecenin sembolik derslerini daima hatırlayalım. Bu arada kendimize saygıyı unutmayalım. Bunlar hepsi yemin kürsüsünün üzerindeki Kutsal Kitapların içinde ve gönye ile pergelde saklıdır. Bunlar bütün Masonların ümit ettikleri gibi, hem kendileri hem de başkaları için, daha temiz ve daha iyi bir yaşama ulaşmamız için vardır.

Masonlukta yapılan her şeyin bir sebebi vardır ve bir Masonik ilkeye dayanır. Bunları bilmeden yapılan işler daima rahatsızlık verir. Eğer Masonluk üyelerine tarihini, gayesini ve meramını öğretmeyi başaramazsa, yazık olur.

Kendimizi Masonluğun nurlarına adarsak, hem rahat eder, hem doğruyu bulur, en önemlisi iyi bir Mason, iyi bir insan oluruz.

İstanbul, Eylül 1993

TANRI, DİN, İNSAN

Vili Vitali GÜZELBAHAR

DİN

Din üzerinde yapılacak her açıklama terminolojik engellerle karşı karşıyadır. Tek Tanrıci dinler dışında birçok başka dinlerin bulunduğunu bilsek bile din konusundaki her varsayım ister istemez, Tanrı ya da başka doğa üstü güçler çevresinde yoğunlaşıyor. Bu nedenle bakış açımızı tek Tanrıci dinleri odak noktası olarak almak ve diğer tüm dinleri bu açıdan yargılayıp, anlamaya çalışmak biçiminde ayarlamak zorundayız. Böyle bir yaklaşıma göre Buddizm, Taoizm ve Konfüçyus dinlerinin din olarak tanımlanması şüphe götürür. Hatta çağ-

mızın büyük sistemleri ve diktatörlerini de, psikolojik açıdan bu adı haketseler bile, din olarak tanımlayamayız.

Dini, insanlığın genel bir olgusu olarak kavrayacak hiçbir sözcük bulamıyorum. Aradığım belirli bir din varsayımını için içine katmayan ve böyle bir yaklaşım getirmeyen bir tanım. Bu tür bir kavramdan yoksun bulunmamız beni din sözcüğünü kullanmaya mecbur bırakıyor. Ancak şimdiden bu sözcükten ne anladığımı açıklamakta yarar var.

Din sözcüğü benim için, bir grup tarafından paylaşılan (kabul edi-

len), o grup bireylerine kendilerini adayabilecekleri bir hedef (nesne) sunan ve onlara ortak bir davranış biçimi veren bir sistemdir. Tarihte ve günümüzde dinleri, bu din tanımını kapsamına girmeyen hiçbir kültür yoktur.

İnsanlığa bir lütuf olan akıl, aynı zamanda bir lânetlenmedir onun için. Çünkü insanları sürekli olarak, kendilerindeki çözümü olanaksız karşıtıllıklarla uğraşmaya zorlar. İnsan sürekli ve kaçınılmaz olan bir dengesizlik içindedir. Yaşam insanlığın geçmişini örnek alıp, bunu tekrarlamasıyla yürümez. İnsan kendi yaşamını kendisi yaşamak zorundadır. Yeniden ve kendince o sıkılan, hoşnutsuzluk duyan ve cennetten atılmış olduğuna inanan tek hayvan türüdür. Kendi varlığı kendisine, kaçamadığı ve çözmek zorunda olduğu bir sorun olmuştur. İnsan aklını kullanmayı öğrendikçe, varoluş sorununa yeni çözümler aramaya başlamıştır. İçindeki "Kesinlik" isteği onu dogaya, diğer insanlara ve kendisine yabancılaştıran şartları aşp, yeni bir uyum ve düzen kurmaya zorlar. Kendisine ayrıntılı bir dünya plânı, bir temel çatı kurar ve bundan yararlanarak sorularının cevaplarını arar. Ancak böylesi düşünsel süreçler yetersizdir. Çünkü insan yalnızca zekâdan değil, ruh ve maddeden oluşan bir bütünlüktür. Varlığındaki karşıtları yalnızca düşünerek değil, aynı zamanda yaşayarak hissederek ve olay içinde davranmayı başarak aşabilir. Ay-

rica insanların kendilerini bir amaca, bir ideale ya da insanlar aşan tanrısal bir güce adamak istekleri de, onlardaki bütünlükle birleşmek ve bir olmak ihtiyacının diğer bir kanıtıdır.

İnsanların onlara ortak bir davranış biçimi veren bir sistemin ve kendilerini adayabilecekleri bir hedefin ihtiyacı içinde olmaları, insan varlığının önemli bir bölümünü oluşturur. İnsanlar idealleri olup olmaması konusunda bir seçme yapamazlar ama, değişik idealler arasında özgürce bir seçimde bulunabilirler. Yüce bir güce ve tutsaklığa tapınmayı ya da akıl ve sevgiye inanmayı tercih edebilirler. Tüm insanlar idealisttir. Aralarındaki fark inan-dıkları ideallerin başka başka olmasındadır. Bir idealin veya dinsel bir duygunun yalnızca varoldukları için geçerli olduğunu ileri süren göreceli yaklaşım, bizi yanlışla sürükler. Bütün idealler, hattâ dünya çapındaki büyük ideolojiler, aynı insanca ihtiyaçtan doğmuşlardır. Bir idealin geçerli olup olmadığına karar verebilmek için önce bu gerçeği gözönünde bulundurmalıdır. Sonra da onun insancıl güçlerin gelişimine ne kadar yaradığını ve insanın aradığı birliği ve uyumu bulmasında ona ne kadar yardımcı olduğunu incelemek gerekir. İnsanların idealleri ile ilgili bu söylediklerim dinsel ihtiyaçları için de geçerlidir. Her insan kendini adayabileceği bir nesnenin ve davranışlarına yön verecek bir düşünsel sistemin ihtiyacı için-

dedir. Ancak bu yargı bu ihtiyacın kullanış biçimi üzerinde bir sonuca götüremez. İnsanoğlu hayvanlara, ağaçlara, altın putlara ya da görünmez bir Tanrıya, bir kutsal kişiye veya etkileyici bir yöneticiye tapabilir. Kendi davranış biçimini, milletini, sınıfını ya da partisini veya parayı ve başarıyı tanrılaştırabilir. Yine insanın dini zarar vericilik ya da sevgi, başkalarına baskı yapıp ezme veya kardeşliği destekleyicilik yönünde olabilir. İnsan isterse aklının gücünü geliştirir, isterse onu silikleştirir. Kimi zaman, içinde bulunduğu maddesel şartların bilineinde ve onu dünyadaki diğer sistemlerden ayıran yerinin farkında olup, bu sisteme bir din gibi sarılırken, bazen de dinsiz olduğunu savunur. Şu halde soruyu "Herhangi bir din veya hiçbirisi mi?" yerine "Nasıl bir din?" diye sormak daha doğru olacaktır.

OTORİTER DİNLER:

Otoriter dini belirleyen en büyük ilkeyi Oxford Dictionary'deki şu tanımda bulmak mümkündür: Din, insanın yüksek ve görünmez bir gücü tanıyıp kabullenmesidir ve bu güç insanın kaderini belirler, ayrıca ondan, itaat, yücelenme, kutsanma ve tapınma bekler.

Burada insanın kaderinin onun dışında bir güç tarafından belirlendiği ve insanın da bunu kabullenmek zorunda olduğu vurgulanmaktadır. Ama onu asıl otoriter kılan itaat, yücelenme, kut-

sanma ve tapınma, tanrısallığın geleneksel bir özelliği ya da onun sevgi ve adaletinden doğan bir şey gibi değil de, insanlardan güçlü oluşu ve onlara hükmedişine bağlanıyor. Bu tür dinin en büyük erdemi itaat; baş günahı ise, itaatsizliktir. Tanrı en güçlü, insan ise en güçsüz ve anlamsızdır. Kendini tam anlamıyla Tanrıya adadığında ve ancak bu yolla insan güç kazanır. Bu teslimiyet sonucu kişisel bağımsızlığını ve bütünlüğünü yitiren insan, kendini o korku uyandıran o güce bağlayarak, onun bir parçası haline gelir ve onun koruyuculuğuna sığınarak, huzura kavuşur. Bunun çarpıcı bir örneğini Calvin Teolojisinde buluruz.

"Kendimizde mükemmel olarak belirebilecek her şeye hor bakmadıkça kendi alçak gönüllülüğümüzden söz edemeyiz. Alçak gönüllülük, çekinmeden kendimizi Tanrıya teslim etmek ve sefaletimizin, acınacak halimizin farkında olmaktır. Çünkü bu Tanrı sözünde açıkça belirtilmiştir."

Calvin'in burada çizdiği dinsel yaşantı biçimi, insanın içinde hissettiği her şeyin aşağılanması, düşüncesinin kendi hiçliğini bilmesi ve kendini Tanrı'ya teslim etmesi olguları, ister dinsel, ister teolojik olarak dile gelsinler, tüm otoriter dinlerin temel içeriğini oluştururlar. Bu din biçimine göre Tanrı güç ve egemenlik demektir. Üstün olan güce ve yönetim yeteneğine sahip bulunan Tanrı, güçsüz olan insana

karşı her yönü ile baskın ve egemendir.

Bunun dünyasal yaşantıya dönüşmüş biçimleri, ilke olarak hiç de farklı değildirler. Burada da tapınmanın yöneldiği yer ya da şey ve tapınma, çeşitli biçimler altında belirebilir. "Führer ya da halkın babası, devlet veya ırk" ya da sosyalist vatan gibi sloganlar bu tip dünyasal otoritelere örnek gösterilebilir. Bu durumda kişisel yaşamlar önemini ve anlamını yitirirler. İnsanın değeri kendini ve gücünü inkâr edip yok saymasında anlam bulur. Genellikle otoriter dinler ve bunların dünyasal plândaki yansımaları ortaya gerçek yaşama ve gerçek insana uzak ve soyut idealler atarlar. İnsanların yaşamları ve mutlulukları ölümden sonraki bir yaşam ile insanlığın parlak geleceği uğrunda feda edilebilir. Ulaşılabileceği savunulan amaçlar uğrunda tüm yapılanlar idealleştirilir ve haklı gösterilirler. Öylesine ki, bunları temsil ettiklerini ve savunduklarını ileri süren dinsel veya dünyasal sınıflar diğer insanların yaşamlarını dilediklerince yönetebilecek güce kavuşurlar.

HÜMANİTER DİNLER:

İnsan ve onun güçleri ile ilgilenirler. İnsan kendini ve diğer insanlarla olan ilişkilerini anlayabilmek, evrendeki yerini kavramak için öncelikle aklını geliştirmelidir. Ve insan gerçeği tanımak, olanaklarının ve gücünün

sınırlarının farkına varmak zorundadır. Sevme güçleri gelişmeli, kendi kendine karşı saygı artmalı ve tüm canlılarla beraber olduğu deneyimini yaşamalıdır. Bu tür bir dinsel yaşantı evrenle bir olduğu sezgisini verir insana. Dünya ile olan ilişkisini düşünce ve sevgi üzerine kuran bir kişi, kendini tüm evrenle birlik olmuş gibi hisseder. Humaniter bir dinde insanın çabası, güçlerini kullanmayı öğrenmek yönünde yoğunlaşır. Erdem itaatde değil, kendini gerçekleştirmededir. İnanç bir şeye inanmanın getirdiği bir güvendir. Ve düşünce ile duygunun işbirliği altında gelişen kişisel deney sonucu çıkar ortaya. Yoksa belirli bir davranış biçimini onu koyandan ötürü doğrudan kabullenmek değildir. Otoriter dinlerdeki suçluluk duygusu ve dert çekme yerine burada baskın olan duygu, sevinçtir.

Hümaniter Dinler Tanrı'dan söz ettiklerinde bu söz ediş, Tanrı'nın insanın kendi yaşamındaki gerçekleştirmeye çalıştığı, kişisel güçlerinin bir sembolü olması biçimindedir. Yoksa otoriter dinlerdeki gibi, güçlülük, egemenlik ve insana hükmetme özelliklerinin bir bütünlemesi değildir Tanrı.

Hümaniter Dinlere örnek olarak Budizmin ilk dönemleri, Taoizm, İsa, Sokrates, Spinoza, Yahudilik, Hristiyanlık ve İslâmiyet'teki bazı akımlar (Mistisizm) ve Fransız Devrimindeki akılcılık dini sayılabilir.

Buddha, aydınlanmış olandır, büyük bir öğretmendir ve insan varlığının gerçeğini bilir. Doğa üstü bir gücün adına değil, akıl yolunda konuşur. Aklın temsilcisidir ve bunu kendi başına ilk bulan olduğu için diğer insanları da kendi akıllarını kullanmaya ve gerçeği tanımaya çağırır. İnsan gerçeği tanıma yolunda ilk adımı attıktan sonra artık tüm güçlerini zorlayarak akıl ve sevgi gücünü geliştirecek biçimde yaşamaya çalışmalıdır. Buddhist öğretide insan bir yandan kendi sınırlarını tanıırken, öte yandan da içindeki canlı güçlerin farkına varır. Buddhist dinin gelişen bir kolu olan Zen-Buddhizm'de bir bilgi, ancak kendi içimizden gelişirse değerli olur. Herhangi bir otorite veya öğretmen bize gerçek hiçbir şey öğretemez. Yapabilecekleri en yararlı iş, içimizde bir şüphe bir çelişki uyandırabilmektir. Sözler ve düşünceler tehlikelidir, kolaylıkla kendilerine taptığımız otoriteler haline dönüşebilirler. Diğer bir örnek Spinoza'dır.

Spinoza'nın kullandığı dil Ortaçağ teolojisinin ağırlığını taşır, ama Tanrı anlayışı hiç de otoriter değildir. Spinoza'ya göre Tanrı, Dünyayı kendi varlığından ayrı olarak yaratmış olamaz. Ayrıca hiçbir şeyi değiştirmek istemesi de doğaldır. Çünkü kendisi evren ile özdeştir. İnsan kendi sınırlarını tanımalı ve kendi dışın da etkileyemediği güçlerin tümüne bağımlı olduğu gerçeğini görmelidir. Ancak kendine özgü bazı

güçlerin kendi elinde olduğu da bir gerçektir. İnsanın insana özgü olan güçleri akıl ve sevgidir. İnsan bu güçlerini geliştirip, optimum bir özgürlüğe ve içsel bağımsızlığa ulaşabilir.

Otoriter ve Hümaniter Dinler arasındaki ayırım, çeşitli dinlerin birbirinden farklı oluşuna bağlı değildir. Aynı dinin içinde de değişik din anlayışları yer alabilir.

Tevrat'ın başlangıcı otoriter bir din anlayışı ile derlenmiştir. İnsanı canı istediği için yaratmış ve istediği anda toptan yok edebilecek güce sahiptir, Tanrı. Adem ile Havva'ya iyi ve kötü bilgisinin ağacının meyvasını yemeyi yasaklar. Ancak yılanı kanıp yediklerinde "Adem bizler gibi oldu ve iyi ile kötünün artık ne demek olduğunu anladı. Ancak onu yaşam ağacının meyvasından yiyecek ölümsüzlüğe kavuşmasına engel olmak gerekir" diyerek Adem ile Havva'yı cennetinden kovar.

Tanrı ile insan arasındaki ilişkilerde önemli bir dönüm noktası da Tufan'da belirir. Tanrı, insanların yeryüzünde yaptığı kötülükleri ve kalplerindeki çarpık istekleri görünce insanları yarattığına pişman oldu ve tufanla Nuh ve Ailesi hariç onları yok etti. Görüldüğü gibi insanların yok edilmesi veya affa uğraması Tanrı'nın keyfi davranışlarına bağlıdır. Bu tufandan sonra Tanrı ile insan arasındaki ilişkiler temelden değişir. Tanrı insanlarla

bir anlaşma yapar ve onlara "Bundan böyle yeryüzündeki canlıları yok eden bir tufan olmayacaktır." diye söz verir. Böylece kendini yeryüzündeki yaşamı bir daha yok etmemekle görevlendirirken, insanı da "Diğer insanlara kardeşçe ve insanca davranmayan her insanın yaşamından öç alacağıma söz veririm." sözüyle bağliyordu. Yapılan bu sözleşme, Tanrı ile insan arasındaki ilişkilerin değişmesini sağlayan çıkış noktasıdır. Tanrı dilediğince davranan mutlak bir yönetici değildir artık. Hem o hem de insan bu sözleşmenin kurallarına bağlıdırlar ve Tanrı kendini bağlayan çok önemli bir kurala uymak zorundadır. Yaşama saygı duymaya ve ona uymaya.

Tanrı bu temel kurala uymadıklarında onları cezalandırabilir. Ancak insan da eğer o bu temel kuralı çiğnerse Tanrı'dan hesap sorabilir.

Bu yeni ilişki biçiminin en güzel örneğine Sodom ve Gomora öyküsünde rastlarız. Tanrı bu iki kenti Tanrı'ya olan inançsızlıklarından ötürü yok etmek istediğinde İbrahim Peygamber O'nu temel kurala karşı geldiği için eleştirmiştir. "Senden uzak olsun bu; sana inananları da, inanmayanları da birlikte yok mu edeceksin? İyilerle kötüler bir mi sence? Tüm dünyanın yargıncı Sen misin? Umarım böyle davranmazsın." ve bu iki şehri kurtarmak için Tanrı ile bilinen pazarlığa girer. Dikkatli bakılınca Adem'in

işlediği ilk günah ile İbrahim'in Tanrı'ya çıkışı arasındaki farkın ne denli büyük olduğu göze çarpacaktır. Birinci davranış biçiminde, insanın Tanrı'yla olan ilişkisi ya mutlak teslimiyet ya da günaha yol açan itaatsizlik biçimindedir ve insana iyi ve kötüyü bilmesi yasaklanmıştır. İkinci durumda ise iyi ve kötü bilgisini kullanabilen insan, adalet adına Tanrıyı eleştirmekte ve Tanrı bu eleştiriyi kabullenmek zorunda kalmaktadır.

Tarih boyunca dinlerin geleneğinde hem otoriter hem de hümaniter köklerin bulunduğu görülür. Hangi ilke daha üstün durumda olmuşsa, dinin o zamanki biçimi, o yönde ağırlık kazanmıştır. Talmud'dan aldığı şu öykü, Yahudi Dini'nin Hümaniter yönünü vurgulamaktadır.

Bazı haham bilginleri haham Eli- eser'in geleneksel yasa üzerine olan görüşlerine katılmamaktadırlar. Bunun üzerine Elieser: "Eğer yasa benim inanıp da söylediğim gibiyse, bu ağaç bunu bize söylesin" der. Sözünü bitirmesiyle birlikte ağacın yerinden yüz adım uzağa sıçradığı görülür (Başkaları dört yüz adım derler.). Ancak diğer hahamlar: "Bir ağacın yerinden sıçraması ile neyi kanıtlamak istiyorsun ki?" diye sorarlar. "Eğer haklıysam, bunu bir dere kanıtlasın" olur Elieser'in cevabı. Bunun üzerine dere aktığı yönün tersine akmaya başlar. Diğer hahamlar yinelerler: "İnsan bir dere ile düşüncesinin

doğruluğunu kanıtlayamaz." Eli-
eser: "Eğer yasa benim inandım-
ğım gibiyse, bu duvarlar şahidim
olsun." Daha sözlerini bitirme-
den duvarlar sallanıp, çökmeye
başlarlar. Haham Josua atılır ve
şöyle bağırır duvarlara: "Size ne
oluyor, neden yıkılıyorsunuz
durduk yere, bilginler yasanın
bir yeri üzerinde tartışıyorlar-
sa?" Haham Josua'ya olan saygı-
ları nedeniyle duvarlar yıkılmayı
durdururlar, ancak haham Elie-
ser'e olan saygıları da onları ye-
niden eski hallerini almaktan alı-
kor. Bugün bile öyle yarı yıkık
durmaktadırlar. Haham Elieser
kendini savunmaktan vazgeç-
mez. "Eğer yasa benim düşündü-
ğüm gibiyse, göklerin bunu bize
söylemesi gerek" der. Bunun üle-
rine gökten bir ses duyulur: "Ne
istiyorsunuz Elieser'den? Yasa
onun söylediği gibidir." Ama Jo-
sua kalkar ayağa ve göğe sesle-
nir: "Kutsal Kitap, 'Yasa gökte
değildir' der. Ne demek bu? Ha-
ham Jirmijahu'ya göre, Sina da-
ğında Tora (Tevrat.Cev) verildi-
ğinden beri gökten gelen seslere
aldırmamamız gerek, çünkü Ki-
tapta: Çoğunluğun fikrine göre
karar verin' denmektedir."

Bu konuşmadan bir süre sonra,
tartışmaya katılmış olan haham-
lardan Nathan, İlyas Peygam-
ber'e rastlar. Yeryüzü ve gökyü-
zünde bir gezinti yapmış olan İl-
yas Peygamber'e Nat-
han: "Biz aşağıda tartışırken,
Tanrı'nın kendisi ne dedi, nasıl
karşılıdı bu olayı?" diye sorar. İl-
yas Peygamber de ona: "Tanrı gü-

lümsedi ve sevinçle, 'çocuklarım
kazandılar, çocuklarım kazandı-
lar." diye bağırır" der.

Öykü yorum gerektirmeyecek
kadar açık. İnsan aklının özgür-
lüğü ve kendi başınlığının
gökten gelen olağanüstü bir sesle
boy ölçüşebilecek derecede geli-
ştiğinin bir müjdesidir bu. Ve Tan-
rı, insan onu bekleyip, istediği gi-
bi davrandığı için sevinmekte ve
gülümsemektedir. İnsan kendi-
nin efendisi olmuştur. Kararlı ve
becerikli bir biçimde kararlarını
kendi başına, hem de akılcı ve de-
mokratik yöntemlerle verebil-
mektedir. Aynı Hümaniter ruha
binlerce yıl önceki hasıdım (İbra-
nice'de sofı anlamına gelir, aynı
zamanda ilk Yahudi Tarikatının
adı) halk destanlarında da rast-
lanır. Hasıdıcılık hareketi, fakir-
lerin para ya da bilginlik üzerin-
de monopol kurmuş olanlara kar-
şı bir ayaklanmasıdır. Sloganla-
rı, bir şairin söylediği gibi, "Se-
vinçle Tanrı'ya hizmet et" biçi-
minde idi. Bu hareketin taraftar-
ları, zekice davranmak ve verim-
liliği amaçlamak yerine duygu-
ya; tövbekâr ve pişmanlık yerine
sevince önem veriyorlardı. Daha
sonraları Spinoza'da da dile gel-
diği gibi, onlar için sevinç kahra-
manlık, üzüntü ise günahı. An-
latacağım öykü, bu tarikatın Hü-
manist ve Anti-Otoriter tavrını
güzel bir biçimde ortaya koymak
tadır.

Barışma bayramından bir gün
sonra fakir bir terzi Hasidist ha-
hama gelerek: "Dün Tanrı'yla bir
hesaplaşmaya girdim ve ona

şöyle dedim: "Tanrım, sen de günah işledin, ben de. Ama seninkiler daha büyük, benimkiler ise küçük önemsiz. Sen anaları çocuklarımdan ayırdın ve insanların aklıktan ölmelerine göz yumdun. Ya ben ne günah işledim? Bazen bir müşteriye elbisesinden artan kumaşı vermedim, bazen de yasalara tam uymaya dikkat etmedim. Sana bir şey söylemek istiyorum. Ben senin günahlarını bağışlayayım, sen de benimkileri. Ondan sonra artık birbirimizden alıp, veremeyeceğimiz kalmaz" diye anlatınca, haham ona: "Deli adam. Ne diye O'nu bu denli kolay bir pazarlıkla bıraktın? Halbuki Mesih'i göndermesi için O'nu sıkıştırabilirsin" der.

Bu öykü İbrahim Peygamber'in Tanrı ile olan pazarlığından daha da belirgin bir biçimde, insanın Tanrı'ya karşı protestosunu vurguluyor. Tanrı da insan gibi, verdiği sözleri tutmak, sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlüdür. Eğer Tanrı, insanların çektikleri acılara bir son vermeyi unutursa, insanların hesap sormaya hakları vardır.

Anlattığım bu iki öykü de Tek Tanrıcı Dinler içinde yer alıyor. Ama temellerdeki insancıl özellik onları, İbrahim Peygamberin oğlu İshak'ı (Ya da İsmail'i) Tanrı'ya kurban etmeye hazır oluşu ve Calvin'ci diktatör Tanrının gücünü yüceleştirmek gibi biçimlerde beliren, yine aynı dinlerin otoriter yönünden çok farklı kılıyor.

Hristiyanlığın ilk zamanları Hümaniter ve Anti-Otoriter oluştunu iyi, İsa'nın öğretisinin ruhunda ve sözlerinde belirtmek onun düşüncesini ve Anti-Otoriter eğilimini ortaya koyan en güzel ve basit sözü "Tanrı'nın kralığı sizlerin içindedir." deyişidir. Ancak bundan birkaç yüzyıl sonra Hristiyanlık fakirlerin, bas köylülerin, kölelerin ve el sanatçıların dini olmaktan çıkıp Roma İmparatorluğunun egemen güçlerinin dini haline gelince, Hristiyanlık dini içinde otoriter gelişme ağırlık kazandı.

Semavî Dinler içindeki Hümaniter-Demokratik öğe, tarih içinde hiçbir zaman tam olarak bastırılmamış; en güçlü yorum ve ifadesini de, bu dinlerin mistik biçimlerinde bulmuştur. Mistikçiler, insanın kendi gücünü yaşaması deneyini ön planda tutuyorlardı. Bunun yanı sıra düşüncelerine, insanla Tanrının benzerliği ve insanın Tanrı'ya olduğu kadar, Tanrı'nın da insana muhtaç olduğu inancı egemendi. Onlar "Tanrı insanı kendi suretine benzer yarattı." sözünü insanla Tanrı'nın içsel bir özdeşliği olarak alıyorlardı. Mistik dinsel yaşantının temelinde, korku ve teslimiyet yerine sevgi ve kendi gücüne inanıp, güvenme yatar. Tanrı insan üzerinde ve ona egemen olan bir gücün sembolü değil, insanın kendi içinde duyduğu gücün kaynağı ya da o gücün kendisidir.

Hümaniter bir dinde Tanrı, insanın kendi yüceliğinin bir sembolü

gibidir. Ve insan bu sembole erişip, onun gibi olabilme olanağına sahiptir. Her insan bir Tanrı mıdır? sorusu oluşuyor 2000'li yıllara gelinirken, evreni bütüncül bir kavrayışın ağırlık kazandığını görüyoruz. Eğer evren bir hologram gibi organize olmuşsa, her insan da bir mini hologramdır. Yani evrenin bütün plânı, her insanda vardır ve mevcuttur. Ama bizler ancak kendi gelişmişliğimiz oranında, bu ana Bilgi Kaynağı'ndan istifade etmekteyiz. Nitekim "Kendini Bil", "Kendini bilen evreni bilir" gibi birçok özdeyiş de buna işaret eder. Yani "Kendini, doğru olanı bilen kişi, herşeyi bilir, evrenle bir olur." Onlar için, önce kendini bilmek, önce kendini sevmek gelir. Çünkü bu eylem onları benliklerinden alır, tüm evrenle birleştirir. Oysa bütüncül bir görüşe sahip olmayan kişi için kendini sevmek öne almak, egoistliktir, onu diğerlerinden koparır, kendi içine izole eder veyalnızlıkla başbaşa kalır. Ayrılıkçı ve maddeci görüş Tanrı kavramını da kendi anlayışına uygun bir biçimde yorumlar. Bir insan vardır bir de, ondan ayrı, bağımsız, üstte yer alan güçlü bir yaratıcı bir Tanrı. O oradadır, insan da burada. Birisi "Yaratır" öteki ona "Tapınır". Oysa iş hiç de öyle değildir. Tanrı diye bilinen şeyler, aslında insanda var olan birtakım içsel ve potansiyel güçlerdir. Bütüncül görüş, Tanrı kavramı için şöyle söyleyebilir: "Evet her insan bir Tanrı'dır. Ama "Allah" değildir." İşte bu noktada karşımıza çok temel bir

ayırım çıkıyor: Tapılacak Tanrılar yoktur, ancak "Allah" vardır. O Allah ve O yaratıcı, varedici ilke, tüm evrensel bütünselliğin içerisinde yer alan ve onunla hem bir, hem de ayrı olan bir olgudur.

Bu gerçekten, Kur'an'da "Allah bir Tanrı değildir. Ona tapınılmaz, ancak O'na kulluk edilir." diye bahsedilir. (Lâ ilâhe illâ Allah) Evren varedilmiştir. İşleyen bir sistem ve kurallar bütünü vardır. Tüm yaratılanlar gibi insan da, bu yaradılış amacına uygun bir plân içerisinde yer alır. Amacı, kendi potansiyel güçlerini sonuna dek ortaya koymak, tekâmül etmek ve gelişmektir. Kendi davranışlarını sistemin işleyişine uydurduğu oranda tad alıp ters düştüğü oranda da acı duyarak, yoluna devam eder. İşte "Kulluk" budur, tapınmak ya da kendi güçlerini reddederek, pasif bir itaate yönelmek değildir. Evrensel kuralların farkına varmak ve onlarla olabildiğince uyum içinde yaşayabilme akıllılığını göstermektir. "Allah" vardır ve Allah'a tapınılmaz, bütünselliğin kurallarına ve sistemin işleyişine uygun davranılır, o kadar.

TANRI:

İster tek Tanrılı olsun, ister çok Tanrılı, Tanrılı dinlerin tümünde Tanrı en yüce değer, en çok aranan iyiliğin simgesidir. Bu yüzden Tanrı kavramı, insanın istediği en iyi şeye göre özgün an-

lamalar almaktadır. Şu halde Tanrı kavramını anlamak için çözümlemeye, Tanrı'ya tapan kişinin karakter yapısının çözümlemesinden başlamalıyız.

Bilebildiğimiz kadarıyla insan-oğlunun gelişmesi, insanın doğadan, anneden, kanın ve toprağın zincirlerinden çıkışıyla belirlenir. İnsanlık tarihinin başlarında, insanoğlu doğayla olan ilk birliğinden fırlatılıp atılmış olsa bile halâ bu ilkel bağlara sıkıca tutunmaktadır. Bu ilkel bağlara, geri dönerek, onlara sarılarak kendini güvenli hissederek. Halâ hayvanlar ve bitkiler dünyasıyla bir olduğunu duyar, doğanın içinde kalarak onunla bütünleşmeyi dener. Birçok ilkel din, evrimin bu evresini doğrulayan tanıktır. Hayvanlar totem haline dönüştürülmüştür, Tanrı diye onlara tapılır. Daha sonra doğanın kendilerine bağışladıkları ile yetinmeyip, insan kendi elinin yarattığı ürünleri Tanrı'ya dönüştürmüştür. Bu altın ve diğer madenlerden yapılan putlara tapma evresidir. İnsan kendi gücünü ve hünerini, yaptığı şeylere yansıtır ve böylece yabancılaştığı kendi gücüne tapınır. Daha sonraki evrelerde insanoğlu Tanrılarına insan biçimini verir. Öyle görünüyordu ki bu, insanın kendi kendisinin farkına daha yoğun varmasıyla ve insanın dünyada en yüce ve en değerli "Şey" olduğunu keşfetmesiyle ortaya çıkmıştır. İnsan biçimli Tanrıya tapınma evresinde iki boyutlu evrim gözlemekteyiz. Bunlardan biri Tanrı-

ların dişi ya da erkek yapılarının ayrışması; diğeri ise, Tanrıların ve onlara duyulan sevginin yapısını belirleyen insanın ulaştığı olgunluk derecesidir.

Önce anne merkezli dinlerden baba merkezli dinlere doğru olan gelişmeyi ele alalım. Anaerkil evrede en yüce varlık annedir. Anne Tanrıçadır. Toplumda ve ailede hükmedendir. Anne sevgisi koşulsuzdur. Koruyucudur, sıcağı bir sığınaktır. Koşulsuz olduğu için denetlenemez ya da elde edilemez. Anne çocuklarını, iyi oldukları, itaatli, onun dilek ve isteklerini yerine getirdikleri için değil, salt kendi çocukları oldukları için sevdiği sürece eşitlik temeline oturur, tüm insanlar eşittir, çünkü onlar toprak ananın çocuklarıdır. Anaerkil dinde Tanrı'yı kanatları altına sığındığım anne gibi severim. Onun sevgisine inanırım. Yoksul ve güçsüz de olsam, günah da işlesem beni sevecektir. Beni diğer çocuklarından ayırmayacaktır. Bana ne olursa olsun beni kurtaracak beni koruyacak ve beni bağışlayacaktır. Benim Tanrı'ya, Tanrı'nın da bana olan sevgisinin ayrılmazlığını söylemek gereksizdir.

Daha sonraki evre babaerkil evredir. Bu evrede anne en yüce yerinden aşağıya edilmiş, baba dinde ve toplumda yüce varlık haline gelmiştir. Baba sevgisi, doğası gereği isteklerde bulunur. Kurallar ve yasalar koyar ve çocuklarına karşı sevgisi bu kural ve yasa-

lara olan itaatlerine göre biçimlenir. O kendisine en çok benzeyen, en çok itaat eden ve ondan boşalacak olan yeri en iyi dolduracak olan oğlunu sever. Sonuç olarak babaerkil toplum hiyerarşiktir. Kardeşler arasındaki eşitlik, rekabet ve karşılıklı çatışmalara yol açar. İster Hint, Mısır ya da Yunan uygarlıklarını düşünelim. İster Musevi, Hristiyan ve İslâm dinlerini, kendimizi babaerkil dünyanın tam ortasında buluveririz.

Tanrı sevgisinin anasal ve babasal özleri arasındaki fark, bu sevginin yapısını belirleyen etmenlerden sadece bir tanesidir. Diğer etmen, kişinin tanrı sevgisi ve Tanrı kavramına ilişkin ulaştığı olgunluk düzeyidir. Olgunlaşan sevginin gelişmesini, ataerkil dinin evrimini inceleyerek kavrayabiliriz.

Bu evrimin başında, zorba, kıskanç, yarattığı insanlara kendi malıymış gibi bakan ve onlara ne dilerse onu yapmaya kendinde hak bulan bir Tanrı görmekteyiz. Dinin bu evresi, Tanrı'nın insanı, bilgi ağacının meyvesini yiyerek Tanrılaşabilecekleri için cennetten kovduğu evredir. Bu evre Tanrı, en beğendiği evlâdı Nuh'un dışında hiçbirinden memnun olmadığı için insanı oğlunu tufanla yok etmeye karar verdiği dönemdir. Bu dönem Tanrı'nın İbrahim'den, kendisine olan sevgisini katıksız bir itaitle kanıtlaması için biricik oğlunu kurban etmesini istediği dö-

nemdir. Fakat bu arada yeni bir evre de başlamaktadır. Tanrı Nuh'la bir sözleşme yaparak bir daha insanoğlunu hiç yok etmeyeceğine söz verir. Ve bu sözleşme ile kendini bağlar. Tanrı sadece verdiği bu sözle değil, kendi adalet kuralıyla da bağlanmaktadır. Ve İbrahim'in eğer Sodom'da on namuslu adam varsa Sodom'u bağışlaması isteğini, bu ilkeye dayanarak kabul eder. Fakat gelişme, Tanrı'yı zorba bir kabile reisliğinden çıkarıp, kendi koyduğu ilkelerle eli, kolu bağlı bir babaya dönüştürmüştür. Daha ileri boyutlara da ulaşarak onu adaletin, doğruluğun ve sevginin simgesi haline getirmiştir. Tanrı doğrudur, adalettir. Bu gelişme ile Tanrı'nın kişi, insan, baba olma durumu sona erer. O artık birçok olağanüstü doğal olayların ardındaki birlik ilkesinin, insanın içindeki tohumdan doğup büyüyecek kutsal çiçeğin simgesidir. Tanrının bir ismi olmaz. İsim her zaman bir nesneyi, bir kişiyi, yani sonlu bir şeyi ifade eder. Bir insan ya da nesne olmadığına göre Tanrı'nın bir adı nasıl olabilir.

Bu değişimin en çarpıcı görünümü Tevrat'ın ikinci kitabı olan Exodüs (Çıkış) bölümünde Tanrı'nın Musa'ya görüldüğü Horeb Dağındaki diyalogda gözlenebilir. Musa Tanrı'ya İsrailoğulları'nın kendini Tanrı'nın gönderdiğine, onlar Tanrının adını söylemedikçe inanmayacaklarını söylediği zaman "Putatapanlar adsız bir Tanrıyı nasıl kavrayabi-

lirler, kaldı ki, putun en büyük özelliği bir adının olmasıdır." Ona şu açıklamada bulunur. Musa'ya adının "Oluşmakta olan Ben" olduğunu söyler. Diğer bir çeviri ile "Ben ne olacaksam, O'yum". Yani Tanrı'nın bir "Varlık" olmayıp sonsuz olduğunu anlatmaktadır.

Tanrı'nın resmini yapmaya, Onun adını saygısızca ağza almaya, sonuçta tümüyle adını ağza almaya konan yasaklar aynı amaca; insanı, Tanrıyı bir baba gibi, bir insan gibi görmekten kurtarmaya yöneliktir.

Bunu izleyen dinsel gelişme de, bu düşünce daha ileri boyutlara götürülerek insanın Tanrı'ya hiçbir olumlu nitelik yakıştırmama ilkesine ulaştırmıştır. Tanrı'nın akıllı, güçlü, iyi olduğunu söylemek onun insan olduğunu söylemekle eş anlamlıdır. Yapabileceğim en son şey, Tanrı'nın, olumsuz özelliklerini sayarak onun ne olmadığını, sınırlı, şefkatsiz ve adaletsiz olduğunu düşünebilmemdir. Tanrı'nın ne olmadığına ilişkin ne kadar çok şey bilirim, Tanrı hakkında o denli çok şey öğrenebilirim. Tek Tanrılı düşüncenin olgunlaşmasını izlemek bizi bir tek sonuca götürür: Tanrının adını ağzına alma. Tanrı hakkında hiçbir şey söyleme. Böylece Tanrı tek Tanrılı dindeki gizli gücüne ulaşır, O adsız Bir'dir. O evrendeki olağanüstü güçlerin, tüm varoluşun kaynağının altında yatan birliği gösteren tarifsiz kekelemedir. Tanrı

doğruluk, sevgi adalettir. Ben insan olduğum sürece Tanrı Ben'dir.

İnsan biçimli Tanrı'dan, bu soyut tek Tanrı ilkesine doğru evrimiz. Tanrı sevgisinin yapısındaki farklılıkları doğurduğu oldukça açıktır. İbrahim'in Tanrısı bir baba gibi sevilip Ondan çekinilir. Bazan bağışlayıcı bazansa öfkesi ağır basar. Tanrı bir baba gibi olduğu zaman ben de onun evladı olurum. Açıkça görülmektedir ki, insanların çoğunluğu kendi kişisel gelişmelerinde bu çocukluk evresini aşamamış ve Tanrı'ya gösterdikleri inançla birçokları kendilerini koruyan bir babaya inanmışlardır. Çocukça bir yanılığı. Her ne kadar dinin bu kavramı bir küçük azınlıkça, insanlığın büyük öğretmenleri tarafından asılmışsa da, gene bu, dinin en yaygın biçimi olmayı sürdürmektedir.

Böyle olduğu için Freud tarafından öne sürülen Tanrı eleştirisi çok doğrudur. Freud'a göre din insanın kendi dışındaki doğa güçlerine ve kendi içindeki güçlere (içgüdülere) karşı çaresizliğinden kaynaklanmıştır. Ve insanlığın gelişme sürecinin ilk dönemlerinin bir ürünüdür. Bu dönemlerde akıllarını, iç ve dış güçlere karşı kendilerini koruyacak bir biçimde kullanmayı beceremeyen insanlar, bunları bazı karşı güçlerle dengelemeye çalışmışlar ve birtakım duygusal yöntemler ve mekanizmalar geliştirmişlerdir. Freud bunun kaynağının ço-

cukluk dönemi izlenimleri olduğunu ileri sürer. Tehlikeli, kontrol edilemeyen ve anlaşılması olanaksız güçler karşısında insan, anılarında bir geriye kaçış yapar ve çocukluktaki babasınca korunma duygusuna sığınır. Baba bilgeliğin, düşüncenin ve gücün simgesidir. Sevgisini ve korumasını sağlayabilmek için de, emir ve yasaklarına itaat gereklidir. Freud dini çocuklardaki takip edebilme fobisine yakın nevrozlarla karşılaştırmaktadır. Ona göre din, çocukluk nevrozlarına benzer nedenlerden doğan, kolektif bir nevrozdur.

Ancak hatâ, Freud'un tek Tanrılı dinin diğer görünümünü onun gerçek özünü, tümünden Tanrı kavramını yadsımaya götüren mantığını gözardı edişindedir. Gerçekten dindar bir kişinin tek Tanrı düşüncesinin özüne uyması, Tanrı'ya hiçbir şey için yakarmaması, ondan hiçbir şey istememesi, Tanrı'yı bir çocuğun anasını ya da babasını sever gibi sevmemesi, Tanrı hakkında hiçbir şey bilmediğini bilecek derecede onun sınırsızlığı karşısında boyun eğmesidir. Tanrı onun için insanlığın gelişmesinin ilk evrelerindeki gibi, insanın uğruna çalıştığı her şeyin simgesi kutsal Dünyanın kendisi, sevgi, doğruluk ve adalettir. Tanrı tarafından konulmuş olan tüm ilkelere iman eder, gerçeği düşünür, sevgiyi adaleti yaşar ve yaşamını ancak insanca güçlerini sergilemesi tek önemli gerçek ve en son ilginin tek nesnesidir. Ve sonuç olarak

da Tanrı'dan söz etmez hattâ adını ağzına almaz. Eğer bu sözcüğü kullanacak olursa, bunu Tanrı'yı sevmek, tüm gücüyle sevme yetisine erişmek Tanrı'nın kişinin içinde bulunduğunu anlatmak isteğinden ötürü yapacaktır. Bu bakış açısından tek Tanrı düşüncesinin mantıksal sonucu tüm Tanrı-Bilim'in Tanrı hakkındaki bilgilerin yadsınmasıdır. Gene de böylesi radikal dinci olmayan görüş ile Tanrı tanımaz sistem arasında fark vardır. Tüm dinsel sistemler, hattâ dinci olmayan gizemciler bile, insanı aşan kutsal âlemin gerçekliğine inanırlar. Böylece insanın manevi gücü, kurtulma, yeniden doğma yolundaki çabaları anlam kazanır. Tanrı tanımaz sistemde ne insanın dışında ne de onu aşan kutsal âlem vardır. Sevgi, akıl ve adalet âlemi salt insan kendi evrimiyle birlikte bu güçleri de içinde gerçekleştirebildiği için bir gerçekliktir. Bu açıdan bakılırsa yaşamın insanoğlunun ona verdiği anlamın dışında bir anlamı yoktur.

Doğu ile Batının, Tanrı ve Tanrı sevgisi ile ilgili dinsel tutumları arasındaki temel farklılıktan söz etmek istiyorum. Bu farklılıklar mantık kavramlarıyla açıklık kazanabilirler. Aristo'dan bu yana batı dünyası Aristo Felsefesi'nin mantık ilkelerini izlemişlerdir. Bu mantık A,A'dır diyen özdeşlik yasası; A, A olmayan değildir, çelişki yasası; ve A hem A hem de A olmayan olamaz, ne A. ne de A olmayandır. Üçüncü sık-

kın olmazlığı yasası temeli üzerinde oturmaktadır. Aristo görüşünü, aşağıdaki cümlede açıkça anlatmaktadır. "Bir şeyin aynı şeye, aynı hususta, aynı anda hem ait olması hem de olmaması olanaksızdır. Dialektik itirazları karşılamak için başka ne özellikler eklersek ekleyelim, durum aynıdır. Bu, şu halde, tüm ilkelere en kesinidir. Aristo mantığının bu aksiyonu düşünce yapısının öylesine derinlerine işlemiştir ki, "Doğal" ve kendiliğinden açık olduğu kabullenilir. Ama diğer yanda X, hem A'dır, hem A değildir, önermesi saçma görünür.

Aristo mantığının karşısında paradoksal mantık diyebileceğimiz bir mantık bulunmaktadır. Buna göre X'in kabul ya da reddedilmiş noktaları olan A ve A olmayan birbirlerini dışlamazlar. Paradoksal mantık Çin ve Hint düşüncesinde, Heraklitus öğretisinde hâkimdir ve dialektik adı altında Hegel ve Marks'ın felsefesi haline gelmiştir. "Bir olan birdir, bir olmayan gene birdir." Bir başka formülasyon "O, Odur ve O değildir." O ne budur, ne de şudur. Ona bakarız ama onu göremeyiz, Ona görülmeyen deriz, dinleriz ama sesini alamayız, duyulmayan deriz, tutmak isteriz ama yakalayamayız, Ona yakalanmayan deriz" Lao-Tse, Tao Brahmanist felsefenin paradoksal mantığının birkaç örneği. Paradoksal mantığın Tanrı kavramı üzerinde dikkate değer etkisi vardır. Tanrı son gerçeği temsil

ettiğine ve insan akli gerçeği ilişkileriyle kavradığına göre Tanrı hakkında olumlu bir önermede bulunamaz. Vedâ inanana göre Kadir-i Mutlak ve Alim-i Mutlak olan Tanrı, hiçliğin son biçimi olarak kabul edilir. Burada Tao'daki adının, Tanrının Musa'ya kendisini adsız ad olarak söylemesi ve Meister Eckhart'ın mutlak hiçliğinin aralarında bir bağla vardır. İnsan asla son gerçeği lemez, bilebileceği sadece yakındır. Tanrı'nın ne olmadığı çok iyi bilse bile insan, gene Tanrı'nın ne olduğunu bilemez. Bu nedenle hiçbir şeyin doyurmadığı insan kafası, her şey iyisine ulaşmak için uğraşır. Meister Eckhart'a göre: "Kutsal bir inkârın inkârı ve yadsıman yadsımasıdır. Her yaratık olumsuzluk vardır: Biri diğeri olduğunu inkâr eder. "Tanrının Meister Eckhart için "Mutlak Hiçlik" haline geliş çok sonraları bir sonuçtur. Tıpkı Kabala'daki son gerçeğin "En son" bitimsiz bir oluşu gibi. Paradoksal mantığın öğreticileri, insanın gerçeği ancak çelişki ile kavrayabileceğini, son gerçeği; Bir'in kendisini akıl kavramının olanaksız olduğunu söylemektedirler. Bu kişiyi son amacı akla aramaması sonucuna götürür. Akıl bizi sadece, kendisinin erişilmek istenen yanıtı veremeyeceği bilgisine ulaştırır. Düşünceler dünyası, çelişkilere takılır kalır. Dünyayı tümüyle kavramanın yolu, düşüncede değil, eylemde birliğin uygulanmasında yatmaktadır.

Böylece paradoksal mantık Tanrı sevgisi, ne kafadaki Tanrı bilgisi ne de kişinin Tanrıyı sevdiğini düşünmesidir. Tanrı sevgisi Tanrıyla birliği yaşama edimidir, sonucuna varmaktadır.

İkinci olarak paradoksal mantığın görüşü bir eliyle dogmayı diğer eliyle bilimi geliştirmenin yerine insanın niteliğini değiştirmeye önem verilmesine yol açar. Hint, Çin ve Mistik görüşlerde kişinin dinsel görevi doğru düşünmek değil, doğru hareket etmek ve/veya Bir'le yoğun bir düşünce eyleminde olmaktır.

Batı felsefesinin genel çizgisine göre doğru olan bunun zıddıdır. Son gerçeği doğru düşüncede bulması beklendiği için, doğru eylem önemini korumuş fakat, en önemli yer doğru düşünceye verilmiştir. Dinin evriminde bu durum, dogmaların formülasyonuna ve bu formülasyonlar üzerine bitmez tükenmez tartışmalara ve "İnançsızlara" ve kiliseye karşı çıkanlara karşı bağışlamasız bir tavıra yol açmıştır. Sonunda dindar tavrın temeli "Tanrıya inanmak" olarak öne çıkmıştır. Elbette bu kişinin doğru yaşaması gerektiği hususunda bir kavramın olmadığı anlamını taşımaz. Fakat gene de Tanrı'ya inanan kişi -Tanrı'yı yaşamasa da- kendini, Tanrı'yı içinde yaşatıp da ona inanmayan kişiden üstün tutardı.

Kısaca paradoksal mantık hoşgörüye ve kişinin kendisini değiştirmesi

doğrultusunda bir çabaya yol açmıştır. Aristocu görüş ise, dogmaya ve bilime, Katolik kilisesine ve atom enerjisine ulaşmıştır.

Batıda yaygın olan din sisteminde Tanrı sevgisi Tanrıya, Tanrının varlığına, onun adaletine ve sevgisine inanmakla temelde aynı anlama gelmektedir. Tanrı sevgisi özünde düşünsel bir olaydır. Doğu dinlerinde ve Mistisizm'de ise, Tanrı sevgisi yoğun bir birolma duygusunu duymak, yaşamın tüm eylemlerinde bu sevgiyle sıkıca kenetlenmektir. Bu amaca en köklü formülasyonu Meister Eckhart getirmiştir. "Eğer bu nedenle Tanrı'ya dönüştürülmüşsem ve o beni kendisiyle bir kılmışsa şu halde hiçbir ayırım yoktur aramızda, bazı insanlar Tanrı'yı göreceklarını hayal ediyorlar, öyle ki, sanki Tanrı orada, onlar da burada duruyormuşçasına Tanrı'yı görüvereceklerini, ne var ki gerçek dışıdır bu Tanrı ve Ben: Biz biriz. Tanıyarak Tanrı'yı onu içime alırım. Tanrıyı severek içine girerim Onun."

SON: Din taraftarı olalım ya da olmayalım. Yeni bir dinin gerekliliğine inanıp inanmayalım, dini reddeden bir tarikatın üyesi yahut Yahudi, Hristiyan veya Müslüman geleneğini sürdürmek yanlısı olalım; eğer işin kabuğu yerine, özü ile ilgileniyorsak, sözlerin yerine yaşama önem ver-

yorsak ve kilise, cami, sinagog yerine insanı seçiyorsak, birleşmemizin zamanı gelmiştir. Tümümüzün, putlaştırıcı ve onlara tapınıcı eğilimlere karşı gelmemiz gerekiyor. Bu girişim ile belki de, bugüne dek ulaşamadığımız ve Tanrı'yı doğrulayan başka

hiçbir düşüncede bulamadığımız ortak bir inanca ulaşabiliriz. Ve hiç şüphesiz bu beraberce elele veriş, bizi alçak gönüllü kılacak ve de içimizi kardeş, insan sevgisi ile dolduracaktır.

Dilerim öyle olsun.

MASONUN NİYAZI

Yusuf KÖKDAMAR

Evrenin Ulu Mimarı Yüce Tanrım!

Çalışmalarımızda AKIL,

İnançlarımızda HİKMET,

Davranışlarımızda KUVVET,

Düşüncelerimizde GÜZELLİK,

Rehberimiz olsun.

Cehaletin bataklığından uzak, bilim ve irfanın nurlu yolunda olalım.
Boş inançlardan, bâtil ve hurafelerden arınmış, taassuptan ve yobaz-
lıktan korunmuş, saf ve temiz bir iman ile doğru yola Hakikat'ın yolu-
na girelim, Tanrım.

Adalet pusulamız,

Eşitlik baş tacımız,

Kardeşlik amacımız olsun.

Vicdanı hür,

Gönlü hür,

Düşünceleri hür

İnsanlar olalım.

On yargılardan, katı saplantılardan ve putlaşmış bağlardan çözüle-
rek, başkalarının düşünce, inanç, yargı ve davranışlarına saygılı ola-
lım.

Bütün insanlar Adem'in çocuklarıdır. Din, dil, ırk ve renk ayırımı gö-
zetmeksizin, gerçek kardeşliğin tesisinde, Yunus misâli, yetmiş iki
mille bir göz ile bakalım, Allah'ım.

Zenginin yoksula, güçlünün zayıfa üstün olmadığı bir toplum olalım.

İnsanlar arasında, kin, nefret ve husumetlerden arınmış dostluklar
kuralım. Kötülük iyiliğe, zorbalık hilmiyete, zulümler merhamete dö-
nüşsün. İnsanların mutluluğu bizim mutluluğumuz, onların üzüntü-
sü bizim üzüntümüz olsun.

*Yoksula himmet,
Kimsesize destek,
Muhtaca vermek,
Çaresize yetiştirmek,
İki damla gözyaşı silmek,*

Düsturumuz olsun, Tanrım.

İhmallerimizin, gaflet ve dalâletlerimizin karanlığından sıyrılıp, ak-
lın, idrakin ve zekânın aydınlığı ve uyanıklığı içinde olalım.

*"Mal-u mülke tamah edip, deme yoktur ben gibi
Bir muhalif rüzgâr eser, savurur harman gibi."*

diyen şairin sözüne uyarak;

*İhtiraslarında dengeli,
Hırslarında sınırlı,
İsteklerinde uyarlı olan,
Varlığıyla gururlanmayan,
Makamıyla kibirlenmeyen,
Bilgisiyle övünmeyen,
Ve kimseyi küçümsemeyen*

İnsan olalım Tanrım.

Tüm bencilliklerden, nefsanî ve süflî vasıf ve niteliklerden soyunarak,
ulvî vasıf ve niteliklerle donanıp, benliğimizi yüceltelim. Hakikat her-
kesin içinde, herkesin benliğindedir. İlâhî Hakikat'ın içimizde parıl-
dayan nuruna ulaşalım ve O'nunla özdeşleşelim Tanrım.

Şairin: "Çeşmi insaf kadar kâmile mizan olmaz,

Kişi noksanını bilmek gibi irfan olmaz." dediği gibi, ne olduğumuzu, ne olmadığımızı, eksikimizi, kusurlarımızı, zaaf ve noksanlarımızı bile-
rek, kendimizi tamamlayalım. Böylece, içimizdeki gerçeğe ulaşarak
"Kendini Bil" özdeyişinin sırrına, hikmetine ve olgunluğuna ulaşalım.

Yüce Tanrım!

*İnsanı sevmek, seni sevmektir,
İnsana hizmet, sana hizmettir,
İnsana sarılmak, sana sarılmaktır,
İnsanı kucaklamak, seni kucaklamaktır,
Varlıkla bütünleşmek, seninle bütünleşmektir,*

Sevelim, kucaklaşalım, bütünleşelim Tanrım.

İnsan, kendi kendisinin dostu, ancak kendisinin en yakın düşmanıdır
da.

"Dünyada dostum kalmadı sandım, terkettim kendimi

Döndüm bir de baktım ki, düşmanım kalmamış." diyen şaire bakarak;
nefsimize hâkim olma mücadelesinde, düşman olan kendimizi silip,
dost olan kendimizle dost kalmak ne güzel şey, Tanrım.

Tanrı ve insan sevgisiyle dolsun yüreklerimiz. Tükenmesin o sevgi
sonsuz bir hazine gibi, çoğalsın, sarsın çevremizi, kaplasın her yanımı-
zı. Böylece insanlar arasında öyle bir birlik kuralım ki; arınmış gönül-
lerin sevgi tüten, çiçek kokan birliği olsun. Orada yüzler güller gibi
gülsün, gözler sevgiyle baksın ve gönüllerdeki sevgi dile dökülüp söz
olsun, petekten sızan bal misâli.

Tanrım! Sorumluluk ve görevlerimizin idraki ve bilinci içerisinde bü-
tün bu istemlerimizin, gayret ve çabalarımızla tahakkuk ettirilmesin-
de, sevgi ve barış ve mutluluk yuvası olacak bir dünya yaratılmasında,
yardımını esirgeme bizlerden, sevgini, şefkatini ve merhametini eksik
etme üstümüzden. DİLERİZ ÖYLE OLSUN YÜCE TANRIM!

EŞİTLİK (*)

(Müsavat)

Koparal ÇERMAN

Eşitlik denilince, hemen akla, eski kölelik devirleri, insan pazarları ve A.B. Devletlerinde 1850-1861 yılları arasında cereyan eden olaylar gelir. Bu olaylar, bildirildiği gibi, köleliğin kaldırılması ve insanlar arası eşitliğin kurulması ile ilgili idi. O devirde, köleliğe karşı olanların yazıp, söyledikleri; devletin kuruluş temelini eşitliğe dayalı olduğu, bağımsızlık deklârasyonunda da açıkça belirtildiği gibi "Bütün insanların eşit olarak doğduğu", o halde köleliğin bir an evvel kaldırılması ve zencilerin de vatandaşlık haklarından eşit olarak yararlanması gerektiği yolunda olmuştur. Buna karşılık, kölelik taraftarlarının da söyleyip savundukları hep o günlere kadar babalarının, atalarının da köle kullandıkları, herkesin eşit ol-

masının elbette doğru olacağı ancak, zencilerin bu eşitlik kavramının dışında tutulması gerektiği şeklinde olmuştur. Bugün bu konularda eriştiğimiz noktadan, tarihteki eşitlikle ilgili konulara ne kadar göz atarsak, eşitlik ilkesini o denli temelinden kavrayabiliriz. Eşitlik öyle bir çırpıda özetlenilecek veya kolayca tarif edilecek konulardan değildir. Aslına bakarsanız eşitlik, geçmişte olduğu kadar, bugün de tam olarak erişilememiş bir olgu, insanlığın peşinde koştuğu bir hasret, bir özlemdir. Böylece masonluğun da ümit ve özlemi olmaktadır. Giderek gelişen dünyamızda, eşitlik gibi konuları, şudur diye kestirip atmak yerine, bu olguyu zihnimizde yaşatmak, besleyip geliştirmek, pratik hayatımızdaki deneyim ve davra-

(*) Bu yazı, H.L. Haywood'un "THE GREAT TEACHINGS OF MASONARY" isimli kitabının ilgili bölümlerinden derlenmiştir. Tam bir tercüme değildir. Fikir akışı aynıdır; yazar tarafından bazı çıkarma ve ilâveler yapılmıştır. "SIX GREAT IDEAS" Mortimer J. ADLER ile "ENCYCLOPAEDIA OF BRITANNICA"dan da istifade edilmiştir.

nışlarımıza aktararak, bu idealin peşinde koşmak, daha anlamlı ve doğru bir yol olsa gerektir. Aslında, insanlığın, A.B.Devletlerinin, hatta masonluğun tarihine bakarak bu konuda berrak bir düşünce odağına ulaşmak da zordur. Tarihteki biraderlerimiz arasında da özel anlamlar dışında eşitlik yoktu. Şüphesiz masonik kuruluşlar da içinde yaşadıkları düzenin bir parçasıdır. Bu yüzden katı sosyal kurallar, masonluğa da yansımış oluyordu. Özetle denilebilir ki: "1717 yılı öncesine kadar masonlukta da eşitlik konusunda bir düşünce ve eylem varlığına rastlamamaktayız. Eşitlik doktrininin ancak bu tarihten sonra, sosyal bünyede yayılması ile bu konu bazı ülkelerin masonik öğretilerinde ve bazı istisnalarla yer alabilmiştir. Lâtin ülkeleri masonluğunda belli sebeplerden bu konu hiç ele alınmamıştır. Demokrasinin beşiği denilen İngiltere'de bile eşitlik konusunun ileri bir içerikte ele alındığı söylenemez. Meselâ, kral VII. EDWARD büyük üstad koltuğuna oturduğunda, özenle belirtmek gerektiğini duyduğu ilk şey; İngiliz masonluğunun, diğer ülkelerde olduğu gibi, İngiliz monarşi sistemine karşı bir tehlike oluşturmadığı yolunda idi. Eşitlik doktrini yönündeki fikrî ve fiilî gelişmeler, ancak 1717'den sonra ve ancak Fransa'da ve daha sonra Amerika'da olabilmiştir. Fransız ihtilâlinde masonluğun direk rolü olup olmadığı konusu bir sırdır. Herhalde hep sır olarak kalacaktır.

Ama, masonluğun halk kitleleri üzerinde, kendi haklarına sahip çıkma yönünde, etkin ve uyarıcı tesirlerini de inkâr etmek mümkün değildir. Günümüze kadar olan gelişmelere de bakarak, Fransa'da hürriyet ve demokrasinin eşitliğe bakış açısından, daha o tarihlerde geniş ve çok yönlü içeriğiyle kavrandığı söylenebilir. Konumuz olan ve o tarihten sonra tekrarlanmaya başlanan HÜRRIYET-MÜSAVAT-UHUV-VET sloganı ne var ki, canlılığından hiçbir şey yitirmeden, bütün parlaklığıyla bugün de karşımızda durmaktadır.

Masonluğun tarihinde, eşitlik konusunda büyük rol oynayan diğer ülke A.B.Devletleridir. Tartışılabilir olsa da deklarasyona "bütün insanlar eşit doğar" cümlesini doğrudan doğruya masonların yazdığını söyleyebiliriz. Kuruluş devrinde A.B.Devletleri masonları büyük işler başardılar. Zencilerin ve insan haklarının savunmasında ön saflarda mücadele ettiler; öyle ki, artık bütün dünyada, tüm insanlığın zihninde, masonluk ve eşitlik, eş anlamlı iki kelime olarak yer etmiş bulunuyor.

Sözlerim belki biraz yadırganaçaktır ama, aslına bakarsanız Rusya'da insanlar arası eşitliği gerçekleştirmek ve hayata yaymak için çalıştı. Sovyetizm, aldattığımız müddetçe, tabiatı ve gayesi yönünden, eşitlik bakış açısından göze müspet gözükebilir. Tüm sosyal sınıfları eşitlemek, insanlar arası farkı yoketmek, o kadar ki; bilenle bilmeye-

ni bile eşitlemek, sanırım sovyet rejiminin gayesi olmuştur. Böyle bir programla eşitlik gerçekten uygulanabilir mi? İşte son yılların içinde yaşadığımız olayları bu konuya bol ışık tutuyor. Rusya'nın geçirdiği tecrübeden, gerçekten değerli dersler çıkarılabiliyor.

Şimdi, masonik açıdan eşitlik deyince ne anlıyoruz? sanırım eksik de olsa konuya bu yönde yaklaşmaya çalışmanın büyük faydası vardır; çünkü masonluğun üzerine oturduğu temel taşlardan birisidir eşitlik. Şimdi, eşitlik derken, herhalde, yaratılışımızdaki hasletlerimizin, fitrî zenginliklerimizin, tabiaten sahibi bulunduğumuz fonksiyonel güçlerimizin eşitliğinden bahsediyor, olamayız. Çünkü yaratılıştan büyük insan vardır, küçük insan vardır ve hepimiz de biliyoruz ki; büyük insan büyük doğar, küçük insan da ne kadar gayret ederse etsin büyük olana hiçbir zaman erişemez. Bu, neden böyledir bilemeyiz. Tanrısal bir sırdır. San ki evrenin yapısında, oluşumunda, temelinde mevcut olan bir sır. Bunu özellikle kendi yakın tarihimizi okurken daha çok hissederek insan. Milletlerin hayatındaki zor günler, büyükle küçük adam farkını daha belirgin hatlarla ortaya çıkarıyor. Atatürk, doğuştan büyüktür. O ve onun gibi büyük doğan bir avuç insan, dış düşmandan çok içteki küçük insanlarla uğraştılar. İnsanlar arası böyle bir doğal eşitsizlik, belki varlıkları ecdatlarına bağlayan hayat zincirinin, tarihin

karanlıklarına gömülü öteki uçtaki halkalarından geliyordur. Bilemiyoruz. Bunu, tabiatın, şimdilik bizim anlayamadığımız bir kararı olarak algılayalım. Gerçek şu ki; hiçbir yerde, hiçbir insan, doğuştan getirdiği hasletler yönünden birbirinin eşiti olamaz.

İnsanlar, bütün hayatlarına yansıyan, sahibi bulundukları doğal fırsatlar açısından da eşit değildirler. Aynı doğa şartlarını paylaşan dar bir çevrede olmasa bile, ülkeler, kıt'alar çapında düşünülürse şanslar çok farklıdır. Meselâ, Avusturalya'da yaşayan bir köylüyü, tahsil imkânları, zengin olabilmek fırsatları veya yaşam kolaylıkları açısından, Amerikalı vasat bir insanla eş tutmak mümkün değildir. Hiç değilse fırsat eşitliği olabilmelidir ama, ne yazık ki gerçekte bu da yoktur. Yeryüzünün farklı coğrafyası, farklı iklimi, değişik bölgelerdeki değişik iş imkânları, değişik kültürler, insanları farklı yaşam koşullarına mahkûm kılar.

İnsanlar fitrî kabiliyetleri yönünden de eşit değildirler. Bunu gündelik hayatımızda, her gün apaçık görürüz. Teorisyenler arasında moda bir deyiş vardır: "Eğer bütün insanlar aynı tahsil ve eğitimi görme imkânını bulabilse, aynı gelişme ortamını bulabilse, aynı şartlar, aynı kanunlar altında yaşayıp anormal sınırlamalarla karşılaşmamış olsa idi, hepsi de aynı değer ortalamasında buluşurlardı." Ben bu fikre inanamıyorum, doğru olamaz.

Oyle olsaydı aynı sera'da aynı şartlar altında yetişen güller de, yapma çiçekler kadar birbirine benzerdi. Şu ülkenin bütün çocuklarını toplasak, bütün şartları eşitleyip hepsini bir okula koy-sak ve onlara matematik, mantık ve sanat öğretmeye kalksak; bi-raz okulla ve öğretmenlikle ilgisi olanlar da bilirler ki, hiçbir şey öğrenciler arası kabiliyet farkı kadar büyük ve şaşırtıcı olamaz. Sonunda göreceğimiz şey şudur ki; bir öğrenci ne kadar gayretle çalışıp, uğraşıp didinse de bir ko-nunun ruhunu kavrayamazken, bir diğeri hiç çalışmasa da sanki onu doğuştan bilebilir.

Sosyal eşitlik diye bir şey de yok-tur. Sosyal eşitlik terimi ile biz ol-sa olsa sosyal standartlardan bahsediyor olabiliriz. Çünkü sos-yal sınıflar vardır ve her zaman olacaktır. Çünkü sosyal istekler ve ihtiyaçlar ve sosyal içgüdüler, insanlar arasında çok büyük farklılıklar gösterirler. Fakat; ne zaman ki, (kelimenin en geniş anlamı ile) bir sosyal sınıf, yapısı-nı kasta veya aristokratik önceli-ğe ya da buna benzer doğuştan edinme birtakım imtiyazlara da-yamaya kalkışırsa, işte o zaman felâket başlar. Ama bu durumda olmayan pek çok sosyal sınıflar vardır elbet. Meselâ birkaç kişi-nin bir araya gelip kurduğu bir şiir kulübünü düşünelim. Üyelik şartı da edebî yönden müspet et-kinliğe dayalı olsun; yani ancak şiir ve roman vs. yazarlar buraya üye olabilsinler. Böyle bir kulüp-te, şiir ve edebiyatın iç açıcı zev-kini paylaşan insanlar yer alabi-

lirler ve bir sosyal sınıf ortaya çı-kar. Lâkin hiç şüphe yok, pek çok insan da böyle bir kulübe üye ol-mak istemeyecektir. Zira her top-lumda tabiatı icabı edebiyatla il-gilenmek istemeyen pek çok in-san vardır.

Şimdi, buraya kadar söylenen-lerden, altı çizilecek üç büyük gerçek ortaya çıkmaktadır: **Bi-rincisi**; üyeliği süper üstünlük-lere dayanmayan ama, sadece fertlerin ilgisine, bilgisine ve ka-biliyetine dayanan, kliklerin, klüplerin ve sınıfların toplum içerisinde ne kadar çok bulunabi-leceği gerçeğidir. Dünyada insan nesli yaşadıkça bu çeşitlilik de devam edip gidecektir herhalde. **İkincisi**; farklı ırk ve kökenden gelen insanların, farklı coğrafi bölgeler ve iklimlerde gelişen, farklı kültür oluşumlarının bu-lunduğu dünyamızda, insan nes-li yaşadıkça bu farklı grupları or-tadan kaldırmanın hiçbir zaman mümkün olamayacağı gerçeği-dir. **Üçüncüsü** de; bütün seviye-ları aynı sosyal derece ve seviye-de toplayabilmenin, imkânsız ol-duğu gerçeğidir. Bu açıdan ba-kınca; bu gerçekleri gözardı eden komünist devlet fikrinin ve bu fikri savunan OWEN, FOURIER ve St. SIMON gibi düşünürlerin nasıl imkânsızı mümkün kılma-ya çalıştıkları daha iyi anlaşıl-a-caktır.

Nedir o halde eşitsizlik? Geçmiş-ten ve şu anda içinde yaşadığımız dünyadaki görebildiğimiz ger-çeklerden yola çıkarak, saniyo-rum şöyle bir genelleme yapabili-riz: **Her insan, engellenme-**

den, yaratılışının gerektirdiği normal fonksiyonları ifa hakkı kadar, bu hakkı diğer insanlarla paylaşmada da eşit hakka sahip olmalıdır. Şimdi; Sir ISAAC NEWTON bütün tarihçilerin de birleştiği gibi, dünyada gelmiş geçmiş en büyük dâhi, büyük bir aydındır. Benim zekâm ve bilgim hiç şüphesiz onunki ile biran bile mukayese edilemez. Ama ben buna bakmaksızın, kendi zekâ ve bilgimi, onun zevkle kullandığı gibi, onunla eşit olarak kullanmak isterim. Eğer NEWTON yaşasaydı, onun adının imtiyazı ve üstünlüğü yüzünden, benim bu hakkımı kullanmam engellenip, benim yok farzedilmem gerekseydi, bu büyük bir haksızlık olurdu. Bunu NEWTON yapsaydı, onun bu davranışı olduğu kadar, benim bunu kabul etmem de aslında tabiata karşı işlenmiş bir suç olacaktı. Akı ve zekâyı kullanma hakkı, bütün insanlar için ve dünyanın her yerinde, insanlar arası farklılıklar ne kadar derin olursa olsun, eşit bir hak olmalıdır. Bu hak nerede gölgelebilir, nerede bir sınıf veya grup menfaatine kontrol altına alınırsa ki, bu her zaman şurada burada olmaktadır, işte orada; toplum acı çeker, fertler acı çeker ve cezayı gerektiren bir yanlış yapılmış, bir suç işlenmiş olur.

Aynı fikir, pratik kabiliyetler için de geçerlidir. Tatalım ki, Bay Mehmet en iyisinden çok kabiliyetli, dâhi bir usta olsun. Duvar kağıtları kaplasın, ağaç oymalar yapsın, üstelik nefis yağlı boya

tablolar yapıp, üstelik şiirler de söyleyebilsin. Bu kadar çok yönlü kabiliyete sahip olmayı içimizden pek az kişi isteyebilir ve edinebilir. Yalnız, eğer bize de yollar açık, bu gücümüzü kullanma hakkı Mehmet Ustayı olduğu kadar bize de hak'sa işte o zaman Mehmet Ustanın akıllı, uyanık ve kabiliyetli bir çırağı ile eşit olduğunu görmekte güçlük çekmeyiz.

Diğer taraftan, hepimiz sosyal varlıklarız; dostlukların değerini biliyoruz. Bazı kimseler bu konuda da büyük dehâ gösterirler ve her meslekten, her yaştan her sınıftan insanlarla dostluk kurabilirler. Burada vurgulamak istediğim şey, mevkiî ve şöhrete bakılmaksızın dostlukların da hepimize eşit olarak açık bir yol olması gereğidir. Ne var bunda? demeyin, bugün dünyada öyle ülkeler var ki, hele geçmişte vardı ki; oralarda sosyal toplum öyle katı sınıflanmış, aristokrasi ve âdetler öyle akıl dışı bir hal almıştı ki, oralarda herkesin herkesle dostluk kurması hiçbir zaman mümkün olamazdı.

İnsan eşitliğinin en çok zedelenmediği bir saha da dini inançlar sahasıdır. Bu konuda tarihe bakarak alabildiğine misâller bulabiliriz. İnanç dünyasının tarihi; gasp, zulüm ve dini aristokrasi-nin getirdiği haksızlıklarla doludur. Zihnimiz bu gibi hikâyelerle öylesine karışır ki, bu düşünceleri aralayıp dinlerin gerçek özünü yakalamakta güçlük çekeriz. Meselâ Mısır halkı, tarihinin çok büyük bir peryodunda, din adam-

ları hiyerarşisinin ayakları altında ezilmiş küçülmüş, böylece de insanlar ya içten gelen dini duygularını tamamen yitirmiş ya da bu duyguları, belli bir zümrenin menfaat ve avantajları için kullanılmıştır. BUDDHA, halkın gözlerinin önündeki perdeyi kaldırıp, insanlara; her bireysel ruhun, evrenin tasviri imkânsız ebedî realitesinin bir cüz'ü olduğunu gösterdikten az sonra Brahmanlar, kastları ve zülüm âletleri ile hemen geri gelmiş ve halkı, kendi içinden gelen, tabii dinsel meylini duyamaz ve kullanamaz hale getirmişlerdir. İsa, "Her insanın içindeki tanrıyı, ona göstermek, insanlara tanrının oğlu olduklarını bu sebeple de kardeş olduklarını anlatmak için ortaya atılmış, arkadan cehalet ortamında mayalanan papazlar çıkagelmişler; fırsatları kendi leyhlerinde kullanıp krallara bile önlerinde diz çöktürmüşler ve hristiyan insanının ruh hürriyeti için ancak LUTHER'in gelmesi gerekmiştir. İslâmiyette de, sahate dinci, yobaz hacı hoca takımının, temiz dinsel inançları nasıl sömürdüğünü görmek için, osmanlı tarihine ve etrafımıza şöyle bir bakmak bile yeter. Velhasıl, bugün artık sokaktaki yaşlı sıradan adam, içine yerleşmiş tabii dinsel insiyaklarının gerektirdiği ruhtan uzaklaşarak, Buddha'sının, Hz. İsa'sının ve Hz. Muhammed'inin öğretilerinin özünü ve bu özü teşkil eden, hepsinde ortakeşitlik ilkesinin ne demek olduğunu anlayamadan, dar bir dinî fikir çerçevesi

içerisinde ibadete zorlanmış olmaktadır.

Bütün bunlar gösteriyor ki, eşitlik insanların bu acımasız şiddet dünyasında sadece rüyasını görecekları ütöpik bir teori değildir. Eşitlik, günlük sosyal yaşantımızın her safhasında, sosyal dengeyi sağlayan ve olmadığı zaman mutluluğumuzun büyük yaralar alacağı tabii, doğal bir ihtiyaçtır. Eğer iyi anlaşılırsa eşitlik de aynen; beslenme, giyinme ve sığınma kadar gerekli bir ihtiyaçtır. Kim bu doğal hürriyet eşitliğini bozarsa veya onu zedelerse, insanlık suçu işlemiş olur. Çünkü tabiatın bu konudaki doğal dengesini bozmak, daha sonraları ortaya çıkacak trajik sonuçlara neden olur. Bu yüzdendir ki, eşitlik konusu sadece bilge kişilerin üzerinde fikir jimnastiği yapacakları bir konudan da öte, hepimizin ve tüm insanlığın zaman ayırması ve üzerinde düşünmesi gereken bir konudur. Şimdi, şöyle bir soru akla gelebilir; evet eşitlik bir haktır, ama onu bilen için. Hayattaki realiteye bakarsak, büyük kitlelerin bunu bilemeyecekleri, bunun için bu haktan yararlanamayacakları da bir gerçek değil midir? Doğrudur. O zaman bu söylediklerimize şunu da ilâve etmemiz gerekiyor. Eşitlik bir hak olduğu kadar, aynı zamanda bir vazifedir. Bilenin, bilmeyene öğreteceği, onun bu hakkını koruyacağı bir vazife. Buraya kadar eşitliğin her insanın tabii hakkı olduğu konusunda berrak bir fikir edinebilmişsek, o zaman bir vatandaş olarak, bir Mason

olarak, herkesin eşit oranda hakkını aldığından da emin olmamız icabeder. Bu konuda herkesin tam olarak hakkını almış olduğunu görmek, sanıyorum Masonluğun da özenle takip ettiği bir görevimizdir.

Biraz da kanun önünde eşitlikten söz etmek istiyorum. Bir zamanlar İngiltere'de bile sadece zenginlere kanun teminatının işlediği veya din adamlarının kendi mahkemelerinde din adamlarını yargıladıkları devirler olmuştur. Fakirler bir haklı neden bile olmadan tutuklanmış, sorgulanmadan mahkûm edilmiş ve şahitsiz asılmışlardır. Bütün bu haksızlıklar, bir kont'un, bir baron'un, Bishop'un ya da kralın kaprisi yüzünden olabilişti. Bu durum yavaş yavaş değişti ve gelişerek, kanun önünde eşitliğe ulaşılabildi. Bu gelişmeyi kabaca sıralarsak; 1200 Magna Charta, 1628 Petition of Rights (hak istekleri), 1679 Habeas Corpus ve nihayet Amerika'nın koloni günlerinde, temel eşitlik esasını içeren, bağımsızlık deklârasyonunun ilânından sonra, kanun önünde eşitlik ilkesi yeniden ele alınarak geliştirildi. Kanun önünde eşitlik ilkesi bugün de İngiltere'de bile tam olarak gerçekleştirilebilmiş bir olgu değildir. Bu durum İngiltere'de olduğu kadar, bütün dünyada da böyledir. Bu konuda hepimiz çok misâller görmüş ve üzerinde düşünmüşüzdür. Herşeye rağmen, bugün dünyada A.B.D., İngiltere, Fransa ve daha birkaç ülke-

nin bu konuda epey yol almış olduklarını söyleyebiliriz. Ama, dünyanın büyük bir kısmında eşitlik ilkesinin ileri anlamda, bilinen ve uygulanan bir şey olmadığı da gerçektir. Eğer bu böyle ise ve eşitlik mükemmelen uygulanan bir şey değilse; o zaman da bizim üzerinde çabalayacağımız bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Eşitliğin gerçekleştirilmesi zor bir şey olduğunu, kitlelerin bunu anlamadığını ileri sürmek faydasız ve anlamsızdır.

Kanun önündeki eşitliği, bizce mantıklı kılan esas ne ise, işte o esas bütün hakların eşitliğinde de mevcuttur. O halde, bir Mason olarak bize düşen görev, bunu önce kendimizde, ailemizde, toplumumuzda ve ülkemizde, sonra da tüm dünya insanlığı için gerçekleştirmeye çalışmaktır. Çünkü eşitlik, Masonluğun temel inancıdır. Kardeşliğimiz, bize bunu hiç unutturmamaya çalışıyor. Localarımızda, bir hizada ve eşit olarak toplanıp dağılıyoruz. Aramıza yeni katılan kardeşlerimiz, dünya nimetlerini terkederek locamıza geliyor ve aramızda eşitliği buluyor. Ritüellerimiz, çırak kardeşlerimizde bunu telkin ediyor. Hepimiz aynı aidaatı ödüyor, hamtaşı aynı âletlerle yontuyoruz. Aynı semboller içimize ışık serpiyor. Üstad olunca görev eşitliğine de sahip oluyoruz.

Evet, dünya, eşitliğin gerçekleşmesi yönünde hızla yürüyor. Bizler de, bir hizada ve eşit olarak elele bu hedefe doğru hızla koşmalıyız.

MASONİK FİLÂTELİ BREZİLYA'DAN İNGİLTERE'YE FRANSA'DAN AMERİKA'YA BİR FİLÂTELİK GEZİNTİ

İsmail İŞMEN

BREZİLYA

Brezilya'da ilk Büyük Masonik Localar 1927'de kurulmuştur. Bunların adları şöyledir:

Grande Loja Maçonica de Minas Gerais

Grande Loja Maçonica do Para

Grande Loja Maçonica da Paraíba

Bu büyük localarda konuşma dili Portekizce'dir. Skoç Riti kabul edilmiştir. Türkiye ile karşılıklı olarak birbirlerini tanımaktadır.

Brezilya 1977'de, bu ülkede Masonluğun kuruluşunun 50. yıldönümünde, Brezilya haritasının üzerinde gönye, pergel ve G harfini gösteren bir pul çıkarmıştır.

ST. KITTS

St. Kitts'de Masonik Locanın kuruluşunun 150. yıldönümü nedeniyle çıkarılan pul bir Üstad-ı Muhterem regalyası ile göstermektedir.

CEBELITARIK

İngiltere Krallık kolonisi olan Cebelitarık İngilizce adı olan Gibraltar'ın baş harfi olan "G" yi gösteren bir pulu postada kullanmıştır.

İSRAİL

İsrail, Masonlukta bir sembol olan narları bir pulunda göstermiştir.

TEXAS

Texas, "Altın Yıldız Anneleri"ne saygı için altın sarısı renkte, beş uçlu bir yıldızı palmye dalı ile birlikte 1968'de pulun konusu yapmıştır. Bu pulun ayrıca bir Masonik anlamı vardır.

Texas'ta Masonluk 1835'te başlamıştır, kurucularının hemen hepsi Mason olup, Meksika'ya karşı savaşmışlar ve ertesi yıl Texas Cumhuriyeti ortaya çıkmıştır.

1844'te Texas Büyük Locasının bir görevlisi Texas bayrağındaki

Tek Yıldızın (Lone Star) Masonik amblemler arasından seçilmiş olduğunu ve Texas'ın sembolik olarak bir Masonik ülke olduğunu ifade etmiştir.

HONDURAS

Orta Amerika ve Amerikalılararası Masonik Konfederasyonlar üyesi olan Honduras Büyük Locası, İngiltere Büyük Locasının 1723'te kabul ettiği konstitüsyon ve landmarklara göre çalışmaktadır.

1922'de kurulmuş olan Honduras Büyük Locası 1972'de 50. yıldönümünde iki pul kullanmıştır. "1969'da Ay'a Yolculuk" konulu ve içinde Masonların da bulunduğu Ay roket ve kapsülünü gösteren pullar üzerine sürşarjla filâteliye güzel bir örnek vermiştir.

BELÇİKA

Belçika Posta İdaresi'nin "Grand Orient de Belgique" (Belçika Büyük Doğusu) için çıkardığı pulun üzerinde ham taş, gönye, pergel, çekiç üç-

MUSÉE BARTHOLDI, COLMAR, FRANCE

gen, daire ve işaret görülmektedir.

Bugün Belçika'da "Grand Lodge de Belgique (Regulier)" çalışmaktadır.

DOMİNİK CUMHURİYETİ

Dominik Posta İdaresi ülkedeki Masonluğun 125. yıldönümü dolayısıyla bir pul çıkarmıştır.

Üzerinde J ve B sütunları, herşeyi gören göz, gönye, pergel, ip, arı kovanı ve bayrak görülmektedir.

İSVİÇRE

İsviçre Posta İdaresi, Bern şehrinin 750. yıldönümünde (1191-1941) bir pul hazırladı ve kullandı. Pulun konusu şöyle: Bern'in ayılı bayrağı yanında bir şövalye, ayrıca bunun ilersinde bina inşa etmek üzere taş yontan operatif duvar ustaları-Masonlar.

LÜKSEMBURG

Dört Locası ve 200 kadar üyesi olan Lüksemburg Büyük Locası, kuruluşunun 175. yıldönümünde (1803-1978) ülkenin bir silueti üzerinde taştan bir cilalı küb remzederek Masonik bir olayı dünyaya tanıtmıştır.

ALMANYA

Mayıs 1968'de Almanya'da bir pul sergisi düzenlenmişti. Aynı yıl Almanya'daki "Zum Markischen Hammer" Locasının 100. yıldönümü idi. Bu münasebetle yapılan törenler meyanında, özel bir posta damgası olayı kutlamaktadır. Ayrıca bir pul üzerinde bir Mason olan Büyük Frederik'in de katıldığı bir konserin resmi görülmektedir.

HÜRRİYET ABİDESİ

Bilindiği gibi bir mühendis olan Gustave Eiffel, Paris'in sembolü olan Eiffel Kulesini inşa etmezden önce arkadaşı Bartholdi büyük bir işe girişmişti. Sağ elinde meşale, sol elinde kitap tutan Hürriyet sembolü kadın heykeli, Fransız halkının Amerika Birleşik Devletlerine bir armağanı olarak sunulacaktı.

Bartholdi eserin önce atölyesinde küçük bir adam boyu yüksekliğindeki modelini hazırladı. Büyük maket sonradan Paris'teki Grenelle Köprüsünün ortasına konuldu.

Çelik yapısı Eiffel tarafından inşa edilmiş olan heykelin içi boş olup, döğme bakır kaplama parçaları ve taşıyıcı sistemi iki yüzden sandık içinde "İsère" gemisiyle Atlantik'in Doğu kıyısından Batı kıyısına 1885 yılının Mayıs ayında gönderildi. Kırk beş metre yüksekliğindeki hemen hemen aynı yükseklikteki kaidesini Amerikan halkı inşa edecekti.

Joseph Pulitzer adındaki gazetecinin "The World" (Dünya) gazetesinde açtığı kampanya sayesinde bunun için gereken para toplandı ve Bartholdi'nin "Dünyayı Aydınlatan Hürriyet" heykeli New York limanının Bedloe Adasına dikildi.

Bu olaydan 100 yıl kadar sonra, Atlantik uçuşunun onuncu yılında Paris-New York-Paris seferini yapan Air France'ın Concorde uçağı özel mühürlü 58 mektubu da beraber taşıdı. Bunların üzerinde Hürriyet Heykelinin resmi bulunuyordu.

Hürriyet Heykelinin heykeltraşı Frederic Auguste Bartholdi (1834-1904), bir Masondu. Fransa'da Colmar'da doğan Bartholdi, önce General Rapp'ın heykelini yaptı. 1870'te Paris'in savunmasına katıldı. En büyük eserleri arasında bir Mason olan Lafayette'in heykeli, Belfort Aslanı (1886) ve "Dünyayı Aydınlatan Hürriyet" sayılabilir.

Bartholdi 14 Ekim 1875'te, Alsace Lorraine Locasında tekris oldu ve aynı locada 9 Aralık 1880'de Üstat oldu.

İNGİLTERE-İSKOÇYA

Ünlü İngiliz şairlerinden biri de kuşkusuz Robert Burns (1759-1796)tür. Çeşitli Masonik şiirleri arasında "The Master Apron" (Üstadın Önlüğü) sayılabilir. 25 Ocak 1759'da İskoçya'nın Ayrshire'deki Alloway kasabasında doğan Burns, 1781'de 22 yaşında iken Tarborton'da St. Mary Locası'nda tekris oldu.

Bugün, Robert Burns'ün orijinal locası Burns St. Mary Lodge No.505 adı altında çalışmaktadır.

CHURCHCHILL

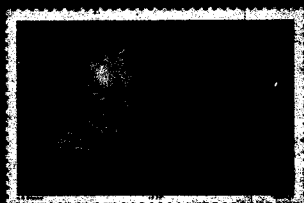
İngiliz siyaset adamı Wiston L. Churchill (1874-1965), Birinci Dünya Savaşı'nda Havacılık Bakanı, daha sonra Maliye Bakanı 1929-1932'de Edinburgh Üniversitesi Rektörlük görevini yaptı.

Churchill 1939'da Amirallik birinci lordu oldu. İkinci Dünya Savaşı'nda İngiltere'nin başbakanı oldu.

Churchill'in çeşitli eserleri arasında Afrika Yolculuğu, Dünya Krizi, İngilizce Konuşan Halkın Tarihi, Savaş Anıları sayılabilir.

Churchill 1953'te Nobel edebiyat ödülünü aldı.

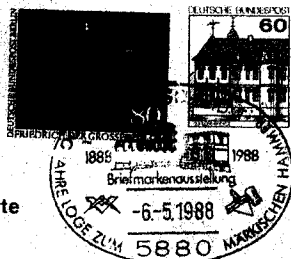
Churchill'in çok genç yaşta Mason oldu, Londra'da Studholme Lodge No.1591'de tekris oldu ve 25 Mart 1902'de Rosemary Lodge No.2895'te Üstatlığa yükseldi.

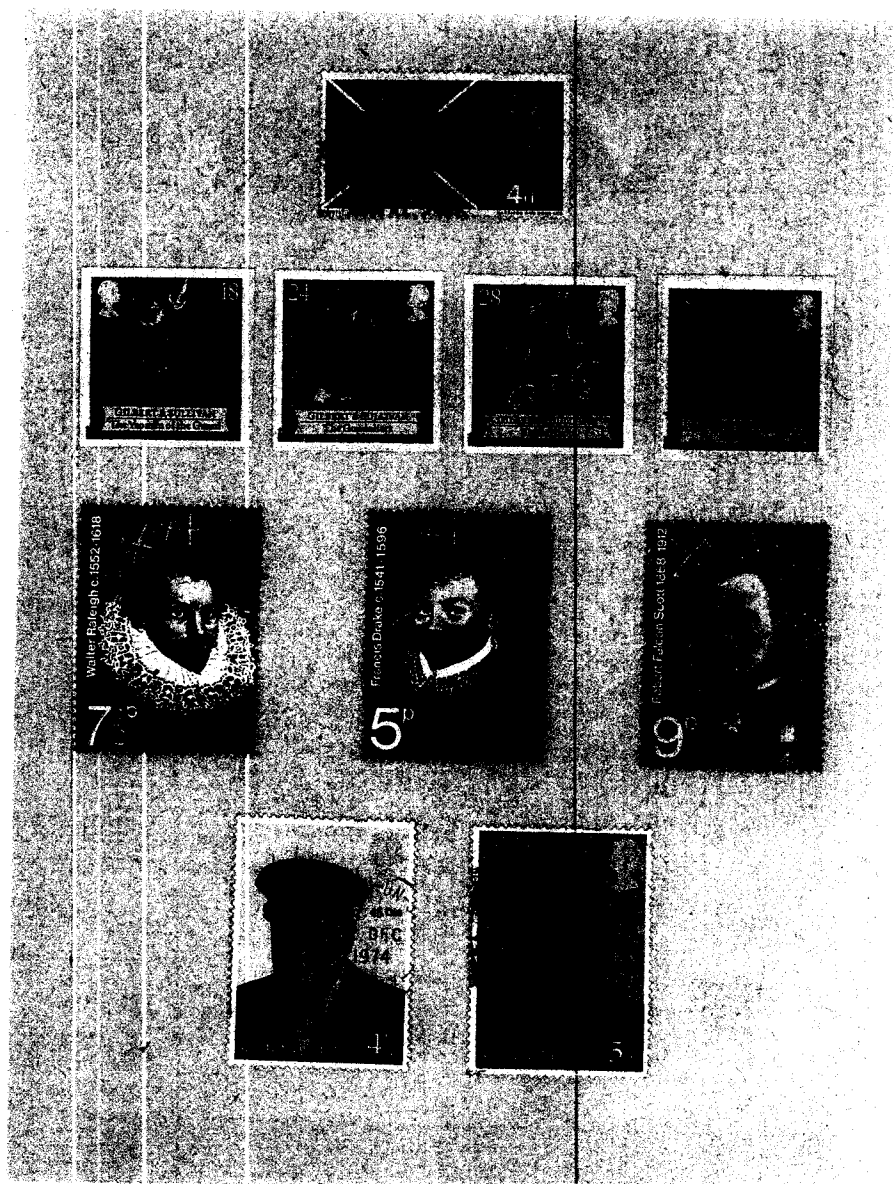

5880 Lüdenscheid
Briefmarkenausstellung vom 5.5.-8.6.1988
100 Jahre „Zum Märkischen Hammer“ in 5880 Lüdenscheid.
Kulturhaus.

Postkarte

HUMANITAS LOCASININ İSRAİL GEZİSİ

Derleyen: M. Fuat AKEV

Humanitas Locası, 5-10 Kasım 1993 tarihleri arasında, İsrail'de Türkçe çalışan NUR ve Fransızca çalışan LUMIERE Localarını ziyaret etmek maksadı ile bir seyahat tertiplemiştir.

Uzun zamandan beri hazırlıkları süren bu geziye, Humanitas Locasından, Üst. Muh. Mehmet Akif Akev, Türkiye Büyük Locası I. Nazırı Sahir Talat Akev, Mehmet Fuat Akev, İzak Eskenazi ve Kültür Locasından, Yılmaz Uslu Kardeşler iştirak etmiştir. Yomtov Garti ve Sami Aji KK.'ler bu gruba, Tel Aviv'de katılmıştır.

Heyetimiz, uçaktan inişinde, Nur Locası Üst. Muh.'i Sami Baruh tarafından karşılanmış ve özel otobüsle otele götürülmüştür. İsrail'de yapılacak üç günlük gezi programı önceden tespit edilmişti. Program mucibince, ilk gün İsrail'in kuzeyi, ikinci gün güneyi ve üçüncü gün Kudüs şehri gezilmiştir. Grubumuzun rehberi Elio Behar, derin kültürü ve kusursuz olarak konuştuğu Türkçesi ile geziye renk katmıştır.

Heyetimiz, 9 Kasım 1993 Salı sabahı, İsrail B.L.sının bürolarını gezmiş ve B.Üstat İtzhak Barzilay ve diğer görevliler tarafından kabul edilmiştir.

Aynı akşam, Heyetimiz NUR ve LUMIERE Localarının müşterek celsesine katılmıştır. Çalışmalar Türkçe açılıp, Fransızca kapatılmıştır.

Büyük Locamızın 1.Nazırı, Sahir Talat Akev'in heyetimizde bulunması, İsrail B.L.'nin birçok görevlilerinin celsede bulunmalarına sebep olmuştur. Sahir Akev K., İsrail B.L.'nin 40.'inci kuruluş yıldönümünü kutlayarak, İsrail B.L.'sı Eski B. üstadına, müzelerinde muhafaza edilmek üzere, B.L.'miz tarafından, çok güzel bir tabak sunmuştur.

Türkiye'den gidip İsrail'e yerleşen ve yakından tanıdığımız birçok Kardeşimiz bu toplantıda hazır bulunduğundan, kendileri ile hasret giderilmiştir. Celsede, İsrail'in muhtelif şehirlerinde çalışan Localardan da gelenlerin katılması ile takriben 150 K. Büyük Mâbedin Sütunlarını süslemiştir. Bunlar, Localarının selâmlarını İbranice, Arapça, Fransızca, İngilizce ve Almanca lisanlarında dile getirmiştir.

Celsenin sonunda, Humanitas Locası Üst.Muh.'i, Mehmet Akif Akev K. yaptığı çok güzel Masonik bir konuşmadan sonra, Nur ve Lumiere Locaları Üst. Muhteremleri, Sami Baruh ve Oury Sabbag'a teşekkür ederek, kendilerine birer hatıra plaketi, biju ve muhtelif hediyeler vermiştir. Nur ve Lumiere Locaları Üst. Muhteremleri de, ziyaretçilere Localarının bijularını ve diplomalar takdim etmiştir.

Resmî celseden sonra, Mâbede yakın çok güzel bir salonda, Hemşirelerle birlikte yemek yendi. Harika Akev Hemşiremizin anlamlı bir konuşma yaptığı ve 200 kadar kişinin katıldığı bu neşeli toplantı, geç saatlere kadar devam etti.

Heyetimiz, 10 Kasım 1993 Çarşamba gecesi İstanbul'a avdet etti.

İsrail'li Kardeşlerimizin heyetimize gösterdikleri yakınlık ve Kardeş sevgisi her türlü tarifi üstünde idi. Kendilerine sonsuz şükranlarımızı teyid ederiz.

IN MEMORIAM

AZİZ HATIRASINA

SAİM BOSTANCIOĞLU : Kardeşimiz 5 Mayıs 1920 tarihinde İstanbul, Fatih'de doğmuş, ilk tahsilini Ak-saray 45. ilkokulu, Gelenbevi Ortaokulu'nda yaptıktan ve Vefa Lisesini bitirdikten sonra 1943 yılında İstanbul Tıp Fakültesinden Tabib Tegmen olarak mezun olmuştur.

SAİM BOSTANCIOĞLU K.imiz 1943-1944 yıllarında Gülhane Hastanesinde stajyer Tabib Tegmen, 1944-1947 yıllarında İstanbul Selimiye II. Tümen'de Kit'a Hizmeti, 1947-1950 Ankara Gülhane'de İç Hastalıkları asistanlığı 1950-1953 yıllarında Karaköse Askeri Hastanesinde görev almış; Askeri Tıp Akademisine dönerek, Başasistanlık, Müşavir Uzmanlık ve Profesör muavinliği yapmıştır. 1958-1960 yıllarında Amerika'da Walter Reed Askeri Hastanesi ve Chicago

Medical School'da Kardiyoloji ihtisası yapmıştır. Sonra sırasıyla Gülhane Kardiyoloji Kliniğinde görev aldıktan sonra 1968'de Tuğgeneralliğe terfi etmiş ve Haydarpaşa Askeri Hastanesi Baştabibliği, Sağlık Dairesi Başkanlığı, 1972'de Tümgeneral olarak Genelkurmay Sağlık Dairesi Başkanı olmuş ve 1976'da yasa gereği emekli olduktan sonra Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Baş Müşavirliğini ifa etmiştir. Devamlı olarak Sosyal Hizmetlere kendisini adanmış olan BOSTANCIOĞLU K.imiz Türkiye Kızılay Genel Başkan Vekilliği, Trafik Kazaları Yardım Vakfı Yönetim Kurulu üyesi, Türkiye Sakatları Korumu Ulusal Koordinasyon Kurulu Üyeliği görevlerini de fahri olarak sürdürmüştür. Dr. Saim BOSTANCIOĞLU 16 Haziran 1955'de Ankara'da Yüksekliş Muh. Locasında nura kavuşmuş, muhtelif görevlerden sonra 1966 ve 1983 yıllarında iki kere Üstadı Muhteremlik yapmış; 1965 yılında Skoç Ritine intisap etmiş 1 Ekim 1983'te 33.cü dereceye yükselmiş olan K.imiz uzun seneler Yüksek Şûra Ankara H.B.Â. temsilciliği görevini deruhte etmiştir. 27.12.1992 yılında Emeritus olan Bostancıoğlu K.imiz 2 Mayıs 1993'de Türkiye Yüksek Şûrası Şeref üyeliği payesine mas-har olmuştur.

Hayatı boyunca güler yüzlü, daima hoşgörülü, hayırsever ve sevimli Kardeşimiz kısa bir kalp rahatsızlığını müteakip 5 Temmuz 1993 tarihinde 73 yaşında fanî âlemden ebedî âleme geç etmiştir. Hatırası daima kalplerimizde yaşayacaktır. Ruhu Şad olsun.

F. E.

IN MEMORIAM

AZİZ HATIRASINA

İSMAİL HÜSREV TÖKİN Kardeşimiz 1902 tarihinde İstanbul'da doğmuş, İstanbul Avusturya Ticaret Lisesinden mezun olduktan sonra, Rusya'da, Moskova Üniversitesi İktisat Fakültesinde (1921-1925) iktisat öğrenimini tamamlayarak yurda dönmüştür. İktisadi Devlet teşekküllerinde görevler almış olan **TÖKİN K.** Başbakanlık Genel Denetleme Kurulu Umumi Kâtipliği, Dağıtma Ofisi Genel Müdür Yardımcılığı, Devlet Demir Yolları Merkez İşletme Müdürlüğü ve Genel Müdür Yardımcılığı yaptıktan sonra özel sektöre geçerek Yapı ve Kredi Bankası İktisadi Araştırma Müşavirliği yapmıştır. 1963-1974 tarihlerinde İstanbul Ticaret Odası Genel Sekreterliği görevini ifa etmiş olan kardeşimiz, Şişli İktisadi ve Ticarî İlimler Akademisi'nde Öğretim Görevlisi olarak da çalışmıştır.

19 telif ve K. Förster'den iki de tercüme eseri bulunmaktadır. Masonluğa Kültür Locasında intisap etmiş olan **TÖKİN** Kardeşimiz İstiklâl Areopajı ve Yüksek Danışma Divanı üyeliğinden sonra Yüksek Şâra Genel Sekreterliği görevinde de bulunmuştur.

İsmail Hüsrev **TÖKİN K.**imiz, Göztepe, Cemil Topuzlu Cad. Park apartmanındaki 6 No.lu Dairesini, kendisinden daha genç olan Kız Kardeşinin üzerine geçirtmiş, kız kardeşi de başka kimsesi olmadığından sözü geçen daireyi Darüşşafaka müessesesine bağışlamıştır. Fakat maalesef kızkardeşinin kendisinden ve diğer erkek kardeşinden evvel vefatı üzerine Tökın K.imiz çok sıkıntılı durumlara düşmüş, hatta son zamanlarda apartmanın yönetim giderlerini dahi ödemekte güçlük çekmiştir. Bazı Kardeşlerimizin delâletiyle, Darüşşafaka Cemiyeti tarafından bu giderleri karşılama talebinde bulunulmuş ve temin edilmiştir de. Kendisinden Mimar Sinan Dergisi için bir iki yazı talebinde bulunduğumda, gözlerindeki katarakt dolayısıyla iyi göremediğini, ameliyatından sonra verebileceğini vaad etmişti. Tıp Fakültesi, Çapa Göz Kliniğinde bir Kardeşimiz tarafından başarılı bir Katarakt ameliyatından sonra, bana yeniden nura kavuştuğunu, istemiş olduğum yazıyı kısa bir müddet sonra vereceğini bildirmişti.

Ancak İsmail Hüsrev Tökın K.imizin, son zamanlarda, kendisini en azından her ay bir kere olsun ziyaret ettiğimde, bakımsızlık ve yalnızlıktan dolayı sağlık durumunun bozulmakta olduğunu hissediyordum. İsmail Hüsrev **TÖKİN K.**imiz nihayet 19 Haziran 1993 tarihinde Ebedî Maşrika intikal etti. Hatırasını daima kalplerimizde saklayacağız, Ruhü Şad olsun.

F F.

IN MEMORIAM AZİZ HATIRASINA

MEHMET NEZİ̇H RONA K.imiz 1917'de Antakya'da dünyaya gelmiş. İlk tahsilini aynı şehirde yaptıktan sonra orta ve lise tahsilini değişik şehirlerde, Yüksek tahsilini ise Amerika'da yapmış, Pittsburgh ve Cornell Üniversitelerinde ihtisasını Yüksek Mühendis olarak tamamlamıştır. Belçika, Liège de de bir müddet çalıştıktan sonra yurda dönen Nezi̇h Rona K.imiz Karabük Demir Çelik, Ereęli Demir Çelik fabrikalarında üst düzey yöneticilik görevlerinde bulunmuştur. Almanca, Fransızca, İngilizce ve İtalyanca bilen Rona K.imiz görevleri dolayısıyla Yurt içinde ve Yurt dışında birçok şehir ve memlekette bulunmuştur. Camiamıza 16.6.1964 tarihinde Ankara'da Dikmen Muh. Locasında intisap eden ve tekrisi yapılan Nezi̇h K.imiz 13.12.1966 tarihinde Üstadlığa yüksel-

miştir. İstanbul'a nakleden K.imiz 23.04.1982 tarihinde Sevenler Locasına tebenni etmiştir. 5 Mart 1984 tarihinde Rite giren Nezi̇h Rona K. önce Defne Olgunlaşma Locasına, 27 Ocak 1988'de Erdem H. şapitrine ve 06.12.1990 tarihinde de İstiklâl Areopajına yükselmiştir. Mimar Sinan Locası üyesi de olan Nezi̇h K.imizin Localarda, Atölyelerde ve Mimar Sinan Araştırma Locasında çeşitli çalışmaları vardır. Nezi̇h Rona K.imizi maalesef galopan bir şekilde cereyan eden kısa bir hastalığı müteakip 17 Eylöl 1993 tarihinde kaybetmiş bulunuyoruz. Bütün Kardeşlerimize Başsağlığı dileriz. Ruhu şad olsun.

F.E.

Localarda Verilen Konferanslar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İSTANBUL			
İdeal	Demir Tiryaki	Evrimde Devrim	11.10.1993
	Atilla Erdemli	Olimpik İnsan ve Atatürk	08.11.1993
Kültür	Ahmet Arzan	Hürriyet ve Cumhuriyet	22.10.1993
Ülkü	Önder Öztürel	ATATÜRK	05.11.1993
	Tanju Koray	Niçin Buradayız!	23.09.1993
	Ayhan Dural	Masonlukta Ana İlkeler ve Görüşlerim	07.10.1993
	Remzi Sanver	Herşey Yaşar Hiçbirşey Ölmez	21.10.1993
	Uğur Uluç	Semboller Bilim ve Mesleğimiz	04.11.1993
Hürriyet	Kemal Özeren	Masonik İlkeler-3.: Landmarklar	28.09.1993
	Vitali Saporta	Hasenat	26.10.1993
	Salim Rıza Kırkpınar	Atatürk	09.11.1993
	Kamil Günel	Masonik Açından Hayatın Gerçeklerine Bakış ve Yorumlar	23.11.1993
Sevgi	Salim Rıza Kırkpınar	Sanat ve Masonluk	15.11.1993
Atlas	Ömür Köksal	Masonluk Yolunda	13.10.1993
Musavat	Doğan Yalın	Yeni Bir Dışlama Teşebbüsü	01.10.1993
	Sahir Erman	Atatürk'ün En Büyük Devrimi	12.11.1993
	Celil Layıktez	Anderson K.: 'ın Kişiliği ve Anayasası	10.12.1993
Libertas	İlhan Kargal	İki masonik Sembol Hakkında Düşünceler	06.10.1993
Hakikat	Vasil Kentros	Atatürk ve Atatürkçülük	11.11.1993
	Dimitri Frangopoulos	Kardeşlik, Eşitlik, Hürriyet	11.11.1993
Ahenk	Aktan Okan	Masonlukta Biçim ve Öz	16.10.1993
Fazilet	İsmail İşmen	Tanzimat ve Mustafa Reşit Paşa K.: Masonik Felsefe Üzerine Bir Söyleşi	16.11.1993
Delta	Adnan Sokullu	Masonik Felsefe Üzerine Bir Söyleşi	01.11.1993
	Erol Yelmer	Çırak Derecesi	15.11.1993
	Mustafa Kutun	Çırak Avandanlıkları	15.11.1993
	Mümtaz Zengin	Hamtaş	15.11.1993
Sadık Dostlar	Adnan Duatepe	İsis, Osiris	30.09.1993

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Tamer Ayan	Ma.:luğun Toplumsal öğretileri	14.10.1993
	Fuat Oburoğlu-Cüneyt Ayrıl	Nar Senfonisi	11.11.1993
	Sâlim Rıza Kırkpınar	Şiirsel Söyleşi	25.11.1993
	Bozkurt Güvenç	İnsan Nedir, Kimdir O İnsan?	09.12.1993
Ülke	Mete Özbilen	Masonik Açından Hürriyet ve Görev	28.09.1993
	Nejat Atahan	İngiltere Birleşik Bû.: Lo.: 'sı	
		Tarihine Kısa Bir Bakış ve	
		Konsekrasyon	26.10.1993
	Mahmut Yılmaz	Eğitimimizi Aydınlatan Güneş	
	Cevat Memduh Altar	ATATÜRK	09.11.1993
	Semir Abbasoğlu	Kalp-Damar Hastalıkları Sebepleri	
		ve Önlenmesi	23.11.1993
Şefkat Necati Bilger-Aydın Ortabaşı		Büyük ATATÜRK'ü Anma	08.11.1993
Hümanitas	Mehmet Fuat Akev	Kötü Olarak Tanınan Bir Mason.:.	
		Marquis de Sade	05.10.1993
	Dr. Selim Albukrek	Genetiğin Sırları	19.10.1993
Hulus	Lefter Karakaş	Masonluktaki Filozofik Düşünce	
		İlkeleri	03.11.1993
	Lefter Karakaş	Masonlukta Simge ve Alegoriler	17.11.1993
Freedom	Koral Embil	Diğer Obedyanslara bir Bakış	21.10.1993
	Murat Eriç	Taş'ın Söyledikleri	04.11.1993
Devrim	Yusuf Nomal	Masonik Adap, Erkân ve Etiket	29.09.1993
	Gökhan Ünal	Çaresizlik	13.10.1993
Pınar	Tamer Ünal-M. Kemal Ayışık	Felsefe ve M.: 'lik İlkeler	28.09.1993
	A. Doğan Öztunç	ATATÜRK	09.11.1993
	Aytaç Manço	Anderson Nizamnamesi	
		ve Landmarklar	07.12.1993
Sevenler	Reşit Ata	Masonların Mutluluğu	24.09.1993
	Turhan Ilgaz	Atatürk İlkeleri ve Çağdaşlık	10.11.1993
	A. Hayri Arabaoğlu	İnsan Olmak	19.11.1993
	A. Kamil Sengör	Türk Halıları ve Motifleri	
		Sembolizması	03.11.1993
Hisar	Ergun Zoga	Taassup ve Masonluk	05.10.1993
Üçgen	Mehmet Arda	Çırak Masonlara Hitaben Biz	30.11.1993
	Gündüz Kural	Düşünce Hürriyeti	01.10.1993
Üçışık	Kemal Gönenç	Atatürk Devrimleri	12.11.1993
	Moiz Cenkel	Çalışma Müziğimiz	04.10.1993
	Fevzi Akansel	Akıl ve Hikmet Rehberliğinde	
		Dayanışma	18.10.1993
	Hüseyin Özgülger	Budizm ve Felsefesi	01.11.1993
Gün	Leon Koen	Nur'u Ararken	21.10.1993
Özlem	Murat Eriç	Taşın Söyledikleri	27.09.1993
	Çoşkun Aydınoğlu	Cumhuriyetin 70., Ölümünün 55.	
		Yılında	
	Reşit Ata	Masonik Adap ve Erkan Hk.	22.11.1993

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Başak	Süreyya Sezgin	Evren Biziz	07.10.1993
	Nusret Semi	Üç Basamakın Yorumu	04.11.1993
İrem	Çınar Şahenk	Kaostan Pitagorasa	19.11.1993
Evren	Rıfat Saban	Evrenin Birliği	30.09.1993
	Somer Öneş	Ham Taş	14.10.1993
	Sami Maya	ATATÜRK ve Ma... 'lar	11.11.1993
	Leon Verter	İnsanın Düşünce Evrimi ve Ma... 'lık İnanışlar	25.11.1993
Piramit	Onur Ayangil	Tatil Döneminde Sonra Çalışmaya Başlamanın Esinledikleri	08.10.1993
	Jirayr Gamsaragan	Fotografik Bakmak... Görmek...	22.10.1993
	Hazaros Gülbağ	Masonik Davranış	05.11.1993
	Hasan Yelmen	Rusyada 33 Gün	19.11.1993
Nilüfer	Yalçın Oğuz	GÜZELLİK	23.11.1993
Burç	Ahmet Okar	Anadoluda Taş İşçiler	04.10.1993
	Namık Omağ-Aziz Çöl	Eski Skoç Riti	01.10.1993
Sembol	Ferda Göksin	Buraya Neden Geliyoruz	
	Ergun Zoga	Bir Masonun Vazgeçilmez Görev ve Sorumluluklarının İrdelenmesi.	22.11.1993
Meşale	Sedat Toydemir	Atatürk'ü anarken	03.11.1993
Anadolu	Hüsnü Göksel	Ölüm	26.10.1993
Sezgi	Ahmet Akkan	Ölümsüz ATATÜRK'ün, Ölümcül Hastalığı	16.11.1993
Meşale	Güngör Önal	Gel Gel Gözüm Seyreyle Anadolu'yu	06.10.1993
Akil ve Hikmet	Faruk Tezer	Akil ve Hikmet	14.10.1993
	Orhan Doğan Özsoy	Atatürk ve Laiklik	11.11.1993
	Şinasi Afacan	Ölümünün 30. Yılında Şair Nazım Hikmet	25.11.1993
Boğaziçi	Semir Abbasoğlu	Kalp-Damar Hastalığı Sebepleri ve Önlenmesi	24.11.1993
	Adnan Taşçıoğlu	Mimar Sinan'ın bilinmeyen Yönleri	08.12.1993
Yeditepe	Aldo Salem	Niçin Varız? Evrenin Ne Manası Var?	21.10.1993
	Cahit Toksoy	Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi.	04.10.1993
	Demir Başar	Nasıl Görüyoruz?	18.11.1993
Gönye	Abdurrahman Erginsoy	Masonluk ve Matematik	04.10.1993
Güzel İstanbul	Tamer Ayan	Masonik Açından Atatürk	12.11.1993
Günışığı	Mansur Beyazyürek	Soyut Düşünce	11.10.1993
	Adnan Ergeneli	Atatürk'ü Anma ve Anılar	08.11.1993
Tanyeri	Abdurrahman Erginsoy	Masonluğun Felsefesi	24.09.1993
	Neşet Sirman	Kendini bilmek, Din ve Masonluk Sembolik Masonluk, Skoç Masonluğu, ve Kabul Edilmiş Skoç Riti.	05.11.1993
	Bora Yıldırım	Atatürk İlkelerinin Yorumu	19.11.1993
Sadakat	Vecihi İbak	Atatürk'ten Özdeyişler	19.11.1993
	Erhan Adal	Atatürk'ün Medeni Hukuk Alanındaki Reformu	09.11.1993

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Gürkan Aktoluğ	Kral Süleyman, üs.: Muh.: Harici	07.12.1993
Marmara	Orhan Çekiç	Çağdaş Yaklaşımın Özgürlük ve Çağın Lideri Atatürk	17.11.1993
Onur	Ruşen Ölçer	Tasavvufun Kuyısından	16.11.1993
	Ahmet Örs	Kardeşlik	18.10.1993
	Ferhan Topçuoğlu	Sütunlar	01.11.1993
	Timuçin Kocatürk	Masonluk Tarihi	15.11.1993
Gelişim	Galip Dolun	Sevgiye Giden Yolları Hiç Kapatmayalım	21.09.1993
	Haluk Memişyazıcı	Akıl	16.11.1993
Umut	Vedat Gürer	ATATÜRK ve Ölümsüzlük	11.11.1993
	Uğur Poyraz	Kendini Bil	25.11.1993
	Alp Baray	Avadanlıklarımızı nereden arayıp bulmalıyız	25.11.1993
	Erem Kaan Başok	Hür İrade	25.11.1993
Yakacık	Zafer Başaran	Kar Kristal ve Kar Beyazı	
		Bir Dünya	15.10.1993
	Yıldırım Baysal	Atatürk Milliyetçiliği ve Laiklik	12.11.1993
Kadıköy	Tuncay Altuğ	Davranışlarımızın Kökeni ve Masonik Davranış	11.10.1993
	Onur Öztahran	ATATÜRK ve Müzik	08.11.1993
	Sedat Şakir Düzkan	Batıllaşma	08.11.1993
	Erdoğan Ersever	ATATÜRK ve Şiir	08.11.1993
	Oğuz Ülkü	ATATÜRK'ün hak, kuvvet, medeniyet üzerine görüşleri	08.11.1993
	Erdoğan Kibarar	ATATÜRK'çü Düşünce	08.11.1993
	Hasan Kalafat	Darülfünun'dan Üniversite'ye	08.11.1993
	CenanTorunoğlu	ATATÜRK ve Ekonomi	08.11.1993
	Dursun Koçer	Eğitim Birliği	08.11.1993
Geometri	Aktan Okan	Akıl ve hikmet Rehberliğinde	27.10.1993
	Mustafa Bulut	Semboller ve Sembolizma	24.11.1993
Doğu	Mithat Özkök	Ulu Önder ATATÜRK	09.11.1993
ANKARA			
Uyanış	Salih Tugay	Türkiyede Masonluk	17.09.1993
	Kemali Beyazıt	Türkiye'de Masonluk	05.11.1993
Doğuş	Fuat Göksel	M.: 'lik Ahlak Öğretisi ve Ahlak Kuramı	14.09.1993
	Enis Tunga	M.: 'lik Tutku	12.10.1993
Yükseliş	Uğur Tola	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	04.11.1993
İnaniş	Güngör Çamlıyurt	I. Derece Bilgileri	13.09.1993
	Ruhi Altınörs	Teklif müessesesinin mesleğimizdeki önemi	20.10.1993
	Fuat Göksel	Dialektik	25.10.1993
	Edip Aktaş	Düşüncenin Gücü	22.11.1993

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Bilgi	Veli Mörel	Osmanlı İmparatorluğunda M.:luk	15.09.1993
	Vecdet Erkun	Yaşlılık ve Masonluk	20.10.1993
Bariş	Cihangir Gener	Ezoterik Doktrin ve Kadim Kardeşlik	04.10.1993
	Toygun Orbay	Türk Edebiyatında Şiir 2, Yeni	18.10.1993
	Tuncay Kesim	Vicdan Özgürlüğü ve Atatürk	15.11.1993
Dikmen	Doğan Erden	İletişim	04.11.1993
Yıldız	İsmet Cantürk	Devam Yükümlülüğümüz	23.09.1993
	Kemal Eker	Sevgi üzerine	14.10.1993
Çankaya	Abdurahman Erginsoy	Ahmet Yesevi ve Tasavvuf	22.10.1993
Arayış	Şahin Yenisehirlioglu	Masonluk Felsefe mi? Öğretimi?	19.10.1993
	Cengiz Yalçın	Akıl ve Hikmet	02.11.1993
Üçgöl İnal Uşaklı,	Mustafa Aydoğdu,	Plastik Sanatlar ve İnsan	
	Mehmet Tuncer		22.09.1993
	H. Yavuz Bilgin, Akın Aydın,	Mutluluk Mutsuzluk İkilemi	
	Sümeyir Akçasu		29.09.1993
	Can Bolgi Mete Uğur Sezer	Sportif etkinlikler ve insan	
Ahiler	Efruz Edgüer	Toplumda Düzen Karmaşa İlişkisi	23.09.1993
Çağ	Bozkurt Güvenç	Türkiyemiz ve Laisizim	27.10.1993
Gönül Mimarları	Ethem Sena Çınar	Mutluluk Düşünceleri	02.11.1993
Eşitlik	Cem Dilçin	Niçin Buradayız	09.11.1993
Ankara	Can Süer	Loca	17.09.1993
	Tuncay Beyhan	Tolerans	05.11.1993
	Yamaç Taşkın	Medeniyet ve Masonluk	14.09.1993
	Ruhi Altınörs	Masonlukta Teklif Müessesenin Önemi	28.09.1993
	Fuat Tuygan	Pek Muh.: Ziya Umur K.: 'nin Söyledikleri	12.10.1993
	Avarkan Atasoy	Hamtaş	26.10.1993
Yunus Emre	Ünsal Yavuz	Bağnaz Düşünce ve Masonluğun İşlevi	08.11.1993
İlke	Eralp Özgen	İnsan Hakları ve Masonluk	10.09.1993
	Seyhun Tunaşar	Hallacı-ı Mansur	08.10.1993
	Okan Işın	Oziris Mabedi	
		İnisiyasyon ve Yolculuk,	12.11.1993
Atanur	Tuncay Kesim	Özgürlük Kavramı	18.10.1993
Erdem	Ceyhan Altınyeleklioğlu	İletişim Çağı ve Getirdikleri	19.10.1993
	Mehmet Başçavuşoğlu	Masonlukta Devamın Önemi	16.11.1993
Doğan Güneş	Yücel Önal	Hoşgörü	25.10.1993
Tolerans	Bedri Yiğit	Çıraklık derecesinin Felsefesi	22.09.1993
	Atilla Altınay	Tarihi ve Felsefesiyle M.:luk	13.10.1993
Kutup Yıldızı	Mete Ünal	Masonluk ve Müzik	07.10.1993
	Mahir Can Ilıcak	Mason ve İnsan Hakları	04.11.1993
Üçnur	Akif Ergun	Gerçeklerin Değerlendirilmesinde Zaafların Etkinliği	13.09.1993
	Seyhun Tunaşar	Tekris İnitiation Nedir	23.10.1993
	İlker Peksezer	İnsan Hakları Sözleşmesine Genel Bir Bakış Düşünün Sonsuza dek Evrimi Anderson Yasalarının	08.11.1993

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Yetkin Aydemir	Değişmez Değiştirilmez	Niteliği	
Başkent	Bülent Kandemir	Arasındaki Çelişki	22.11.1993
	Vedat Mıhladız	Kardeşler arası dayanışma	20.09.1993
	Metin Özericiyes	Evrenden İnsan Manzaraları	04.10.1993
Gökkuşağı	Yücel Doruk Ender Giray	Atatürk'ün Kişiliği	01.11.1993
	Ali Kaş	İnsan Hakları ve Masonluk	
	Belgin Erkan		01.10.1993
Hoşgörü	Ercan Tura	Hakikatı Aramak	05.11.1993
Antalya	Hayati Sevgen	Atatürk'ü Sevmek ve Anlamak	17.11.1993
Ekin	Yücel Kanpolat	M.: 'ik Görev ve Davranışlarımız	04.11.1993
		İnsanlığı Aydınlatanlar II	
		Galileo Galilei	24.09.1993
Yörünge	Şener Koçyıldırım	Yaradılış ve Evrim	09.11.1993
	Hilmi Şener	Ünlü Masonlar ve Eserleri	23.11.1993
Pergel	Orhan Özalp	Pergel Sembolizması	05.10.1993
	Nihat Duraman	M.: 'luk	19.10.1993
İZMİR			
İzmir	Kutay Ürkmen	Ketumiyet	23.09.1993
	Süha Herdağdelen	Vitriol	23.09.1993
	Gökhan Koraltan	Mauf	23.09.1993
Nur	Sedat Özbeyler	Kişilik	28.09.1993
	Bülent Ordukaya	Türk Masonluk Tarihi Üzerine	
		Söyleşi	09.11.1993
Promethee	Diğer Tarakçıoğlu	Dayanışma Hakkında	06.10.1993
	Etem Postacıoğlu	Kadınlarda Masonluk	03.11.1993
İrfan	Aydın Uçok	İngiltereden M.: 'ik İzlenimler	15.11.1993
Ephesus	Samuel Azar	İnsan İlişkileri	25.10.1993
Eylem	Adem Güler	Operatif Masonluk	25.10.1993
	Fatih İşcanlı	Boyun İpi	08.11.1993
	Hasan Günvar	Hür ve Kabul Edilmiş Mason	08.11.1993
Başarı	Ahmet Yılmaz	Anılış Yıldönümünde Ahmet Yesevi ve Felsefesi	29.11.1993
Üçsütün	Orhan Etemoğlu	İnsanın İnsanla ve Kendisi ile olan Savaşının Tarih İçindeki Yeri	18.11.1993
Karşıyaka	Kasım Ercan	İnsanlık Tarihinde Bilimin Aydınlanma Yılları	28.09.1993
Kordon	Nelson Arditi	Masonlukta Disiplin ve Tolerans	17.06.1993
	Yurdal Keskiner	İnsan ve Yaşamak	23.09.1993
	Yılmaz Saraçoğlu	Tasavvuf ve M.: 'luk	07.10.1993
	Fethi Morates	Aynada ne Gördüm	04.11.1993
Doğa	Türkhan Slem	Semboller	06.10.1993
	Ergun Aybars	Atatürk ve Çağdaşlaşma Hareketinin Dinamikleri	03.11.1993
Tan	Ali Yamaç	M.: 'luğun Kaynakları Üzerine Yeni Yorumlar	12.10.1993

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİS TARİHİ	LOCASI	EB.. MAŞ.. İNTİKAL TARİHİ
Cevdet Girin	İstanbul 1993	01.01.1928	İdeal	13.08.1993
Nihat Başartan	Bosna 1911	11.06.1970	Ahiler	06.08.1993
Taner Tunçok	Yozgat 1942	14.11.1989	Doğuş	18.08.1993
Hatıf Öge	İstanbul 1913	14.04.1955	Ülke	22.07.1993
Nezih Rona	Antakya 1917	16.06.1964	Anadolu	17.09.1993
Esat Sadı Kazancı	İstanbul 1910	03.12.1975	Güven	14.07.1993
Adnan Balkanlı	İstanbul 1931	16.03.1974	Ekin	01.08.1993
Halit Zeybek	İzmir 1993	15.03.1993	Hisar	20.08.1993
Münir Berik	İstanbul 1914	14.12.1966	İdeal	25.09.1993
Sami Asai	Milas 1993	09.05.1950	Promethee	08.08.1993
Misel Barmaymon	İstanbul 1900	13.04.1966	Promethee	19.08.1993
Grigor Eksercoğlu	İstanbul 1910	25.03.1957	Hulus	11.10.1993
Necmettin Savcıoğlu	Florina 1919	21.02.1972	Üçışık	19.10.1993
Ömer Könü	Manastır 1911	21.10.1977	Uyanış	12.10.1993
Bekir Sami Gökkan	İstanbul 1920	31.01.1955	Delta	05.11.1993
Mehmet Erel Gümüşel	Tarsus 1944	23.12.1987	Meşale	02.11.1993
Fikret Pehlivan	Zonguldak 1922	10.04.1969	Ülkü	09.10.1993

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Eb. Maş'.a İntikal eden kardeşlerimize Ev.. 'ın U.. Ml.. 'ndan sonsuz mağflret
ve kederli ailelerine ve bütun kardeşlerimize sabırlar dileriz.

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

CONTENTS

4. Message From M.W. Grand Master Bro. Can Arpaç
7. Message from M.W. Grand Master Bro. Can Arpaç
9. The Huga Project and Freemasonry Doğan YALIM
17. Spanish Lodges in Thessaloniki M. Fuat AKEV
23. Fethi Erden, G.M. Ahmet AKKAN
33. Ahmet Salih Korur, G.M. Ahmet AKKAN
43. Freemasonry in Russia Faliş ERKSAN
47. Light of Freemasonry Raşid TEMEL
51. God, Religion, Man V. Vitali GÜZELDAMAR
67. Masonic Prayer Yusuf KÖKDAMAR
70. Equality Kaptan ÇERMAN
77. Masonic Philately: A philatelic tour from Brasilia to
England, From France to America İsmail İŞMEN
85. Visit to Israel by Lodge Humanitas M. Fuat AKEV
87. In memoriam Faliş ERKSAN
90. News From Lodges Mimar SİNAN
96. Obituaries Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruziye Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 1993

NO : 90